

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE AMBALAJ ATIKLARI İLE ÖZGÜN
BASKI ÇALIŞMALARI UYGULAMA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömer VAROL

Malatya-2025

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE AMBALAJ ATIKLARI İLE ÖZGÜN
BASKI ÇALIŞMALARI UYGULAMA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömer VAROL

Danışman: Prof. Dr. Derya ŞAHİN

Malatya-2025

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	KABUL ONAY FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-142
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	1 / 1

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE AMBALAJ ATIKLARI İLE ÖZGÜN BASKI ÇALIŞMALARI UYGULAMA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Derya ŞAHİN

HAZIRLAYAN

Ömer VAROL

Jürimiz tarafından 08/12/2025 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği** ile başarılı bulunarak Resim İş Anabilim Dalı **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı

İmza

1. Prof. Dr. Derya ŞAHİN	
2. Doç. Dr. Bülent POLAT	
3. Dr. Öğr. Üyesi Münire Meral YAĞÇI TURAN	

ONAY

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../2025 tarih ve 2025/..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Eyüp İZCİ

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Derya ŞAHİN'in danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **“Görsel Sanatlar Dersinde Ambalaj Atıkları İle Özgün Baskı Çalışmaları Uygulama Örneği”** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün eserlerin hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Ömer VAROL

ÖNSÖZ

Sanat, insanın çevresiyle olan ilişkisini ifade etmenin en güçlü yollarından biridir. Günümüzde çevresel sürdürülebilirlik ve geri dönüşüm kavramlarının sanatsal üretim süreçlerine yansması, hem bireysel hem toplumsal farkındalık açısından özel bir anlam taşımaktadır. Bu tez, görsel sanatlar eğitimi kapsamında özgün baskı teknikleriyle yapılan uygulamalarda, öğrencilerin atık ambalaj malzemelerini nasıl yorumladığını ve sanatsal çalışmalarına nasıl yansıttığını incelemeyi amaçlamaktadır.

Çalışma sürecinde, öğrencilerin yaratıcı yaklaşımlarını gözlemlemek, geri dönüşüm malzemelerinden yeni anlatım biçimleri geliştirmelerini izlemek ve bu süreci hem pedagojik hem estetik açıdan değerlendirmek benim için ilham verici olmuştur. Sanatın dönüştürücü gücünü, atık gibi görülen materyallerin sanatsal değere dönüştürülmesiyle yeniden deneyimlemek bu çalışmanın temel motivasyonunu oluşturmuştur.

Tez sürecimde akademik katkılarıyla bana rehberlik eden değerli danışmanım Prof. Dr. Derya ŞAHİN'e, uygulama çalışmalarında desteğini esirgemeyen Tefik İleri İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerine ve araştırma sürecimde yanımda olan tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Yaratıcı resim rubriğini kullanmama izin verdiği için sayın Dr. Öğr. Gör. Şenay BAŞ' a teşekkür ederim.

Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği ve Çevreye yönelik Sorumlu Davranış Ölçeğini kullanmama izin verdiği için sayın Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU'na teşekkür ederim.

Yaratıcı resim rubriğiyle öğrenci çalışmalarını değerlendirip puanlayan Bilal ÇELİK, Hacer Gül ÖZBEY ve Özer CİCİ'ye verdikleri emekten ve tezime katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Tezin analiz kısmında benden desteğini esirgemeyen dostum, arkadaşım Cemal KARADAŞ'a şükranlarımı sunuyorum.

Malatya büyükşehir belediyesine okula gelip atık ve geri dönüşüm hakkında öğrencileri bilgilendirdikleri için teşekkür ederim.

Malatya sanat sokağındaki Özgün Baskı atölyesini bize açarak öğrencileri Özgün baskı konusunda bilgilendirdikleri için bütün çalışanlara ve atölye hocasına teşekkür ederim.

Ayrıca bu projeyi şekillendirme yolunda beni sürekli teşvik eden aileme minnettarım. Özellikle kızım Elifnaz VAROL'a gösterdiği sabır ve anlayış için sevgilerimi sunuyorum.

Bu çalışma, hem eğitim alanında sanatla sürdürülebilirliği buluşturmak isteyen araştırmacılar için bir kaynak hem de genç sanatçıların özgün ifade biçimlerine örnek olması dileğiyle hazırlanmıştır.

Ömer VAROL

ÖZET

GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE AMBALAJ ATIKLARI İLE ÖZGÜN BASKI ÇALIŞMALARI UYGULAMA ÖRNEĞİ

VAROL, Ömer

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim İş Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Derya ŞAHİN

Aralık-2025, xvi + 126 sayfa

Bu çalışma, görsel sanatlar dersinde ambalaj atıkları kullanılarak yapılan özgün baskı çalışmalarının öğrencilerin yaratıcılıkları ve çevre bilinci üzerindeki etkisini incelemektedir. Araştırma, Malatya'nın Yeşilyurt ilçesindeki bir ortaokulda, 5. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı, ambalaj atıklarının sanat malzemesi olarak değerlendirilmesinin öğrencilerin yaratıcılık gelişimine ve çevre bilincinin oluşumuna katkısını ortaya koymaktır.

Modern toplumlarda artan tüketim ve sanayi faaliyetleri, atık miktarını önemli ölçüde artırmış ve çevresel sorunları beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, atık malzemelerin sanatsal amaçlarla yeniden kullanımı, hem çevresel sürdürülebilirlik hem de sanatsal yaratıcılık açısından büyük bir potansiyele sahiptir.

Araştırma kapsamında, öğrencilerden dokulu ambalaj ürünleri, karton kutular, plastik şişeler ve alüminyum folyo gibi çeşitli atık ambalaj malzemelerini toplayarak bunları baskı çalışmaları için kullanmaları istenmiştir. Öğrenciler, bu malzemelerle yüksek baskı, çukur baskı, mono baskı ve kolaj baskı gibi farklı teknikleri uygulayarak özgün baskı çalışmaları gerçekleştirmiştir.

Araştırma, karma yöntem yaklaşımıyla yürütülmüş; nicel ve nitel veri toplama teknikleri birlikte kullanılmıştır. Nicel boyutta öğrencilerin çevreye yönelik tutum ve sorumlu davranışları ile sanatsal yaratıcılık düzeyleri çeşitli ölçeklerle ölçülmüş, nitel boyutta ise öğrenci ürünleri betimsel analizle incelenmiştir. Bulgular, atık malzemelerin sanatsal süreçlerde kullanımının öğrencilerin çevre bilincini artırdığını, yaratıcılıklarını geliştirdiğini ve öğrenme sürecini daha eğlenceli hale getirdiğini göstermektedir. Sonuç olarak, atık malzemelerle gerçekleştirilen çalışmaların öğrencilerin yaratıcılıklarını desteklediği ve çevre bilincini önemli ölçüde artırdığı belirlenmiştir. Ayrıca öğrenciler, bu tür etkinliklerin eğlenceli ve öğretici olduğunu ifade etmiş; projelerin çevreye duyarlılığı artırarak sürdürülebilirlik bilincini pekiştirdiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sanat Eğitimi, Özgün Baskı, Deneysel Baskı, Yaratıcılık, Çevresel Farkındalık.

ABSTRACT

APPLICATION EXAMPLE OF ORIGINAL PRINTING WORKS USING PACKAGING WASTE IN VISUAL ARTS COURSE

VAROL, Ömer

Inönü University Institute of Educational Sciences
Fine Arts Department, Painting Education Department

Thesis Advisor: Prof. Dr. Derya ŞAHİN

December-2025, xvi + 126 pages

This study examines the impact of original printmaking using packaging waste in a visual arts class on students' creativity and environmental awareness. The study was conducted with fifth-grade students at a middle school in the Yeşilyurt district of Malatya. The study aimed to demonstrate the contribution of using packaging waste as art materials to students' creativity and environmental awareness.

In modern societies, increasing consumption and industrial activity have significantly increased waste volumes and brought about environmental problems. In this context, the reuse of waste materials for artistic purposes holds great potential for both environmental sustainability and artistic creativity.

As part of the research, students were asked to collect various waste packaging materials, including textured packaging, cardboard boxes, plastic bottles, and aluminum foil, and use them for printmaking. Using these materials, students created original prints using various techniques, including relief printing, intaglio printing, monoprinting, and collage printing.

The research was conducted using a mixed-methods approach, using both quantitative and qualitative data collection techniques. Students' environmental attitudes and responsible behaviors, as well as their artistic creativity levels, were measured quantitatively using various scales, while students' products were examined qualitatively

using descriptive analysis. The findings indicate that using waste materials in artistic processes increases students' environmental awareness, enhances their creativity, and makes the learning process more enjoyable. In conclusion, it was determined that working with waste materials fosters students' creativity and significantly increases their environmental awareness. Furthermore, students expressed that such activities were both fun and educational, and it was observed that the projects increased environmental awareness and reinforced their awareness of sustainability.

Keywords: Art Education, Printmaking, Experimental Printmaking, Creativity, Environmental Awareness.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xii
RESİMLER LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
KISALTMALAR	xvi

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi	2
1.3. Araştırmanın Amacı	2
1.4. Araştırmanın Önemi	2
1.5. Araştırmanın Özgün Değeri	4
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.7. Araştırmanın Varsayımları/Sayıltıları	5
1.8. Tanımlar	6

BÖLÜM 2

KURAMSAL BİLGİLER

2.1. Eğitim	8
2.2. Sanatın Tanımı ve Önemi.....	9
2.3. Sanatın Eğitimdeki Rolü.....	13
2.4.Sanat Eğitimi ve Yaratıcılık.....	15
2.5. Çevresel Farkındalık ve Sürdürülebilirlik.....	17

2.6. Sürdürülebilirlik ve Eğitim.....	19
2.7. Atık Malzemelerin Sanatsal Kullanımı.....	20
2.8. Arte Povera'nın Sanat Eğitimine Katkısı.....	25
2.9. Özgün Baskı	26
2.10. Özgün Baskı Teknikleri	34
2.10.1. Yüksek Baskı	35
2.10.2. Çukur Baskı.....	36
2.10.3. Düz Baskı	37
2.10.4. Şablon Baskı.....	37
2.10.5. Monotip Baskı.....	38
2.10.6. Karma Baskı.....	38
2.11. Deneysel Baskı Sanatı.....	39
2.12. Özgün Baskı Çalışmaları ve Ambalaj Atıkları.....	46
2.13. Deneysel Baskı ve Ambalaj Atıkları.....	48
2.14. İlgili Araştırmalar	49

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	53
3.2. Çalışma Grubu/İncelenen Dokümanlar	54
3.2.1. Nicel Araştırma Yöntemi.....	56
3.2.2. Betimsel Analiz Yöntemi	57
3.3. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması	57
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	58
3.5. Araştırmanın Uygulama Süreci	58

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	60
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	65
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	75
4.3.1. Üçüncü Hafta Baskı Çalışmalarının Genel Görsel Analizi.....	77
4.3.2. Dördüncü Hafta Baskı Çalışmalarının Genel Görsel Analizi.....	80
4.3.3. Beşinci Hafta Baskı Çalışmalarının Genel Görsel Analizi.....	83
4.3.4. Altıncı Hafta Baskı Çalışmalarının Genel Görsel Analizi.....	89

BÖLÜM 5

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma	91
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma	91
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma	94
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma	95
5.2. Öneriler	97
5.2.1. Araştırmacılar İçin Öneriler	97
5.2.2. Özgün Baskı Sanatçıları İçin Öneriler	98
5.2.3. Kurumlar İçin Öneriler	99
KAYNAKÇA	100
EKLER	107
Ek 1. Atölyeden Görüntüler.....	107
Ek 2. Malatya Sanat Sokağı Özgün Baskı Atölyesi Gezisi	111
Ek 3. Malatya Büyükşehir Belediyesi Sıfır Atık Ve Geri Dönüşüm Semineri.....	114
Ek 4. Etik Kurul İzin Belgesi.....	116
Ek 5. MEB Araştırma İzin Belgesi.....	117

Ek 6. Veli Onam Formu	118
Ek 7. Resim Rubriği.....	119
Ek 8. Çevreye Yönelik Tutum Ve Sorumluluk Ölçeği.....	120
Ek 9. Resim Rubriği Kullanım İzni.....	125
Ek 10. Çevreye Yönelik Tutum Ve Sorumluluk Ölçeği Kullanım İzni.....	126

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Çalışma Grubu Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	54
Tablo 2: Çalışma Grubu Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	54
Tablo 3: Çalışma Grubu Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	55
Tablo 4: Çalışma Grubu Anne Meslek Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	55
Tablo 5: Çalışma Grubu Baba Meslek Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	55
Tablo 6: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇTO ve ÇSO Öntest ve Sontest Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi	61
Tablo 7: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇTO Öntest ve Sontest Puanlarının Anne Eğitim Değişkenine Göre Analizi	61
Tablo 8: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇSO Öntest ve Sontest Puanlarının Anne Eğitim Değişkenine Göre Analizi	62
Tablo 9: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇTO Öntest ve Sontest Puanlarının Baba Eğitim Değişkenine Göre Analizi	62
Tablo 10: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇSO Öntest ve Sontest Puanlarının Baba Eğitim Değişkenine Göre Analizi	62
Tablo 11: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇTO,ÇSO Öntest ve Sontest Puanlarının Anne Meslek Değişkenine Göre Analizi	63
Tablo 12: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇTO,ÇSO Öntest ve Sontest Puanlarının Baba Meslek Değişkenine Göre Analizi	63
Tablo 13: Çalışma Grubunun Uygulama Öncesi (Öntest) Ve Uygulama Sonrası (Sontest) Bağımlı Örneklem T-Testi ile ÇTO Değerlerinin Karşılaştırılmalı Sonuçları	64
Tablo 14: Çalışma Grubunun Uygulama Öncesi (Öntest) Ve Uygulama Sonrası (Sontest) Bağımlı Örneklem T-Testi ile ÇSO Değerlerinin Karşılaştırılmalı Sonuçları	64

Tablo 15: <i>Çalışma Grubunun Yaratıcı Resim Rubriği Değerlendirici 1 Verilerine Göre Uygulama Öncesi (Önresim) Ve Uygulama Sonrası (Sonresim) Bağımlı Örneklem T-Testi ile Karşılaştırılmalı Sonuçları</i>	72
Tablo 16: <i>Çalışma Grubunun Yaratıcı Resim Rubriği Değerlendirici 2 Verilerine Göre Uygulama Öncesi (Önresim) Ve Uygulama Sonrası (Sonresim) Bağımlı Örneklem T-Testi ile Karşılaştırılmalı Sonuçları</i>	73
Tablo 17: <i>Çalışma Grubunun Yaratıcı Resim Rubriği Değerlendirici 3 Verilerine Göre Uygulama Öncesi (Önresim) Ve Uygulama Sonrası (Sonresim) Bağımlı Örneklem T-Testi ile Karşılaştırılmalı Sonuçları</i>	73
Tablo 18: <i>Çalışma Grubunun Yaratıcı Resim Rubriği Verilerine Göre Üç Değerlendiricinin Bağımlı Örneklem T-Testi ile Güvenirlilik Karşılaştırılması Sonuçları</i>	74
Tablo 19: <i>Öğrencilerin Atık Ambalajlar İle Yaptığı Sanatsal Çalışmaların Haftalara Göre Dağılımı</i>	75

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. <i>Michelle Reader – The Mugridge Family (2002) – (geri dönüştürülmüş plastik, metal ve elektronik parçalar)</i>	23
Resim 2. <i>Jane Perkins, Einstein Portresi 62cm x 44cm (2013), (düğmeler, boncuklar, plastik oyuncaklar)</i>	24
Resim 3. <i>Deniz Sağdıç - Ready ReMade Series Denim waste 100x100 cm, (2023)</i>	24
Resim 4. <i>Albrecht Dürer-Şövalye Ölüm ve Şeytan (1513-bakır gravür)</i>	29
Resim 5. <i>Katsushika Hokusai- Kanagawa'nın Büyük Dalgası (Ukiyo-e, 1831)</i>	30
Resim 6. <i>Francisco Goya-Aklın Uykusu Canavarlar Yaratır (Los Caprichos, 1799)</i> ...	30
Resim 7. <i>Mary Cassatt-Banyo Yapan Kadın (1890–91, renkli baskı)</i>	31
Resim 8. <i>Pablo Picasso-Linol Baskı – Matador (linolyum baskı)</i>	31
Resim 9. <i>Mustafa Aslier - Efeler (Serigrafi baskı, 2005)</i>	32
Resim 10. <i>Sabri Berkel - 'Soyut kompozisyon' (d.1907 - ö.1993) Özgün baskı</i>	32
Resim 11. <i>Aliye Berger- Otoportre (1903-1974) Gravür Baskı</i>	33
Resim 12. <i>Bedri Rahmi Eyüboğlu Serigrafi Baskı, "Ana ve Çocuk"</i>	34
Resim 13. <i>S.W. Hayter, Anatomi Dersi, 1954/55, Renkli Şablon Baskı ve Derin Oyma 15 1/2" x 11 1/2 5</i>	42
Resim 14. <i>R. Rauschenberg, Sky Garden, 1969, Litografi, Kolaj ve Fotoğraf Transferi, 217 × 100 cm</i>	42
Resim 15. <i>T. Winters, Graphic Primitives, 1991, Monoprint ve çok katmanlı baskı, 76 × 56 cm</i>	43
Resim 16. <i>K. Smith, Born, 2002, Litografi ve dijital baskı, 76 × 56 cm</i>	43
Resim 17. <i>S. S. Tekcan, İsimsiz, 2013, Gravür, 54 × 26 cm</i>	44
Resim 18. <i>Gülsün Erbil, "Tomar I." "Tomar II." 2000, Bilgisayar Plastiği Üzerine Baskı. "Tomar II", 2000, Karışık Gereç</i>	45
Resim 19. <i>Gülsün Erbil, "Su", 1994, Karışık Teknik, (Parafinli Batik ve Baskı)</i>	45
Resim 20. <i>Önresim Örnekleri</i>	66
Resim 21. <i>Sonresim Örnekleri</i>	69
Resim 22. <i>Üçüncü Hafta Baskı Çalışması Örnekleri</i>	76
Resim 23. <i>Dördüncü Hafta Baskı Çalışması Örnekleri</i>	78
Resim 24. <i>Beşinci Hafta Baskı Çalışması Örnekleri</i>	81
Resim 25. <i>Altıncı Hafta Baskı Çalışması Örnekleri</i>	84

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. <i>Baskı Türleri</i>	35
-------------------------------------	----

KISALTMALAR

Akt	: Aktaran
K	: Katılımcı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ÇTO	: Çevre Tutum Ölçeği
ÇSO	: Çevreye Yönelik Sorumlu Davranış Ölçeği
YRR	:Yaratıcı Resim Rubriği

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, amacı, alt problemleri, önemi, özgün değeri, sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problem Durumu

Günümüzde hızla artan tüketim alışkanlıkları ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ambalaj atıkları, çevresel sürdürülebilirlik açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Plastik, kağıt, metal ve cam gibi ambalaj malzemeleri, kullanım süresi dolduktan sonra genellikle atık olarak değerlendirilmekte ve bu durum çevre kirliliğine yol açmaktadır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2024). Günümüzde artan tüketim alışkanlıkları, ambalaj atıklarının miktarını önemli ölçüde yükseltmektedir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı verilerine göre, Türkiye’de ambalaj atıkları toplam atıkların ağırlıkça yaklaşık %10’unu, hacimce ise %30’unu oluşturmaktadır. Bu oran, ambalaj atıklarının geri kazanım potansiyelinin yüksek olmasına rağmen çevreye bırakıldığında ciddi bir kirlilik kaynağı haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Ambalaj atıklarının doğaya verdiği zarar, ekosistemlerin bozulmasına, doğal kaynakların tükenmesine ve çeşitli sağlık problemlerine neden olmaktadır.

Bu kapsamda, geri dönüşüm ve atık yönetimi konuları büyük önem kazanmıştır. Ancak, toplumda geri dönüşüm bilincinin yeterince yerleşmemiş olması ve bu süreçlerin etkili bir şekilde uygulanmaması, sorunun büyümesine neden olmaktadır. Özellikle genç nesillerin çevre bilincini geliştirmek ve sürdürülebilirlik konusunda farkındalık kazanmalarını sağlamak için eğitim sisteminde çeşitli yöntemlerin uygulanması gerekmektedir.

Görsel sanatlar dersinde ambalaj atıkları kullanılarak yapılan özgün baskı çalışmaları, bu amaç doğrultusunda etkili bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Sanat eğitimi, bireylerin estetik duyarlılıklarını ve yaratıcılıklarını geliştirmelerinin yanı sıra,

çevresel farkındalık kazanmaları için de önemli bir araçtır. Ambalaj atıkları ile yapılan sanatsal çalışmalar, öğrencilerin hem yaratıcı potansiyellerini ortaya çıkarmalarını hem de geri dönüşümün önemini kavramalarını sağlar.

Ancak, ambalaj atıkları ile yapılan sanatsal çalışmaların eğitimde etkin bir şekilde nasıl kullanılabileceği ve bu süreçlerin öğrencilerin çevresel farkındalıklarına nasıl katkı sağlayacağı konusunda yeterli araştırma bulunmamaktadır. Bu durum, eğitimcilerin ve öğrencilerin geri dönüşüm konusundaki bilgi ve farkındalık seviyelerini artırmak amacıyla yeni yöntemlerin geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Çalışma kapsamında, görsel sanatlar dersinde ambalaj atıklarından yararlanılarak yapılan özgün baskı uygulamalarının eğitimdeki işlevi incelenmiştir. Tez kapsamında yapılacak olan uygulama örnekleri ile, geri dönüşüm malzemelerinin sanatsal süreçlerde nasıl değerlendirilebileceği ve bu süreçlerin eğitimde nasıl etkin bir şekilde kullanılabileceği araştırılmıştır.

1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi; “Görsel sanatlar dersinde ambalaj atıkları kullanarak yapılan özgün baskı etkinliklerinin öğrencilerin sanatsal yaratıcılığına ve çevre bilincine etkisi nedir?” şeklinde belirlenmiştir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Görsel sanatlar dersinde ambalaj atıkları kullanarak yapılan özgün baskı etkinliklerinin öğrencilerin sanatsal yaratıcılığına ve çevre bilincine etkisini incelemektir. Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır.

1. Ambalaj atıkları kullanılarak yapılan özgün baskı çalışmalarının, öğrencilerin çevre bilincine etkisi nedir?
2. Ambalaj atıkları kullanılarak yapılan özgün baskı çalışmalarının, öğrencilerin sanatsal yaratıcılıklarına etkisi nedir?
3. Öğrenciler atık ambalajları sanatsal çalışmalarına nasıl yansıtır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Günümüzde çevre sorunları ve sürdürülebilirlik, küresel ölçekte acil çözüm bekleyen temel meseleler arasında yer almaktadır. Artan tüketim alışkanlıklarıyla birlikte ambalaj atıklarının çoğalması, çevre kirliliğinin başlıca nedenlerinden biri haline gelmiş;

bu durum doğal kaynakların tükenmesine, ekosistemlerin bozulmasına ve çeşitli sağlık risklerinin artmasına yol açmıştır. Dolayısıyla, bireylerde geri dönüşüm ve atık yönetimi bilincinin geliştirilmesi, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır.

Sanat, bireylerin duygularını, düşüncelerini ve toplumsal sorunlara yönelik farkındalıklarını ifade etmelerinde etkili bir araçtır. Özellikle görsel sanatlar, çevre bilincinin kazandırılmasında güçlü bir eğitimsel potansiyele sahiptir. Sanat eğitimi; estetik duyarlılığı geliştirmenin yanı sıra, yaratıcı düşünme, problem çözme ve eleştirel bakış açısı kazandırma açısından da önemli bir işlev görür. Bu bağlamda, ambalaj atıkları kullanarak gerçekleştirilen özgün baskı çalışmaları, hem çevre bilincini destekleyen hem de sürdürülebilir bir sanat eğitimi yaklaşımı sunan yenilikçi bir uygulama alanı oluşturmaktadır.

Bu araştırma, görsel sanatlar dersinde ambalaj atıklarıyla yapılan özgün baskı çalışmalarının öğrencilerin çevresel farkındalıkları ve sanatsal yaratıcılıkları üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Ambalaj atıklarının sanatsal malzeme olarak değerlendirilmesi, öğrencilerin geri dönüşümün önemini deneyimsel olarak kavramalarına olanak tanırken, farklı malzemelerle üretim yapma becerilerini ve yaratıcılıklarını da desteklemektedir.

Ayrıca bu çalışma, geleneksel sanat eğitimi yaklaşımlarına alternatif bir örnek sunarak, eğitimde yenilikçi ve sürdürülebilir yöntemlerin uygulanabilirliğini ortaya koymaktadır. Ambalaj atıklarının sanata dönüştürülmesi süreci, öğrencilere yalnızca çevresel sorumluluk bilinci kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal ve kültürel değerlerin korunmasına da katkı sağlar.

Sonuç olarak, bu araştırma, görsel sanatlar eğitiminde sürdürülebilirlik temelli uygulamaların önemine dikkat çekmekte; ambalaj atıklarının sanatsal süreçlerde kullanımının çevre bilinci ve yaratıcılık gelişimi üzerindeki olumlu etkilerine ilişkin bilimsel veriler sunmayı hedeflemektedir. Elde edilecek bulguların, gelecekte çevre duyarlılığını temel alan sanat eğitimi modellerinin geliştirilmesine ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Özgün Değeri

Bu çalışma, ambalaj atıklarını kullanarak yapılan özgün baskı etkinliklerinin öğrencilerin sanatsal yaratıcılığına ve çevre bilincine etkisini araştırarak görsel sanatlar eğitimi alanında önemli bir boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Araştırma, sürdürülebilir sanat uygulamalarının eğitimde nasıl kullanılabileceğini inceleyerek hem sanatsal ifade hem de ekolojik farkındalığın geliştirilmesi açısından yeni bakış açıları sunmaktadır.

Mevcut literatürde, geri dönüşüm ve sanatın kesişim noktalarına dair çalışmalar bulunmasına rağmen, özellikle ambalaj atıkları gibi yaygın ancak çoğu zaman göz ardı edilen materyallerin yaratıcı süreçte nasıl değerlendirilebileceği üzerine yapılan araştırmalar sınırlıdır. Bu bağlamda, çalışma öğrencilerin sanatsal yaratıcılığını geliştirme süreçlerine odaklanırken, aynı zamanda eğitimde çevre duyarlılığını artırmaya yönelik yenilikçi yaklaşımlar sunmaktadır.

Bununla birlikte, araştırma aynı zamanda öğrencilere sürdürülebilir sanat pratiklerini kazandırarak, onları doğaya duyarlı bireyler olarak yetiştirme misyonunu desteklemektedir. Bu yönüyle çalışma, sanatsal eğitimin ekolojik farkındalıkla bütünleşebileceğini göstermesi açısından hem teorik hem de uygulamalı bir katkı sunmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Malatya'nın Yeşilyurt ilçesindeki Tefik İleri İmam Hatip Ortaokulunda 5. sınıf düzeyinde 51 öğrenciyle sınırlıdır. Bu nedenle, elde edilen bulguların genelleştirilebilirliği sınırlıdır. Farklı bölgelerde ve farklı yaş gruplarında yapılacak benzer çalışmalar, sonuçların genelleştirilebilirliğini artırabilir.

Araştırma 2024- 2025 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır. Öğrencilerin yaratıcılık ve çevre bilinci üzerindeki uzun vadeli etkileri değerlendirilmemiştir. Uzun süreli çalışmalar, bu etkilerin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesine olanak tanıyabilir.

Araştırmada kullanılan atık ambalaj ürünlerinin çeşitliliği ve miktarı sınırlıdır. Farklı türde ve daha fazla miktarda atık malzeme kullanımı, öğrencilerin yaratıcılıklarını ve çevre bilincini farklı şekillerde etkileyebilir.

Araştırma sürecinde öğretmenin rehberlik ve desteği önemli bir rol oynamıştır. Farklı öğretmenlerin farklı yaklaşımları, öğrencilerin projelere olan ilgilerini ve sonuçları etkileyebilir. Bu nedenle, öğretmen etkisi göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu çalışma kapsamında veri toplama, anket sorularıyla sınırlanmıştır. Araştırmada kullanılan çevreye yönelik tutum ölçeği, yaratıcı resim rubriği ve öğrenci çalışmaları gibi veri toplama araçlarının sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu araçlar, öğrencilerin düşüncelerini ve deneyimlerini tam olarak yansıtmayabilir. Daha kapsamlı veri toplama yöntemleri, sonuçların doğruluğunu artırabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin gönüllü olarak katılımı sağlanmıştır. Gönüllü katılım, öğrencilerin projelere olan ilgilerini ve motivasyonlarını etkileyebilir. Zorunlu katılım durumunda farklı sonuçlar elde edilebilir.

Araştırmanın gerçekleştirildiği okul ortamı ve sınıf düzeni, öğrencilerin projelere olan ilgilerini ve yaratıcılıklarını etkileyebilir. Farklı çevresel faktörler göz önünde bulundurulmalıdır.

Öğrencilerin kültürel ve sosyal arka planları, çevre bilinci ve yaratıcılık düzeylerini etkileyebilir. Bu faktörler, araştırmanın sonuçlarını sınırlayabilir ve farklı kültürel ve sosyal bağlamlarda yapılacak çalışmalarla desteklenmelidir.

1.7. Araştırmanın Varsayımları/Sayıltıları

Araştırmaya katılan öğrencilerin, atık ambalaj ürünleriyle yapılan sanatsal çalışmalara aktif ve istekli bir şekilde katılacakları varsayılmaktadır. Öğrencilerin projelere olan ilgileri ve motivasyonları, araştırmanın sonuçlarını olumlu yönde etkileyecektir.

Araştırmada kullanılacak atık ambalaj ürünlerinin temininde herhangi bir sorun yaşanmayacağı varsayılmaktadır. Öğrencilerin ve öğretmenlerin, gerekli malzemeleri kolayca temin edebilecekleri öngörülmektedir.

Görsel sanatlar öğretmenlerinin, araştırma sürecinde öğrencilere gerekli rehberlik ve desteği sağlayacakları varsayılmaktadır. Öğretmenlerin, öğrencilerin yaratıcı süreçlerini yönlendirmede etkili olacakları düşünülmektedir.

Öğrencilerin, atık malzemelerin sanatsal amaçlarla yeniden kullanımı konusunda temel bir çevresel farkındalığa sahip oldukları varsayılmaktadır. Bu farkındalığın, araştırma sürecinde daha da pekişeceği öngörülmektedir.

Araştırmada kullanılan ölçekler ve öğrenci çalışmaları gibi veri toplama araçları geçerli ve güvenilirlerdir. Bu araçların, öğrencilerin projelere olan ilgilerini, tutumlarını ve çevresel farkındalıklarını doğru bir şekilde yansıtacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın gerçekleştirildiği okul ortamının, öğrencilerin yaratıcı çalışmalarını rahatça yapabilecekleri uygun bir ortam olduğu varsayılmaktadır. Sınıf ortamının, öğrencilerin sanatsal faaliyetlerini destekleyecek şekilde düzenlendiği öngörülmektedir.

Araştırma sürecinde, öğrencilerin projelerini tamamlamaları için yeterli zamanın ayrıldığı varsayılmaktadır. Öğrencilerin, projelerini tamamlamak için gerekli olan süreyi etkin bir şekilde kullanacakları düşünülmektedir.

1.8. Tanımlar

Eğitim: Eğitim, insanların bilgi, beceri ve değerler öğrenmesini sağlayan bir süreçtir.

Sanat Eğitimi: Bireyin duygusal ve düşünsel birikimini ifade etme becerisini geliştirerek; yaratıcı üretimini estetik düzlemde biçimlendirmeyi amaçlayan sistemli ve bütüncül bir öğrenme sürecidir.

Görsel Sanatlar Eğitimi: Temel becerileri ve anlayışı kazandırarak estetik duyarlılığı ve görsel iletişimi geliştirir. Yaratıcılığı ortaya çıkarır ve sanatsal becerileri güçlendirir.

Atık Ambalaj Ürünleri: Kullanıldıktan sonra atık olarak değerlendirilen ve geri dönüşüm veya yeniden kullanım potansiyeline sahip olan ambalaj malzemeleri. Örneğin, dokulu ambalajlar, karton kutular, plastik şişeler, alüminyum folyo vb.

Özgün Baskı Çalışmaları: Sanatçının kendi yaratıcılığı ve teknik becerileriyle oluşturduğu, tek veya sınırlı sayıda üretilen baskı eserler. Bu çalışmalar, linol baskı, monoprint, kolaj baskı gibi çeşitli tekniklerle gerçekleştirilebilir.

Yaratıcılık: Bireylerin yeni ve özgün fikirler üretebilme, problemleri farklı ve yenilikçi yollarla çözebilme yeteneği. Sanat eğitiminde yaratıcılık, öğrencilerin sanatsal süreçlerde kendilerini ifade edebilme kapasitelerini artırır.

Çevre Bilinci: Bireylerin çevreye duyarlı davranışlar sergileme, doğal kaynakları koruma ve sürdürülebilirlik ilkelerine uygun hareket etme farkındalığı. Çevre bilinci, geri dönüşüm ve atık yönetimi gibi konuları da kapsar.

Geri Dönüşüm: Atık malzemelerin yeniden işlenerek yeni ürünlere dönüştürülmesidir. Bu süreç, kaynakların korunmasına ve çevresel yükün azaltılmasına katkı sağlar.

Nicel Araştırma Yöntemleri: Belirli bir konuyu veya olguyu sayısal veriler aracılığıyla inceleyen ve bu verileri istatistiksel yöntemlerle analiz eden bir araştırma yöntemidir.

Betimsel Analiz: Araştırma verilerinin sistematik bir şekilde incelenerek, belirli temalar ve desenler doğrultusunda yorumlanması süreci. Betimsel analiz, nitel verilerin anlamlandırılmasında kullanılır.

Linol Baskı: Bir tür yüksek baskı tekniği olup, linolyum levhaların oyularak baskı kalıbı haline getirilmesi ve bu kalıpların mürekkeplenerek kağıt üzerine baskı yapılması süreci.

Monoprint: Tek seferde basılan ve tekrarlanamayan baskı tekniği. Her monoprint çalışması, benzersiz ve özgündür.

Kolaj Baskı: Farklı malzemelerin bir araya getirilerek oluşturulan baskı tekniği. Kolaj baskı, çeşitli dokular ve yüzeyler kullanılarak zengin ve çeşitli görsel etkiler yaratır.

BÖLÜM 2

KURAMSAL BİLGİLER

Görsel sanatlar dersinde atık ambalajlar ile özgün baskı çalışmaları yapmanın teorik temelleri ve ilgili araştırmalar, sanat eğitimi, sürdürülebilirlik ve yaratıcı yeniden kullanım konularında geniş bir literatüre dayanmaktadır.

2.1. Eğitim

Eğitim, bireyin bilgi, beceri, tutum ve değerler kazanmasını amaçlayan; planlı, sistematik ve kültürel olarak yapılandırılmış bir öğrenme sürecidir.

Eğitim, bireyin zihnini şekillendiren, bakış açısını genişleten ve dünyayı anlama yetisini geliştiren en güçlü araçlardan biridir. Sadece bilgi edinmek değil, aynı zamanda sorunları çözme yetisini geliştirmek, eleştirel düşünmeyi öğrenmek ve topluma fayda sağlayan bireyler haline gelmek de eğitimin sunduğu değerler arasındadır. Varış'ın tanımına göre eğitim; bireyin yaşantıları aracılığıyla, bilinçli ve amaçlı biçimde davranışlarında istenen değişiklikleri gerçekleştirme sürecidir (Varış, 1988).

Gerçek eğitim, bireyin potansiyelini ortaya çıkaran ve onu hayatın her alanında başarılı kılacak becerilerle donatan bir süreçtir. Okullarda öğretilenler kadar, yaşanan deneyimler, karşılaşılan insanlar ve keşfedilen yeni fikirler de bu sürecin bir parçasıdır. Eğitim sadece sınavlardan başarıyla geçmek değil, hayatın kendisini daha bilinçli ve anlamlı bir şekilde yaşayabilmektir.

Türkkan (2011), çağdaş toplumun ihtiyaç duyduğu birey profilinin, bilgiyi ve değerleri tekrar eden bir anlayıştan ziyade; çoğulcu ilişkileri anlamlandırabilen, eleştirel düşünebilen, sorgulayıcı ve yaratıcı bireyler üzerine şekillenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bakış açısı, bireylerin yalnızca zihinsel değil, aynı zamanda algısal ve duygusal yönleriyle de bütüncül bir biçimde geliştirilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda sanat eğitimi, bireyin bu nitelikleri kazanmasında kritik bir disiplin olarak öne çıkmakta; hem kültürel aktarımı hem de üretken, yaratıcı kişiliklerin

yetiştirilmesini destekleyen bir araç işlevi görmektedir. Eğitim süreci böylece sadece bilgi aktaran değil, insanı insan yapan değerlerin kazandırılmasını amaçlayan bir boyut kazanmakta; bireyin olaylara çok yönlü yaklaşan, çözüm üreten ve kendisiyle barışık bir karakter geliştirmesine katkıda bulunmaktadır.

Bir insanın dünyayı değiştirme gücüne sahip olması için ona önce öğrenme fırsatı sunulmalıdır. Bu yüzden eğitim, sadece bireysel gelişim için değil, toplumların ilerlemesi ve medeniyetin yükselmesi açısından da en önemli yapı taşıdır. Eğitim, geçmişten ders çıkarıp geleceğe umutla bakmamızı sağlayan bir anahtar gibidir. Çünkü bilinçli bireylerin oluşturduğu toplumlar, daha adil, daha güçlü ve daha yenilikçi bir dünya yaratma kapasitesine sahiptir.

2.2. Sanatın Tanımı Ve Önemi

Sanat, insanın iç dünyasını dışa vurma cesaretidir; duyguların, düşüncelerin ve hayallerin biçim, renk, ses ya da hareket aracılığıyla somutlaşmasıdır. Bir anlamda sanat, insanın evrenle kurduğu duygusal bağın estetik bir dilde ifadesidir. Marsh (2013), sanatın toplumsal bir olgu olarak ortaya çıkışının oldukça karmaşık bir yapıya sahip olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre, sanat dünyaları merkezden yönetilmeyen ve birbirine bağlı unsurlardan oluşan sistemler şeklinde işler. Bu sistem içinde sanatçılar, eserler, izleyiciler, sergi alanları, müzeler ve sanat piyasası gibi öğeler birbirleriyle etkileşim halinde bulunur ve çok katmanlı bir ilişki ağını oluşturur.

Sanatın tanımı, tarihsel süreç boyunca ortak ve kesin bir biçimde yapılamamış; farklı dönemlerde çeşitli anlayışlarla ifade edilmiştir. Bu çoğulcu yaklaşım, günümüzde de devam etmekte olup sanatın ne olduğu ve ne olması gerektiğine dair yeni düşünceler sürekli olarak ortaya çıkmaktadır. Şişman (2011), sanatın tanımlanmasındaki bu çeşitliliğin, farklı bakış açılarıyla zenginleştiğini ve insanlık var oldukça bu katkıların süreceğini vurgulamaktadır (s. 1). Bu bağlamda sanat, sadece estetik üretim değil; aynı zamanda kültürel ve düşünsel çeşitliliğin bir alanıdır.

Gombrich, E. H. (2007).’e göre sanat, soyut bir kavramdan ziyade onu üreten bireyler üzerinden anlam kazanır; bu nedenle sanatın kendisinden çok, sanatçıların niyetleri ve bağlamları ön plandadır. Tarih boyunca sanat, bireylerin iç dünyasını yansıtmanın yanı sıra toplumların kültürel kimliğini şekillendiren en önemli unsurlardan

biri olmuştur. Sanatın kapsamı oldukça geniştir; resim, heykel, müzik, edebiyat, tiyatro, sinema ve dans gibi birçok farklı disiplin, sanatın ifadeleri arasında yer almaktadır.

Büyükpehlivan ve Diğerleri (2018), sanat ile bilimin kesiştiği noktada teknik unsurların belirleyici olduğunu ileri sürmektedir. Bu yaklaşımla temellendirilen proje tabanlı öğretim yönteminde Edward Bulwer-Lytton'un sanat ve bilime dair sözleri düşünsel zemin oluşturmuştur. Çalışma kapsamında eğiticinin eğitimi süreci kurgulanırken, John Dewey'in bilgiye işlevsellik kazandırma ilkesine dayalı görüşleri, ihtiyaç analizine yön vermiştir.

Sanatın tanımı, tarihsel bağlamda daha somut biçimlerle ilişkilendirilmişken, günümüzde bu tanımı yalnızca kullanılan materyal ya da biçim üzerinden yapmak giderek zorlaşmıştır. Whitham ve Pooke (2013), geçmişte sanat eserlerinin genellikle çerçevelenip sergilenen, oyulan ya da dökülen nesneler olarak algılandığını; ancak çağdaş sanatın bu geleneksel sınırları aşarak farklı pratikleri kapsadığını belirtmektedir. Özellikle resim gibi klasik disiplinlerin yerini yeni ifade biçimlerinin alması, sanatın tanımına dair algının dönüşümünü göstermektedir. Bu değişim, 2000–2008 yılları arasında Turner Ödülü adaylarının büyük çoğunluğunun ressam olmaması ve hiçbir ressamın ödül kazanmamış olmasıyla somutlaşmaktadır (s. 91). Bu durum, sanatın artık sabit bir formdan ziyade, düşünsel ve kavramsal çeşitliliği içeren bir alan olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır.

Kalyoncuoğlu (2019), "Çağdaş Sanat" teriminin hem "çağdaş" hem de "sanat" kavramlarını içeren birleşik bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. Ona göre, bir nesneye sanatsal nitelik atfetmek, aynı zamanda ona bir değer yüklemeyi de beraberinde getirir. İdealist estetik düşünceler, çağdaş sanat algısını şekillendirmiş ve bu yaklaşımlar zaman zaman abartılı, kimi zaman ise meşru görülen iddiaları beraberinde getirmiştir. Sanatın özü, gerçeği yansıtan, dışsal müdahalelerden bağımsız ve kendi iç kuralları doğrultusunda var olan bir ifade biçimi olarak tanımlanır. Kalyoncuoğlu, günümüzdeki sanat anlayışının hâlâ bu idealist düşüncelerle şekillendiğini, ancak sanatın artık evrensel gerçekleri sunmak yerine üretildiği dönemin düşünsel atmosferini yansıttığını dile getirmektedir.

Akademik perspektiften bakıldığında sanat, estetik ve anlam yaratma süreci olarak ele alınır. Sanat, sadece bir bireyin üretimi değil, aynı zamanda toplumun değerleri, tarihi ve düşünsel gelişimiyle etkileşim hâlinde olan dinamik bir yapıdır. Felsefi açıdan sanat, güzellik anlayışı ve insan doğasını yorumlama çabası olarak değerlendirilirken,

sosyolojik açıdan sanat, toplumsal normları, ideolojileri ve kültürel dönüşümleri yansıtan bir araç olarak görülür.

Lara (2019), kendi kökeninden oldukça farklı kültürel bağlamlara ait bireylerle ve topluluklarla yürüttüğü çalışmaların, kimlik oluşumunun deneyimsel ve ilişkisel boyutlarını fark etme ve değerlendirme sürecine katkıda bulunduğunu ifade etmektedir. Bu süreç, kültürlerarası ve diyalogik potansiyellere sahip dinleme biçimlerine yönelik bir farkındalık geliştirmesine olanak sağlamıştır. Lara'ya göre, sanat pratiği içerisinde dinleme olgusunun işlenmesi, günümüz toplumlarında kültürel çeşitliliğin politik düzlemde görünür kılınması açısından önem taşımaktadır. Dinleme, eşitlik içeren deneyim ortamlarını inşa ederek farklılıkların tanınmasına katkı sunmakta ve böylece toplumsal kimlik ile izleyicilik alanlarının oluşması için zemini hazırlamaktadır.

Gurrey (2024), bir ressamın stüdyosunda yalnız başına çalışırken, karşısındaki tuvalle ya da tamamlanmak üzere olan eserle kaçınılmaz bir etkileşim içine girdiğini ifade etmektedir. Sanatçı ile eser arasında başlayan bu diyalog, fiziksel, duyuşsal ve sezgisel bir alışverişe dönüşür. Bu süreçte, sanatçının zihninde beliren ve stüdyoda hayali bir varlık gibi bulunan üçüncü bir unsur ortaya çıkar; bu öteki, sanatçının çağrışımlarıyla şekillenen, dışarıdan bir gözlemci ya da potansiyel bir izleyici olarak konumlanır. Sanat üretim sürecini daha da karmaşıklaştırma pahasına, bu hayali varlık her zaman oradadır ve hem maddi hem de düşünsel düzeyde sanatın dokusuna nüfuz eder.

Sanatın önemi, bireysel ve toplumsal etkileriyle doğrudan ilişkilidir. Sanat, bireyin duyuşsal ve bilişsel gelişimini destekler, eleştirel düşünme becerilerini güçlendirir ve estetik algıyı derinleştirir. Sanat eğitimi, yaratıcılığı teşvik ederek inovasyonu ve problem çözme yetilerini geliştirir. Toplumsal açıdan sanat, kolektif hafızanın korunmasını sağlayarak geçmişle gelecek arasında bir bağ kurar. Kültürel mirası aktarma gücüyle sanat, toplumları birbirine yakınlaştıran, farklılıkları anlamaya ve hoşgörüyü teşvik etmeye katkı sağlayan bir araçtır.

Şimşir (2022), renklerin temel sınıflandırmasında kırmızı, sarı ve maviyi ana renkler olarak tanımlamakta; bu renklerin çeşitli oranlarda karıştırılmasıyla turuncu, yeşil ve mor gibi ara renklerin oluştuğunu belirtmektedir. Renklerin sıcaklık derecelerine göre gruplandırıldığında, kırmızı, sarı ve turuncu gibi enerji ve ışık çağrışımı yapan tonlar sıcak renkler olarak değerlendirilirken; mavi, mor ve yeşil gibi serinlik hissi uyandıran tonlar soğuk renkler kategorisine alınmaktadır. Renk çemberinde birbirine karşıt konumda yer alan renkler kontrast (zıt) renkler olarak tanımlanırken; siyah, beyaz ve gri

gibi renkler bu çemberin dışında yer alarak nötr renkler başlığı altında ele alınmaktadır. Nötr renklerin durağan yapısı, özellikle ışık-gölge ve tonlama gibi görsel düzenlemelerde önemli bir işlev üstlenmektedir.

Sanat aynı zamanda sosyo-ekonomik kalkınmada önemli bir role sahiptir. Kültür endüstrileri, ekonomik büyümeye katkı sağlarken sanat etkinlikleri turizmi canlandırır, şehirlerin sosyal yaşamını zenginleştirir ve bireylerin yaşam kalitesini artırır. Toplumların gelişmişlik düzeyi, sanata verdiği değerle doğrudan ilişkilidir; sanata yapılan yatırımlar, bireylerin düşünsel ve kültürel kapasitesini yükseltirken demokratik ve özgürlükçü yapıların oluşmasına da zemin hazırlar.

Sanat, insanın düşünsel ve duygusal dünyasında estetik bir düzen arayışının doğal bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Düzensizlik ve karmaşa, bireyi çözüm üretmeye yönelttiği zihinsel süreçleri tetiklerken; düzen ve kompozisyon, bireyin kendi varlığını anlamlandırmasında temel bir rol üstlenmektedir. Artut (2004), bu bağlamda sanatı hem sezgisel bir düzenleme süreci hem de bireyin içsel ve toplumsal baskılarla şekillenen özgün bir ifade biçimi olarak tanımlamaktadır. Sanatın estetik nitelik taşıyan ürünler aracılığıyla bireyin varoluşsal ve çevresel etkileri dönüştürme gücüne sahip olduğu vurgulanmaktadır (s. 18).

Dinçeli (2020), sanatın insan varlığıyla doğrudan ilişkili olduğunu ve yalnızca temel ihtiyaçların ötesinde, bireyin kendini anlamlandırma sürecini içeren estetik bir yapı sunduğunu ifade etmektedir. Sanatın bu yapısı, bireyin kültürel birikimini, duygusal deneyimlerini ve yaşadığı dönemin izlerini barındırarak geleceğe dair umut ve kaygıları da yansıtır. Her sanat eserinin, sanatçının yaşam algısı ve ifade olanaklarına göre şekillenen özgün bir anlam taşıdığına dikkat çeken Dinçeli, yaratıcı bireyin bu dönüşümün temel aktörü olduğunu vurgular. Sanatçının iç dünyası ile dış çevresini harmanlayarak ortaya koyduğu eserler, toplumsal etkileşim alanlarında güçlü bir etki yaratır. Bu bağlamda, sanatsal yaratıcılığın bireyin düşünsel ve algısal kapasitesini geliştiren, yüksek farkındalık ve uygun çevresel koşullar gerektiren bir süreç olduğu belirtilmektedir. Dinçeli'nin çalışması, yaratma eylemini hem psikolojik hem de bireysel bir yetenek olarak ele alarak, bu sürecin toplumsal bağlamdaki yansımalarını sistematik biçimde ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Sonuç olarak, sanat yalnızca estetik bir deneyim sunan bir etkinlik değil, aynı zamanda bireysel ve toplumsal gelişimin temel taşlarından biridir. Sanatı anlamak ve ona değer vermek, insanın kendisini ve çevresini daha derinlikli bir biçimde kavramasına

olanak tanır. Bu nedenle sanat, yalnızca kültürel bir ifade biçimi değil; aynı zamanda insanlık tarihinin gelişim sürecine yön veren temel bir yapı taşıdır.

2.3. Sanatın Eğitimdeki Rolü

Sanat, eğitim sisteminde hem bilişsel hem de duygusal gelişimi destekleyen temel unsurlardan biridir. Akademik açıdan sanatın eğitimle bütünleşmesi, öğrencilerin yaratıcılığını artırmanın yanı sıra eleştirel düşünme, problem çözme ve özgüven geliştirme süreçlerini de güçlendiren önemli bir faktördür.

Kay (2012), bireyin motor becerilerini geliştirmeye başlamasıyla birlikte yaratıcı süreçlerinin de harekete geçtiğini ifade etmektedir. Kendi deneyimlerinden yola çıkarak, henüz bebeklik döneminde gösterdiği yaratıcı davranışların – örneğin mutfak tezgahına tırmanarak muzları soyup üzerlerine losyon sürmesi ve yanlarına çizimler yapması – erken yaratıcılık belirtileri olarak değerlendirilebileceğini belirtir. Bu tür spontan ve özgün ifadelerin, zamanla daha yapılandırılmış sanatsal üretilere evrildiğini; çamurdan yapılan oyunlar ve duvar çizimlerinden gerçekçi kil çalışmalarına geçişin bu sürecin bir parçası olduğunu vurgular. Kay’a göre, bu yaratıcı eğilimler eğitim sürecinde fark edilerek desteklenmiş ve bireyin sanata olan ilgisinin gelişmesine katkı sağlamıştır.

Sanat aracılığıyla öğrenciler, olaylara farklı perspektiflerden bakmayı öğrenir ve analitik düşünme kabiliyetlerini güçlendirir. Ayrıca, sanatın ifade özgürlüğü sağlaması, bireylerin kendilerini daha iyi anlamalarına ve duygu yönetimi becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunur. Özellikle müzik, tiyatro ve görsel sanatlar gibi alanlar, öğrencilerin sosyal ve kültürel farkındalıklarını artırarak empati duygularını güçlendirir.

Uysal ve Dadakoğlu (2024), Millî Eğitim Bakanlığı’nın öğretim programlarında yer alan kazanımlar, belirli pedagojik hedefler doğrultusunda yapılandırılmıştır. Özellikle Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin sanatı evrensel değerler çerçevesinde öğrenmelerini, üretmelerini ve izlemelerini; kendi kültürel miraslarını içselleştirerek farklı kültürlerle karşı saygılı bir bakış açısı geliştirmelerini; sanatı anlamlandırabilen, duyarlı bireyler olarak yetişmelerini amaçlamaktadır.

Eğitimde sanatın rolü sadece bireysel gelişimle sınırlı değildir. Yapılan araştırmalar, sanat eğitimi alan öğrencilerin akademik başarılarında da artış gözlemlendiğini göstermektedir. Örneğin, sanatla iç içe olan öğrenciler matematik ve fen gibi disiplinlerde

daha başarılı olma eğilimindedir. Bunun nedeni, sanatın öğrencilerin yaratıcı düşünme kapasitelerini artırarak farklı disiplinler arasında bağlantı kurmalarını sağlamasıdır.

Palmer (2009), Aristoteles, Epikuros, Kant ve Santayana gibi düşünürlerin güzelliği bir haz kaynağı olarak değerlendirmesinden yola çıkarak, bireylerin güzelliğe odaklanan bir yaşam sürdürmelerinin sıra dışı ve doyurucu deneyimler yaşamalarını kolaylaştırabileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda eğitimcilerin, öğrencilerin güzelliği farklı biçimlerde algılayabilmeleri için rehberlik etme sorumluluğuna sahip olduklarını vurgular. Öğrencilerin, güzelliğin sadece alışıldık yerlerde değil, aynı zamanda beklenmedik ve zorlayıcı alanlarda da var olabileceğini fark etmeleri, onların estetik haz alma yetilerini geliştirebilir.

Görsel sanatlar derslerinde ambalaj atıkları ile özgün baskı çalışmaları yaparak öğrenciler, hem sanatsal teknikler öğrenir hem de çevre bilinci kazanırlar. Bu süreçte, öğrenciler malzemelerin toplanması, temizlenmesi, işlenmesi ve sanatsal bir form kazanması aşamalarını deneyimleyerek, geri dönüşümün sanatsal yaratım sürecine nasıl entegre edilebileceğini öğrenirler.

Aykut (2006), genel eğitim sürecinde görsel sanatlar eğitiminin bireye estetik bir kişilik kazandırmayı amaçladığını belirtmektedir. Bu eğitim alanında, bireylerin algılama, bilgi edinme, düşünme, tasarlama, yorumlama, ifade etme ve eleştirel değerlendirme gibi davranışları sanatın dili aracılığıyla ve estetik ilkeler doğrultusunda geliştirmeleri hedeflenmektedir. Ayrıca, bireylerin resimden müziğe, tiyatrodan yaratıcı dramaya kadar uzanan geniş sanat yelpazesi içerisinde kendilerine en uygun ifade biçimini seçerek kendilerini özgün bir şekilde ortaya koyma imkânı buldukları vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak sanat, eğitimde yalnızca tamamlayıcı bir alan değil; bireyin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimini bütüncül biçimde destekleyen temel bir öğedir. Sanatın eğitim sistemine entegre edilmesi, öğrencilerin kendini ifade etme becerilerini geliştirmelerine, akademik başarılarını artırmalarına ve toplumsal katkı sunan bireyler olarak yetişmelerine olanak tanır. Bu bağlamda sanat eğitimi, çağdaş pedagojik yaklaşımların merkezinde yer almalı ve eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

Ayrıca, bu tür projeler, öğrencilerin problem çözme becerilerini ve yaratıcılıklarını geliştirir. Ambalaj atıklarını kullanarak yeni ve özgün eserler yaratmak, öğrencilerin malzemeleri farklı açılardan değerlendirme ve dönüştürme yeteneklerini artırır. Bu süreç,

aynı zamanda öğrencilerin el becerilerini, estetik anlayışlarını ve çevresel farkındalıklarını da geliştirir.

2.4. Sanat Eğitimi ve Yaratıcılık

Sanat eğitimi, öğrencilerin yaratıcı düşünme, eleştirel analiz ve kendini ifade etme yetilerini geliştirmede temel bir işlev üstlenmektedir. Lowenfeld ve Brittain'in (1987) çocukların sanatsal gelişim evreleri üzerine çalışmaları, sanat eğitiminin öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve yaratıcılıklarını nasıl desteklediğini vurgulamaktadır. Aynı şekilde, Eisner'in (2002) sanat eğitimi teorileri, estetik deneyimlerin ve sanatsal ifadelerin eğitsel değerini ortaya koymaktadır.

Mamur (2017), son yıllarda sanat alanındaki araştırmalar ve üretim süreçlerinde çevresel duyarlılığın giderek daha fazla ön plana çıktığını belirtmektedir. Sanatçılar, eserleri aracılığıyla ekolojik bütünlüğün korunmasına yönelik farkındalık yaratmayı amaçlarken; bu yaklaşımın sanat eğitime de yansıdığı görülmektedir. Sanat eğitimcileri, ekoloji ve sürdürülebilirlik ekseninde çevresel meseleleri ele alarak kuramsal temeller geliştirme yönünde çalışmalar yürütmektedir. Bu durum, sanatın hem yaratıcı hem de toplumsal sorumluluk taşıyan bir araç olarak çevre bilinciyle bütünleştiğini göstermektedir.

Özgenç ve Ahadova (2022), 20. yüzyıldan itibaren sanat anlayışında yaşanan dönüşümün, geleneksel üretim biçimlerinden uzaklaşmayı beraberinde getirdiğini ifade etmektedir. Bu değişim, dönemin toplumsal ve kültürel dinamikleriyle doğrudan bağlantılı olarak sanatçının çevresel etkenlerden etkilenmesini ve bu etkilerin sanat eserinin oluşum sürecine yansımaları kaçınılmaz kılmuştur.

Sanat eğitimi, bireylerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştiren, estetik duyarlılıklarını artıran ve problem çözme yetilerini güçlendiren önemli bir akademik disiplindir. Yaratıcılık, sanat eğitiminin merkezinde yer alır ve bireylerin özgün fikirler üretmelerine, kendilerini ifade etmelerine ve farklı perspektifler geliştirmelerine olanak tanır.

Dikici (2006), resim eğitiminin yaygın kanının aksine, bireyleri ressam olarak yetiştirmeyi değil; onların yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeyi ve karşılaştıkları sorunlara özgün çözümler üretebilmelerini sağlamayı hedeflediğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda sanat eğitiminin temel amacı, bireylerin tasarım yetilerini güçlendirmek ve

estetik duyarlılığı yüksek, özgüven sahibi, sanatsal okuryazarlığa sahip yaratıcı bireyler yetiştirmektedir. Böyle bireylerin yetişmesi, aynı zamanda çağdaş ve nitelikli bir toplumun oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Francis (2012), yaratıcı ve sanatsal sürecin, tüm araştırmalara rağmen hem katılımcılar hem de gözlemciler açısından hâlâ büyük ölçüde anlaşılması güç bir alan olduğunu ifade etmektedir. Sanatçı ve eğitimci kimliğiyle bu süreci kavramanın, öğretim içeriğini ve yöntemlerini belirlemede temel bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Ayrıca, öğrencilerin hem kendi yaratıcı süreçlerine dair farkındalık kazanmaları hem de birbirlerinin gelişimine katkı sunmaları açısından bu bilgi birikiminin önemli olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, başarıya ulaşmada etkili olabilecek yöntemlerin ve stratejilerin tanımlanarak sınıf ortamında paylaşılması, yaratıcı topluluğun gelişimine katkı sağlayabilir.

Sanat eğitimi, bireylerin yaratıcı düşünme süreçlerini destekleyen bir öğrenme ortamı sunar. Yapılan akademik araştırmalar, sanat eğitimi alan öğrencilerin problem çözme becerilerinin daha gelişmiş olduğunu ve soyut düşünme yeteneklerinin daha güçlü olduğunu göstermektedir.

Sanat eğitimi, öğrencilerin bilişsel gelişimini desteklemenin yanı sıra duygusal ve sosyal yetkinliklerini de pekiştirir. Sanat odaklı projeler, grup çalışmasını teşvik ederek öğrencilerin iş birliği ve iletişim becerilerini geliştirmelerine olanak tanır.

Sanat eğitimi, bireylerin yaratıcı düşünme süreçlerini teşvik eden bir ortam sağlar. Resim, müzik, tiyatro ve dans gibi sanat dalları, öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine ve özgün fikirler geliştirmelerine olanak tanır.

Her sanat eserinde bir anlam, bir ifade biçimi vardır. Bu biçim, yaratan kişinin olanaklarına, hayata bakışına, dünyayı algılama biçimine göre değişmektedir. Değişimi sağlayan da yaratıcı bireydir. Birey, kendi iç dünyasını dış uyaranlarla bir araya getirerek ortaya bir eser koymakta ve o eser, o hayatı paylaşan herkese etki etmektedir (Dinçeli, 2020: 44).

Sanat eğitimi, bireylerin özgüvenlerini artırarak kendilerini ifade etme becerilerini güçlendirir. Sanatın sağladığı ifade özgürlüğü, bireylerin duygu ve düşüncelerini yaratıcı biçimlerde ortaya koymalarına imkân tanır. Bu yaratım süreci, bireyin kendini tanımasını kolaylaştırır ve kişisel gelişimini destekleyen bir zemin oluşturur.

Başbuğ ve Başbuğ (2016), özel yetenek sınavlarıyla öğrenci kabul eden programlarda, adayların belirli yetenek kriterlerine göre değerlendirilerek çok aşamalı bir

eleme sürecinden geçirildiğini belirtmektedir. Bireylerin doğuştan sahip oldukları yetenekleri sorgulamak mümkün olmasa da, bu yeteneklerin erken yaşta verilen eğitimle geliştirilebileceği ifade edilmektedir. İlköğretim düzeyindeki görsel sanatlar eğitiminin, öğrencilerin yeteneklerini doğrudan ölçmeye yönelik olmaması nedeniyle, öğrenciler ileride tercih edecekleri sanat alanlarına yönelik becerilerini genellikle bireysel çabalarla ya da özel kurslar aracılığıyla geliştirmekte ve bu doğrultuda sınavlara hazırlanmaktadır.

Sonuç olarak, sanat eğitimi ile yaratıcılık arasındaki bağ, bireyin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimini destekleyen temel bir süreçtir. Sanat eğitimi; yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesini, kendini ifade etme yetisinin güçlenmesini ve topluma değer katan bireylerin yetişmesini sağlar. Bu nedenle, sanat eğitimi çağdaş eğitim modellerinin merkezinde konumlanmalı ve bireyin yaratıcı potansiyelini en üst düzeye çıkaracak biçimde yapılandırılmalıdır.

2.5. Çevresel Farkındalık ve Sürdürülebilirlik

Doğa, insanın en eski öğretmenidir; fakat insan onu dinlemeyi unutmuştur. Çevresel farkındalık, bu sessiz öğretmeni yeniden duymaya başlamaktır. Akçay Han (2008), nüfus artışı, kentleşme ve yaşam standartlarındaki yükselişin yanı sıra teknolojik gelişmelerin etkisiyle katı atık miktarının ve içeriğinin önemli ölçüde değiştiğini belirtmektedir. Bu artış, taşıma ve depolama süreçlerinde hem maliyetlerin yükselmesine hem de alan sıkıntısının ciddi boyutlara ulaşmasına neden olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ise katı atık yönetim planlarının etkin biçimde uygulanamaması, atıkların taşınması, depolanması ve bertaraf edilmesi süreçlerinde çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle çevresel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için hem yasal düzenlemelerin güncellenmesi hem de bertaraf teknolojilerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Arens (2023), üretim süreçlerinde ortaya çıkan açma ve makine atıklarının, uzun süredir kullanılan geleneksel çalışma yöntemlerinden kaynaklandığını belirtmektedir. Bu tür atıkların azaltılması için daha yenilikçi ve etkili üretim tekniklerinin benimsenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Nakliye sırasında oluşabilecek hasarların önlenmesi amacıyla üretim rulolarının plastik örtülerle korunması önerilmektedir. Sayım hatalarının ise muayene makinelerinin doğru kalibrasyonu ile giderilebileceği vurgulanmaktadır. Aşırı üretim sorununa karşı, sayaç sayılarının daha isabetli tahminlere dayandırılması ve

üretim sürecinde ortaya çıkan atık miktarını izleyebilecek algoritmaların kullanılması gerektiği dile getirilmektedir. Bu algoritmalar sayesinde, farklı atık miktarları girilerek üretim süreci simüle edilebilir ve karar alma süreçleri daha verimli hale getirilebilir.

Erdoğan ve Ahadova (2022), atık oluşumunun temelinde üretim ve buna bağlı tüketim süreçlerinin yer aldığını ifade etmektedir. Tarıma dayalı yaşam biçimlerinin hâkim olduğu dönemlerde, bireylerin ihtiyaçları daha çok zorunlu gereksinimlerle sınırlı kalmış ve bu durum doğayla daha uyumlu bir ilişki kurulmasına olanak tanımıştır. Aydınlanma öncesi dönemde, dini otoritelerin savurganlık ve israfı büyük günahlar arasında değerlendiren ahlaki yaklaşımları, atığın yaşamsal bir tehdit haline gelmesini engelleyen önemli bir unsur olmuştur. Ancak Avrupa’da 15. ve 16. yüzyıllarda yaşanan Ticari Devrim ile birlikte ticaretin yaygınlaşması ve 18. yüzyılda başlayan sanayileşme süreci, tarımsal yaşamdan uzaklaşan toplumlarda mesleki uzmanlaşmayı ve yeni iş kollarının ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler, şehirleşmenin hızlanmasına ve nüfusun artmasına neden olmuş; üretimle birlikte tüketim de doğaya ciddi zararlar verecek düzeyde artış göstermiştir.

Erdoğan ve Ahadova (2022), hızlı tüketim kültürünün çevresel sorunların başında gelen atık problemini derinleştirdiğini vurgulamaktadır. Üretim süreçlerinde ortaya çıkan endüstriyel atıkların yanı sıra, günlük yaşamda kullanılan plastik ve ambalaj gibi tek kullanımlık ürünler ile evsel atıklar, bu kültürün doğrudan bir sonucu olarak hem doğaya hem de insan yaşamına zarar vermektedir. Tüketim ekonomisinin kapitalist politikalarıyla şekillenen ve bireyi nesneye bağımlı hale getiren bu kültürel yapı, insanlığın kendi ekolojik yıkımını öngörülebilir biçimde hazırladığını göstermektedir.

Ambalaj atıkları ile yapılan sanatsal çalışmalar, sadece çevre bilincini artırmakla kalmaz, aynı zamanda yeni ve yaratıcı üretim süreçlerine de öncülük eder. Bu yaklaşımlar, geleneksel sanat malzemelerine alternatif olarak atık malzemelerin kullanımını teşvik eder ve böylece daha sürdürülebilir bir sanat pratiğine katkı sağlar.

Ambalaj atıkları ile yapılan baskı çalışmaları, öğrencilere farklı materyallerin nasıl sanatsal birer öğeye dönüştürülebileceğini göstermektedir. Bu süreçte öğrenciler, atık malzemeleri toplama, temizleme, ve tasarlama aşamalarını deneyimleyerek, geri dönüşümün sanatsal yaratım sürecine nasıl entegre edilebileceğini öğrenirler. Ayrıca, bu çalışmalar öğrencilerin el becerilerini, problem çözme yeteneklerini ve estetik anlayışlarını da geliştirmektedir.

2.6. Sürdürülebilirlik ve Eğitim

Sürdürülebilirlik ve eğitim, geleceği şekillendiren iki temel güçtür; biri dünyanın kaynaklarını korumayı, diğeri ise insanın bilinçli bir şekilde bu kaynaklarla yaşamayı öğrenmesini sağlar. Metin ve Diğerleri (2024), atık yönetiminde yaşanan eksikliklerin özellikle gelişmekte olan ülkelerde altyapı üzerinde ciddi baskılar oluşturduğunu ve bunun sağlık, çevre ile ekonomik alanlarda çeşitli olumsuz sonuçlara yol açtığını belirtmektedir. Bu yetersizlikler; çöp birikimleri, su kaynaklarının kirlenmesi, hava kirliliği ve toprak erozyonu gibi çevresel sorunların artmasına neden olarak doğal kaynakların tükenmesine ve ekosistemlerin zarar görmesine sebep olmaktadır.

Sürdürülebilirlik eğitimi, öğrencilerin çevresel sorunlara duyarlılık geliştirmelerine ve sürdürülebilir yaşam tarzlarını benimsemelerine katkıda bulunmaktadır.

Bulut ve Çavuldur (2017), çevreyi koruma bilincinin eğitim yoluyla temel bir insani değer olarak kazandırılması gerektiğini savunmaktadır. Bu bilincin yalnızca belirli derslerle sınırlı kalmaması, eğitimin tüm alanlarına yayılması ve oyunlar ile etkinlikler aracılığıyla öğrencilere aktarılması gerektiği ifade edilmektedir. Özellikle görsel sanatlar eğitimi kapsamında çevre duyarlılığıyla planlanan uygulamaların, öğrencilerin çevre eğitimi sürecine aktif katılımını sağlayarak öğrenmeyi daha etkili hale getirdiği belirtilmektedir. Bu şekilde erken yaşlardan itibaren çevre sorunlarına karşı bilinçlenen bireylerin, ileride doğal dengeyi gözeten ve yaşamı önceleyen bir dünya görüşü geliştirmeleri mümkün hale gelmektedir.

Yılmaz (2016), eşyanın kullanım süresi sona erdiğinde işlevini yitirerek atık haline geldiğini ve bu dönüşümün özellikle sanayi devrimiyle birlikte hız kazandığını ifade etmektedir. Seri üretimin yaygınlaşmasıyla birlikte, ürünlerin ömrü kısalmış ve endüstri sonrası toplumlarda “kullan-at” anlayışına dayalı bir tüketim kültürü oluşmuştur. Bu gelişmeler, modern yaşamın bir parçası olarak atık nesne kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Oxborrow (2012), kişisel deneyimlerinin teknolojiyle olan etkileşimini sanat öğretiminde potansiyel bir avantaj olarak değerlendirmesine olanak sağladığını belirtmektedir. Web teknolojisinin yaşamında önemli bir yer tuttuğunu ifade eden yazar, bu teknolojilerin sanat derslerine entegre edilmesinin öğrencilerin hem sanata hem de

teknolojiye karşı olumlu bir tutum geliştirmelerine yardımcı olabileceğini savunmaktadır. Ayrıca bu entegrasyonun, öğrencilerin dünyayı farklı açılardan algılamalarını, yaratıcı problem çözme becerileri kazanmalarını ve kendilerini alışılmışın dışında yollarla ifade etmelerini teşvik edebileceği vurgulanmaktadır.

Yılmaz (2016), atık nesnelerin sanat eserine dönüşüm sürecinde modern ve postmodern dönemlerde farklı tekniklerin öne çıktığını belirtmektedir. Modern sanat üretiminde kolaj, dekolaj, asamblaj, akümülyasyon ve montaj gibi yöntemler yaygınlaşmış; bu tekniklerin kökeni George Braque ve Pablo Picasso'nun kolaj çalışmalarına dayandırılmıştır. Postmodern ve çağdaş sanat bağlamında ise temellük, manipülyasyon ve post prodüksiyon gibi stratejiler ön plana çıkmakta; bu yaklaşımların Marcel Duchamp'ın sanat anlayışından etkilendiği ifade edilmektedir

2.7. Atık Malzemelerin Sanatsal Kullanımı

Sanat, tarihsel süreçte yalnızca estetik bir ifade biçimi değil; aynı zamanda toplumsal eleştiri ve çevresel farkındalık için güçlü bir araç olmuştur. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, tüketim kültürüne karşı eleştirel bir tutum benimseyen sanatçılar, geleneksel malzemelerin ötesine geçerek atık ve geri dönüştürülmüş materyalleri sanatsal üretimlerinde kullanmaya başlamışlardır. Bu yaklaşım, hem çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmekte hem de sanatın sınırlarını yeniden tanımlamaktadır.

Atık malzemelerin sanatta kullanımı, Duchamp'ın "hazır nesne" kavramıyla temellenmiş, ardından Dadaizm, Arte Povera ve çağdaş ekolojik sanat akımlarıyla gelişmiştir. Bu tür üretimler, sanatçının yalnızca estetik değil, aynı zamanda etik bir sorumluluk taşıdığını da ortaya koyar. Atıkların sanata dahil edilmesi, hem materyalin dönüşümünü hem de izleyicinin algısal dönüşümünü hedefler.

Atık malzemelerin, sanatçılar tarafından sanat nesnesi olarak değerlendirilmesiyle sanatta yepyeni bir değer ve anlam kazanan malzeme, bambaşka bir boyuta taşınmıştır. Postmodernitenin sanatçıya tanıdığı özgürlükle atık malzemeler, sanatçının elinde farklı sanatsal teknikleri deneme fırsatı sunarken öbür yandan da sanatçıların yapıtlarına farklı bakış açıları kazandırmıştır. Ayrıca, sanatta atık malzeme kullanımı sanatçıların kendilerini ifade etmelerine yeni olanaklar tanımıştır (Erat, 2019: 1).

Atık malzemeler, işlevini yitirmiş nesneler olmaktan çıkıp sanatın ellerinde yeni bir anlam kazanır; böylece hem estetik hem ekolojik bir dönüşüm başlar. Adeyemi (2023), Lagos'taki atık krizine yönelik çözüm arayışlarında, örgütsel başarısızlıkların sanatsal ve yenilikçi geri dönüşüm uygulamalarıyla aşılabileceğini öne sürmektedir. Bu bağlamda, tek kullanımlık ürünler ve çeşitli atık materyallerin boya yerine kullanılarak görsel sanat üretiminde değerlendirilmesi önerilmekte; hem Lagos halkının hem de sanatçıların bu yaratıcı geri dönüşüm yaklaşımını benimsemeleri teşvik edilmektedir. Böylece sanat, çevresel sorunlara karşı alternatif bir çözüm aracı olarak konumlandırılmaktadır.

Dağ (2020), görsel sanatlar dersinde atık malzeme kullanımının öğrencilerin çevreye yönelik olumlu tutumlar geliştirmesinde etkili olduğunu belirtmektedir. Öğrencilerin, işlevsiz ve değersiz olarak gördükleri nesneleri çeşitli işlemlerle dönüştürerek estetik ve kullanışlı ürünler ortaya koymaları, hem geri dönüşüm bilincini pekiştirmekte hem de yaratıcı düşünme becerilerini desteklemektedir. Bu süreçte öğrenciler, atık kavramını yeniden tanımlayarak materyallere farklı bir bakış açısı geliştirmekte ve çevresel farkındalıkları artmaktadır. Ayrıca, ortaya koydukları işlevsel ürünler sayesinde başarı hissi yaşamakta ve bu durum onların özgüven kazanmalarına katkı sağlamaktadır.

Bilir (2014), sanat eğitiminin yalnızca yaratıcılığı ortaya çıkarmakla kalmayıp aynı zamanda bireyin kişilik gelişimi ve duyarlılık kazanımı açısından da önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Bu eğitim süreci, bireyin estetik algısını geliştiren ve gözle düşünme yetisini destekleyen plastik sanatlar eğitimi de kapsamaktadır. Günümüz teknoloji toplumunda, insanın maddeyle doğrudan ilişkisinin zayıflamasıyla birlikte, maddeye biçim veren sanat dallarına olan ihtiyaç artmıştır. Bu nedenle, plastik sanatlar eğitimi yalnızca sanat alanında eğitim görenleri değil, farklı disiplinlerden gelen üniversite öğrencilerini de kapsayacak şekilde önem kazanmaktadır.

Mukavva, karton gibi kağıt kökenli ya da işlemeye elverişli yapıdaki plastik kökenli malzemelerle yapılan şablonlarla uygulanan bir yüksek baskı resim tekniğidir. Bu baskı tekniğinde doğada bulunabilecek, tekniğe uyum gösterebilecek değişik dokudaki malzemelerden de faydalanıla bilinir. Bu teknikte resmi yapılacak tasarımın yapısına uygun şablonlar oyularak ya da kesilerek oluşturulur. Seçilen tasarım çok ince ayrıntılı olmamalı, leke ağırlıklı olmalıdır (Orhun, 2012: 192).

Guerra de la Paz, kullanılmış giysilerle oluşturdukları heykelsi kompozisyonlar, tüketim kültürüne yönelik eleştirel bir bakış sunar. Renkli ve hacimli yapılarıyla dikkat çeken eserleri, hem görsel hem de kavramsal olarak izleyiciyi sorgulamaya yönlendirir.

Nick Gentry, eski disketler, film ruloları ve bilgisayar parçaları gibi teknolojik atıkları kullanarak portreler üreten Gentry, dijital çağın izlerini sanata taşır. Eserleri, bireysel kimlik ile teknolojik hafıza arasındaki ilişkiyi sorgular.

Michelle Reader, evsel ve endüstriyel atıkları kullanarak figüratif heykeller üreten Reader, özellikle “Seven Wasted Men” adlı çalışmasında bir aileyi temsil eden figürleri tamamen atık malzemelerden oluşturmuştur. Bu yaklaşım, hem çevresel hem de sosyolojik bir okuma sunar.

Tim Noble & Sue Webster, çeşitli atıkların rastlantısal gibi görünen yığınlarını, ışıkla birlikte gölge portrelere dönüştüren ikili, algı ve gerçeklik arasındaki ilişkiyi sorgular. Eserleri, kaosun içinden düzenin çıkabileceğini gösteren metaforik bir anlatım sunar.

Adeyemi (2023), sanatsal geri dönüşüm yoluyla elde edilen ürünlerin, Lagos'ta yaygın olan bilinçsiz atık bırakma alışkanlıklarına karşı yürütülecek kampanyalarda etkili bir araç olarak değerlendirilebileceğini ileri sürmektedir. Yaratıcı biçimde dönüştürülmüş atıklardan üretilen sanat eserleri ve yapılar, hem çevresel farkındalık yaratmakta hem de toplumsal tutumları dönüştürme potansiyeli taşımaktadır.

Dağ (2020), insanın çevreyle olan ilişkisinin tarihsel süreçte uzun süre uyum içinde sürdüğünü belirtmektedir. Bu uyumun temelinde, düşük nüfus yoğunluğu ve teknolojinin çevre üzerinde etkili olacak düzeyde kullanılmıyor oluşu yer almaktadır. Ancak zamanla nüfusun artması ve teknolojik gelişmelerin çevreye müdahale aracı haline gelmesiyle birlikte, doğal çevrenin bozulduğu ve çeşitli çevre sorunlarının ortaya çıktığı ifade edilmektedir.

Atık malzemelerin sanatsal kullanımı, yalnızca çevresel bir farkındalık yaratmakla kalmaz; aynı zamanda sanatın dönüştürücü gücünü görünür kılar. Bu tür üretimler, izleyiciyi pasif bir gözlemci olmaktan çıkararak, toplumsal ve ekolojik sorumluluklara dair aktif bir düşünce sürecine dahil eder.

Geri dönüşüm temelli sanat uygulamaları, çocukların yaratıcı düşünme becerilerini ve materyal farkındalıklarını geliştiren güçlü araçlar arasında yer almaktadır. Wilkinson ve Petrich (2018), Leah Buechley'nin çocukluk deneyiminden yola çıkarak, atık nesnelerin sanatsal üretim sürecinde nasıl dönüştürücü bir rol oynayabileceğini ortaya koymaktadır. Buechley'nin eski bir daktilonun parçalarını kullanarak takılar, küçük araçlar ve heykeller üretmesi, çocukların işlevini yitirmiş materyallerle özgün ve

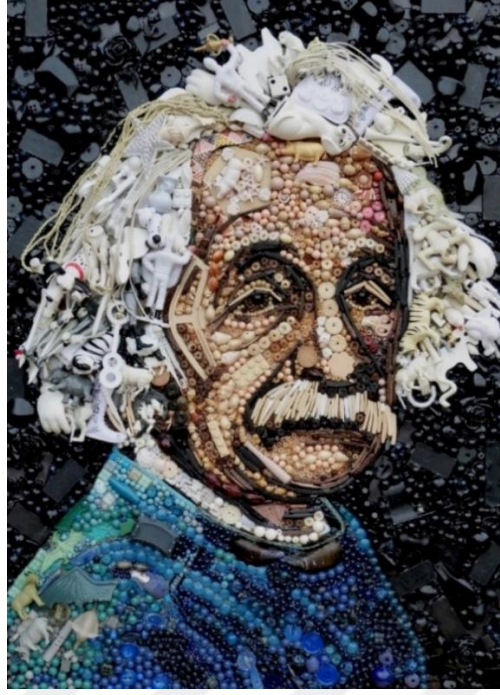
anlamalı nesneler yaratabileceğini göstermektedir. Bu tür deneyimler, hem estetik hem de pedagojik açıdan atık malzemelerin sanat eğitiminde değerli bir kaynak olarak değerlendirilmesini desteklemektedir (s. 9).

Atık temelli sanat üretimi, Duchamp'ın readymade yaklaşımından itibaren nesnenin bağlamını dönüştürme pratiğiyle ilişkilendirilse de, çağdaş sanatçılar bu yaklaşımı sürdürülebilirlik ve çevresel farkındalık ekseninde yeniden yorumlamaktadır. Sanatçıların atık malzemeleri kullanarak oluşturdukları eserler, hem materyal epistemolojisine hem de görsel kültür eleştirisine katkı sunar.

Örneğin, İngiliz sanatçı Michelle Reader, endüstriyel ve evsel atıkları kullanarak oluşturduğu figüratif heykellerle bireysel tüketim alışkanlıklarını görünür kılar; Türk sanatçı Deniz Sağdıç, tekstil ve plastik atıklardan ürettiği portrelerle kadın temsili üzerinden toplumsal cinsiyet ve çevre ilişkisini sorgulamaktadır. Her iki sanatçının pratiği, malzemenin dönüşümünü yalnızca fiziksel değil, kavramsal bir süreç olarak ele alır.

Resim 1. Michelle Reader – *The Mugridge Family* (2002) – (geri dönüştürülmüş plastik, metal ve elektronik parçalar)

Resim 2. *Jane Perkins, Einstein Portresi 62cm x 44cm (2013), (düğmeler, boncuklar, plastik oyuncaklar)*

Resim 3. *Deniz Sağdıç - Ready ReMade Series Denim waste 100x100 cm, (2023)*

Atık malzemelerin sanatta kullanımı, çağdaş sanatın en güçlü ifade biçimlerinden biri haline gelmiştir. Bu yaklaşım, hem materyal hem de anlam düzeyinde dönüşüm yaratır. Sanatçılar, atıkları estetik bir forma dönüştürerek, hem çevreye duyarlılık gösterir

hem de izleyiciyi tüketim alışkanlıklarını sorgulamaya davet eder. Bu bağlamda, sanat yalnızca güzeli üretmekle kalmaz; aynı zamanda toplumsal bilinç ve çevresel etik üretir.

2.8. Arte Povera'nın Sanat Eğitimine Katkısı

Arte Povera, 1960'ların sonlarında İtalya'da ortaya çıkan ve gündelik, doğal ya da değersiz görülen malzemeleri sanatın merkezine taşıyan bir akımdır. Bu yaklaşım, sanat eğitiminde önemli bir dönüşüm yaratabilecek potansiyele sahiptir. Öncelikle, pahalı ve geleneksel sanat malzemeleri yerine geri dönüştürülebilir ya da sıradan nesnelerin kullanılması, öğrencilerin sanatsal üretim sürecine daha kolay erişmesini sağlar. Böylece sanat eğitimi, ekonomik sınırlardan bağımsız olarak daha kapsayıcı hale gelir.

Celant (1969) Arte Povera'yı şu şekilde tanımlamaktadır: “Arte Povera, sanatın geleneksel sınırlarını yıkmayı ve kültürü klişelerden, simgesel fazlalıklardan arındırmayı amaçlar. Bu hareket, pahalı ve rafine malzemeler yerine gündelik yaşamda bulunan basit ve çoğu zaman değersiz görülen nesneleri kullanarak sanatın özüne dönmeyi hedefler.” (s. 15).

Arte Povera'nın sanat eğitimine katkılarında biri, yaratıcılığın sınırlarını genişletmesidir. Öğrenciler, alışılmış malzemelerin dışında farklı materyallerle çalışarak hem deneysel düşünme becerilerini geliştirir hem de sanatın tanımını sorgulama fırsatı bulur. Bu durum, sanat eğitiminde eleştirel düşüncüyü ve özgün ifade biçimlerini teşvik eder. Bir diğer katkı, çevresel duyarlılığın artırılmasıdır. Atık ya da doğal malzemelerin sanatsal süreçlerde kullanılması, öğrencilerin sürdürülebilirlik bilincini pekiştirir ve çevreye karşı sorumluluk geliştirmelerine yardımcı olur. Böylece sanat eğitimi yalnızca estetik bir deneyim değil, aynı zamanda ekolojik farkındalık kazandıran bir süreç haline gelir.

Sonuç olarak, Arte Povera'nın pedagojik etkisi, öğrencilerin sanat ile yaşam arasındaki ilişkiyi yeniden kurmalarına olanak tanır. Gündelik nesnelerin sanata dönüştürülmesi, sanatın yalnızca müze veya galeriyle sınırlı olmadığını; yaşamın her alanında üretilebileceğini gösterir. Bu yaklaşım, sanat eğitimi daha demokratik, katılımcı ve yaşamla iç içe bir deneyim haline getirir.

2.9. Özgün Baskı

Özgün baskı, sanatçının doğrudan bir yüzey üzerine uyguladığı ve sınırlı sayıda çoğaltılan baskı tekniklerini içeren bir sanat disiplini. Bu teknik, sanatçının yaratıcı sürecini birebir yansıtan ve her baskının kendine özgü olduğu bir üretim biçimi sunar. Özgün baskı, sanatçının el işçiliğiyle oluşturduğu ve seri üretimden farklı olarak her bir baskının benzersiz olduğu sanat formudur.

Özgün baskı sanatının tarihsel gelişimine bakıldığında Sümerlere kadar uzanan bir geçmiş olduğu görülmektedir. Sümerlerin oyulmuş silindir mühürleri kil üzerinde döndürerek elde ettikleri tarihteki ilk baskı uygulamalarından, oyun kartlarını, dini kitapları ve sanat eserlerini çoğaltma tekniği olarak kullanılmasına kadar uzanan süreçte özgün baskı resim, günümüzde birçok farklı tekniği içinde barındıran özgün bir sanat dalı olarak kabul edilmektedir. Tam olarak bilinmese de bugünkü anlamıyla özgün baskının ilk olarak Çin’de MS. 105 yılında kâğıdın icadından sonra kâğıtlara baskı yapılmasıyla başladığı bilgisi mevcuttur (Kıran, 2017: 56).

Gürler ve diğerleri (2019), özgün baskı resim sanatının kökenlerinin oldukça eskiye dayandığını belirtmektedir. İlk örneklerin M.Ö. 3000’li yıllarda Çin’de ortaya çıktığı ve Taocu rahiplerin kötü ruhları uzaklaştırmak amacıyla tahtaya oydukları mühürleri ipek üzerine bastıkları ifade edilmektedir. Ayrıca M.Ö. 2000’li yıllarda Sümerler’in de oyulmuş silindir mühürleri kil üzerinde döndürerek baskı uygulamaları gerçekleştirdikleri aktarılmaktadır. Tarihsel süreçte baskı teknikleri ve kullanılan malzemeler çeşitlenerek gelişmiş, bu sanat dalı farklı kültürlerde farklı biçimlerde uygulanmaya devam etmiştir.

Bacaksız (2009), baskı sanatının kökenlerini insanlık tarihinin en eski dönemlerine kadar uzanan bir süreç olarak değerlendirmektedir. Başlangıçta sert yüzeylere yapılan resimlerle ortaya çıkan bu ifade biçimi, zamanla süsleme amaçlı objelere uygulanmış; ancak baskı sanatı, kâğıdın bulunmasıyla birlikte belirgin bir kimlik kazanmıştır. 15. yüzyıl Avrupa’sında ahşap, demir ve çelik plakalar özgün baskının temel araçları hâline gelmiş; yüksek baskı (linol, ağaç), çukur baskı (gravür) ve düz baskı (litografi, serigrafi) gibi teknikler matbaaya dayalı sanat biçimleri olarak gelişmiştir. İlk uygulamalar, kilise için çalışan zanaatkarlar ve kuyumcular tarafından gerçekleştirilmiş; kazıma işlemlerinde “büren” adlı araç kullanılmıştır. Bakır plakalar üzerine çizimle geliştirilen “kuru kazıma” tekniği, 1400’lü yıllardan itibaren zırh ve kılıç süslemelerinde kullanılan “asitle yedirme” yöntemiyle çeşitlenmiştir. Bu tekniklerin evrimiyle birlikte kitap resimleme, harita çizimi ve oyun kartları gibi alanlarda sanatsal baskılar üretilmiş;

Antonio Pollaiuolo ilk ustalardan biri olarak öne çıkarken, 17. yüzyılda Jogues Callot ve Rembrandt gibi sanatçılar “etechina” tekniğiyle yüzeyde ton zenginliği elde etmişlerdir.

Bacaksız (2009), özgün baskı resim kalıplarının genellikle sanatçının kendisi tarafından elle hazırlandığını ve bu sürecin her aşamasında biçimsel yaratımın sürdürüldüğünü ifade etmektedir. Sanatçılar, yaratım ve biçimlendirme süreçlerinde çeşitli araçlar, makineler, teknikler ve malzemelerden yararlanmakta; özellikle ışıkla aktarma gibi yardımcı baskı yöntemlerini kullanarak üretim sürecini zenginleştirmektedir. Özgün eser, yaratım süreciyle birlikte şekillenmekte ve baskı aşamasında nihai formuna ulaşmaktadır. Her baskı, o eserin bir doğumu olarak kabul edilmekte; dolayısıyla basılan her kopya özgünlük taşımaktadır. Sanatçılar, baskı kalıplarını tamamlamadan önce deneme baskıları yaparak hem teknik hem de estetik açıdan değerlendirmeler yapmakta, bu doğrultuda kalıpta ve baskı özelliklerinde gerekli düzenlemeleri gerçekleştirmektedirler.

Geleneksel özgün baskı yöntemlerinin günümüz sanat eğitimi bağlamında yetersiz kaldığına dair görüşler, eğitimcileri alternatif öğretim stratejileri geliştirmeye yönlendirmektedir. Bu doğrultuda, deneysel uygulamaların farklı yaklaşımlarla harmanlanması gerekliliği vurgulanmaktadır (Ferahoğlu ve diğerleri 2014).

Gürler, Doyran ve Yılmaz (2019), baskı sanatlarının tarihsel süreçte farklı dönemler ve kültürel bağlamlara göre çeşitlenerek günümüze kadar ulaştığını belirtmektedir. Günümüzde ise bu sanat dalı, geleneksel tekniklerin yanı sıra çağdaş ve deneysel yaklaşımlarla zenginleşerek önemli bir sanatsal üretim alanı olarak varlığını sürdürmektedir.

Özgün baskının akademik açıdan incelenmesi, sanatçının yaratıcı sürecini ve teknik becerilerini anlamak açısından önemlidir. Sanatçılar, özgün baskı tekniklerini kullanarak hem estetik hem de teknik açıdan özgün eserler üretirler. Özgün baskı, sanatçının doğrudan müdahalesiyle şekillendiği için her baskı, sanatçının yaratıcı sürecinin bir parçası olarak değerlendirilir.

Demirel (2021), günümüzde sanat öğretiminin, yalnızca teknik bilgi aktarımının ötesine geçerek, güncel sanat olaylarını takip edebilen, geçici ve dönüşüm halindeki eserleri analiz edebilen, geçmiş ve güncel sanat ürünlerini karşılaştırarak değer yargıları geliştirebilen eğitimciler tarafından yürütülmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda, sanat eğitimcilerinin kendi üretimlerini ve alandaki çalışmaları tekrar etmekten kaçınarak,

disiplinler arası bir bakış açısıyla çağın yeniliklerini fark etmeleri ve bu doğrultuda eğitim programlarını şekillendirmeleri önem kazanmaktadır. Özgün Baskı Resim eğitiminde ise, tarihsel deneyimlerden beslenen, çağdaş olanakları kullanarak biçimsel değil düşünsel temellere dayanan eserler üretmeyi hedefleyen bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu süreçte edebiyatın da eğitim sürecine dahil edilmesi, disiplinler arası etkileşimi artırarak sanatsal üretimin derinliğini ve çeşitliliğini desteklemektedir.

Ferahoğlu (2014), özgün baskı çalışmalarında geleneksel yöntemlerin artık yeterli bulunmadığını ve bu durumun sanat eğitimcilerinin dikkatini çektiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, eğitim sürecinde farklı öğretim yöntemlerine ihtiyaç duyulduğu vurgulanmakta; bu ihtiyaç, çeşitli yaklaşımların ve deneysel uygulamaların bir araya getirilerek test edilmesini gerektiren yeni yöntemlerin geliştirilmesini gündeme getirmektedir.

Özgün baskı, sanatçının bireysel ifadesini ve teknik ustalığını sergileyen bir sanat biçimidir. Bu teknik, sanatçının eserlerini sınırlı sayıda çoğaltmasına olanak tanırken, her bir baskının kendine özgü olmasını sağlar. Özgün baskı, sanatçının eserlerini geniş kitlelere ulaştırmasına yardımcı olurken, sanatın erişilebilirliğini artırır.

Demirel (2021), sanat eğitimcilerinin öğretim sürecinde güncel sanat yaklaşımlarını dikkate alarak, çağın dinamiklerini anlamaya yönelik çaba göstermeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda, öğrencilerle disiplinler arası etkileşimler kurmak ve farklı alanların birleşiminden doğan yeni sanatsal ifade biçimlerini değerlendirmek önem kazanmaktadır. Malzeme kullanımındaki çeşitlilik ve bu birlikteliklerin sunduğu olanaklar, sanat eğitimi sürecinde kaçınılmaz olarak yeni yöntem ve arayışların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Sanat tarihinde özgün baskı, sanatçılar tarafından hem estetik hem de toplumsal mesajlar iletmek için kullanılmıştır. Özgün baskı teknikleri, sanatçının yaratıcı sürecini desteklerken, sanat eserlerinin koleksiyon değeri taşımasını da sağlar. Özgün baskı, sanatçının teknik becerilerini geliştirmesine ve sanatsal ifade biçimlerini çeşitlendirmesine olanak tanır.

Gürler, Doyran ve Yılmaz (2019), Türkiye'deki üniversitelerin büyük çoğunluğunda güzel sanatlar eğitimi kapsamında özgün baskı resim atölyelerinin bulunduğunu ve bu alanda aktif bir eğitim sürecinin yürütüldüğünü belirtmektedir. Bu atölyeler, hem işlevsel hem de sanatsal amaçlarla çeşitli çalışma olanakları sunmakta;

aynı zamanda Türkiye özgün baskı resim sanatına katkı sağlayan önemli sanatçıların yetişmesine zemin hazırlamaktadır. Bu durum, özgün baskı sanatının ülkemizdeki yerini ve değerini açık biçimde ortaya koymaktadır.

Canbolat (2023), Türkiye’de baskı resim sanatının 1970’li yıllardan itibaren gelişim sürecinde, kendine özgü üslup ve yaklaşımlar geliştiren pek çok sanatçının önemli katkılar sunduğunu belirtmektedir. Bu sanatçılar, geleneksel temelleri koruyarak özgün baskı sanatının yapı taşlarını oluşturmuş; Mürşide İçmeli, Mustafa Aslier, Süleyman Saim Tekcan, Ergin İnan, Ali İsmail Türemen, Mehmet Güler, Hayati Misman, Gören Bulut, Fevzi Karakoç, Hasan Pekmezci, Güler Akalın, Şükrü Ertürk ve Hasan Kıran gibi isimler, bu alandaki gelişmeleri şekillendiren öncü figürler arasında yer almıştır.

Özgün baskı sanatı, tarih boyunca birçok sanatçı tarafından hem teknik hem de estetik anlamda zenginleştirilmiştir. Aşağıda bu alanın gelişiminde etkili olmuş bazı uluslararası isimler yer almaktadır:

Albrecht Dürer (1471–1528): Rönesans dönemi sanatçısı olan Dürer, gravür ve ağaç baskı tekniklerinde ustalaşmış, detaycı çizim anlayışı ve simgesel diliyle özgün baskıya kavramsal bir derinlik kazandırmıştır.

Resim 4. *Albrecht Dürer-Şövalye Ölüm ve Şeytan (1513-bakır gravür)*

Katsushika Hokusai (1760–1849): Japonya'da ukiyo-e tarzının öncülerindendir. “Büyük Dalga” eseri, teknik üstünlüğü ve estetik zarafetiyle özgün baskının kültürel çeşitliliğini temsil eder.

Resim 5. Katsushika Hokusai- Kanagawa'nın Büyük Dalgası (Ukiyo-e, 1831)

Francisco Goya (1746–1828): Litografi ve gravürle toplumsal eleştirileri sanatına yansıtarak, baskı tekniğini bir ifade aracı olarak kullanmıştır. “Los Caprichos” serisi bu yaklaşımın tipik bir örneğidir.

Resim 6. Francisco Goya-Aklın Uykusu Canavarlar Yaratır (Los Caprichos, 1799)

Mary Cassatt (1844–1926), renkli baskı tekniklerini kadın figürleriyle birleştirerek duygu ve renk uyumunu ön plana çıkarmıştır. Japon baskı sanatından etkilenerek litografi ve akuatint gibi tekniklerde yenilikçi uygulamalar geliştirmiş, özellikle annelik ve gündelik yaşam temalarını zarif bir anlatımla işlemiştir.

Resim 7. *Mary Cassatt-Banyo Yapan Kadın (1890–91, renkli baskı)*

Pablo Picasso (1881–1973), linol baskı ve litografi gibi geleneksel teknikleri deneysel biçimde kullanarak özgün baskı sanatına yenilikçi bir yaklaşım kazandırmıştır. Renk ayrımı, katmanlı yapı ve biçimsel dönüşüm gibi unsurlarla baskı sürecini yeniden yorumlamış; özellikle 1950’li yıllarda yaptığı linol baskılarla teknik sınırları zorlamıştır.

Resim 8. *Pablo Picasso-Linol Baskı – Matador (linolyum baskı)*

Türkiye'de özgün baskı sanatı, özellikle Cumhuriyet sonrası dönemde kurumsallaşmaya başlamış, çeşitli akademik ve sanatsal platformlarda temsil edilmiştir: Mustafa Asher (1926–2015), Türkiye’de özgün baskı sanatının kurumsallaşmasında ve tanıtılmasında öncü bir figürdür. Sanat üretiminin yanı sıra, akademik alanda kurduğu atölyeler ve yürüttüğü eğitim faaliyetleriyle birçok sanatçının yetişmesinde etkili olmuş; grafik sanatlarının uluslararası düzeyde temsil edilmesine katkı sağlamıştır.

Resim 9. Mustafa Asher - *Efeler* (Serigrafi baskı, 2005)

Sabri Berkel (1907–1993), Türkiye’de gravür ve litografi tekniklerinin gelişiminde öncü bir rol üstlenmiştir. Floransa Güzel Sanatlar Akademisi’nde aldığı eğitimin ardından, Güzel Sanatlar Akademisi’nde gravür atölyesinin kurulmasına katkı sağlamış; hem teknik üretimi hem de akademik çalışmalarıyla özgün baskı sanatının kurumsallaşmasına öncülük etmiştir.

Resim 10. Sabri Berkel - *'Soyut kompozisyon'* (d.1907 - ö.1993) Özgün baskı

Aliye Berger (1903–1974), ahşap baskı ve gravür tekniklerini bireysel ifade aracı olarak kullanarak Türk grafik sanatına özgün bir yön kazandırmıştır. Soyut ve figüratif öğeleri iç içe geçirerek, özellikle duygusal yoğunluğu yüksek kompozisyonlar üretmiş; teknik ustalığıyla birlikte anlatım gücünü de ön plana çıkarmıştır. Berger'in çalışmaları, hem biçimsel hem de tematik açıdan çağdaş baskı sanatının öncülerinden biri olarak değerlendirilir.

Resim 11. *Aliye Berger- Otoportre (1903-1974) Gravür Baskı*

Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911–1975), serigrafi tekniğini kullanarak Anadolu halk motiflerini çağdaş sanat anlayışıyla harmanlamıştır. Geleneksel desenleri modern kompozisyonlarla birleştirerek hem teknik hem de kültürel açıdan özgün bir görsel dil oluşturmuş; bu yönüyle Türkiye’de baskı sanatının yerel kimliğini evrensel sanat söylemleriyle buluşturmuştur.

Resim 12. *Bedri Rahmi Eyüboğlu Serigrafi Baskı, "Ana ve Çocuk"*

Canbolat (2023), özgün baskı resminde günümüzde kullanılan tekniklerin; yüksek baskı, çukur baskı, düz baskı ve serigrafi olarak sınıflandırıldığını belirtmektedir. Ayrıca baskı türlerinin, kullanılan kalıplar, malzemeler ve uygulama yöntemlerine göre çeşitlilik gösterdiği vurgulanmaktadır.

2.10. Özgün Baskı Teknikleri

Özgün baskı teknikleri, sanatçının doğrudan müdahalesiyle oluşan tekil üretim süreçlerini temel alarak, hem estetik çeşitliliği hem de teknik özgünlüğü ön plana çıkaran bir ifade alanı sunar. Kalyoncuoğlu (2019), 20. yüzyılda sanatçının geleneksel tuval sınırlarını sorgulamaya başladığını ve renk ile boya temelli kompozisyonlardan uzaklaşarak yüzeye farklı nesnelerle müdahale etme arayışına yöneldiğini ifade etmektedir. Bu dönüşümle birlikte sanatın, çeşitli malzemelere ve deneysel yaklaşımlara açık hale geldiği vurgulanmaktadır.

Şekil 1. *Baskı Teknikleri*

Özgün baskı sanatında kullanılan temel teknikler, hem materyal yaklaşımı hem de görsel anlatım biçimi açısından çeşitlilik sunar. Yüksek baskı türünde, yüzeyin kabartılı kısımlarına uygulanan mürekkep kâğıda aktarılır; linol veya ahşap gibi yüzeyler kazınarak kompozisyon oluşturulur. Çukur baskı, mürekkebin yüzeyin oyulmuş alanlarına yerleştirilmesiyle çalışır; gravür ve asit kazıma gibi tekniklerle elde edilen detaylı dokular, duygu yoğunluğu yüksek kompozisyonlara imkân tanır. Düz baskı ise baskının düz bir yüzey üzerinden kimyasal ayrışma yoluyla yapılmasını sağlar; litografi bu gruba örnektir ve spontane çizimlerle zenginleştirilen anlatım imkânı sunar. Şablon baskı yönteminde, seçili alanlara uygulanan şablon yardımıyla görüntü yüzeye aktarılır; serigrafi en yaygın formudur ve tekstil gibi çok katmanlı yüzeylerde kullanılır. Monotip ise özgünlüğü en yüksek tekniktir; her baskı tek ve tektir, dolayısıyla doğrudan ve deneysel ifade biçimlerine olanak tanır. Son olarak, karma baskı teknikleri, farklı özgün baskı türlerinin birlikte kullanılmasıyla elde edilir; çağdaş sanatta malzeme ve teknik zenginliği açısından oldukça yaygındır. Her bir teknik, sanatçının estetik tercihleri ve ifade biçimi doğrultusunda özgünlük üretimini destekleyen farklı yapısal nitelikler sunar.

2.10. 1.Yüksek Baskı

Görselin yüzeyin yüksek bölümlerinden kâğıda aktarıldığı baskı türüdür. Linolyum, ahşap ya da karton üzerine yapılan kazıma işlemiyle negatif alanlar kaldırılır.

Mürekkep yalnızca çıkıntılı alanlara uygulanır. Genellikle linol baskı ve ahşap baskı teknikleriyle gerçekleştirilir. Grafiğe uygun, keskin kontrastlar sunar.

Bacaksız (2009), tarihsel süreçte yüksek baskı (linol ve ağaç baskı), çukur baskı (gravür) ve düz baskı (litografi ve serigrafi) tekniklerinin matbaaya dayalı sanat dalları olarak kullanıldığını belirtmektedir. Bu alanda öne çıkan en tanınmış sanatçılardan biri olan Albrecht Dürer'in, eserlerini kişisel eğilimlerine göre yağlı mürekkep, ağaç baskı ya da gravür gibi farklı tekniklerle oluşturduğu ifade edilmektedir. Sanatçının hangi yöntemi seçtiğinden ziyade, kullandığı tekniği en iyi şekilde uygulayarak eserini başarıyla ortaya koyması esas alınmaktadır. 20. yüzyılda baskı tekniklerinde yaşanan yeniliklerin hem matbaa sektörünü hem de özgün baskı sanatçıları etkilediği ve bu iki alanda da önemli gelişmelerin yaşandığı aktarılmaktadır. Serigrafi tekniğinin kökeninin Eski Mısır'a ve Çin vazolarındaki süslemelerde kullanılan şablon yöntemine dayandığı; litografide çinko veya taş kalıpların, serigrafide ise özel dokuma yüzeylerin kullanıldığı belirtilmektedir. Bu farklılıklar, elde edilen sonuçların teknik açıdan birbirinden ayrışmasına neden olmaktadır.

Bacaksız (2009), Avrupa'dan sonra Türkiye'de yüksek baskı tekniğiyle kitap basımının Yahudi ve Ermeni topluluklar tarafından başlatıldığını belirtmektedir. Ardından, Türkler tarafından kurulan ilk matbaa 1727 yılında İbrahim Müteferrika tarafından hayata geçirilmiş; 1729 yılında ise bu matbaada ilk eserler basılmıştır. Müteferrika, şimşir ağacından oyduğu kalıplarla harita baskıları gerçekleştirmiştir. Bu matbaada toplam on yedi kitap basılmış, sonrasında kurulan Mühendishane ve Üsküdar Matbaaları ile birlikte basılı eser sayısı yetmiş üçe ulaşmıştır.

2.10.2. Çukur Baskı

Görsel, yüzeyin çukur alanlarına uygulanmış mürekkeple kağıda aktarılır. Gravür, asit kazıma (etching), mezzotint gibi tekniklerle metal ya da pleksi yüzeyler oyularak hazırlanır. Detaylı çizimlerde, ton geçişlerinde ve tarihsel tekniklerde kullanılır. Zengin doku sunar.

Mamur ve Tosun (2025), özgün baskı resmin sanatçı tarafından farklı tekniklerle hazırlanan kalıplar aracılığıyla kâğıt ya da benzeri yüzeylere çoğaltılabilen bir ifade biçimi olduğunu belirtmektedir. Ancak bu üretim sürecinde kullanılan kimyasalların—

özellikle nitrik asit ve solvent gibi toksik içeriklerin—hem insan sağlığı hem de çevre açısından risk oluşturduğu vurgulanmaktadır. Bu nedenle, geleneksel baskı yöntemlerine alternatif oluşturabilecek, çevreye zarar vermeyen yeni tekniklerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim günümüzde özgün baskı alanında da diğer sanat disiplinlerinde olduğu gibi deneysel yaklaşımların ön plana çıktığı görülmektedir.

2.10.3. Düz Baskı

Görselin yüzeyin hiçbir bölümünü kaldırmadan üretildiği tekniklerdir. En yaygın türü litografidir. Taş veya özel plaka üzerine yağ bazlı materyallerle çizim yapılır; kimyasal işlemlerle baskı alanları ayrıştırılır. Renkli kompozisyonlar, spontane çizim ve grafik anlatım için uygundur. 19. yy. sanat akımlarında sıkça kullanılmıştır.

Bacaksız (2009), renkli baskı tekniklerinin tarihsel gelişiminde Newton'un 1704'teki renk keşiflerinin önemli bir dönüm noktası olduğunu; 1711'de Jogues Christophe ile Blond'un üç ayrı kalıpla gerçekleştirdiği renkli baskı çalışmalarının bu sürece katkı sunduğunu belirtmektedir. Taşbaskı tekniği, 18. yüzyılın sonlarında Alois Senefelder tarafından Münih'te geliştirilmiş; bu yöntemi ilk kullanan sanatçılardan biri olarak Goyer öne çıkmıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru Toulouse-Lautrec, litografi tekniğini sanatsal açıdan zirveye taşımıştır. İpekbaskı tekniği Uzakdoğu'da uzun süredir bilinmesine rağmen Avrupa'da yaygın kullanımı ancak 19. yüzyılın sonlarında gerçekleşmiştir. 20. yüzyılın başlarından itibaren özgün baskı sanatı, teknik gelişmelerle birlikte sanatçılar için doğrudan bir ifade aracına dönüşmüş; özellikle 1950'li yıllarda serigrafi ve litografi, endüstri kültürüne özgü üsluplarla uluslararası sanat etkinliklerinde etkili olmuştur. Bu dönemde Roy Lichtenstein, James Rosenquist, Jasper Johns ve Andy Warhol gibi sanatçılar ile önde gelen baskı atölyeleri ve sanat okulları, özgün baskının estetik bir disiplin olarak yaygınlaşmasına önemli katkılar sunmuştur.

2.10.4. Şablon Baskı

Görsel, belirli bir alanın üzerine konulan şablon yardımıyla uygulanır. Serigrafi (ipek baskı) en bilinen türüdür. Mürekkep, kalıp üzerinde boş bırakılan alanlardan yüzeye geçer. Tekstil ve grafik tasarımda yaygın olup çok katmanlı renk kullanımlarına imkân tanır.

Şimşir (2022), tasarımın her alanında tasarımcıların kendilerine özgü yaklaşımlar geliştirebildiklerini ve bu bireyselliğin tasarlama yöntemlerine de yansıdığını ifade etmektedir. Tasarım yöntemlerinin çeşitliliğine rağmen, tüm tasarımcıların ortak bir amaç doğrultusunda duygu ve düşüncelerini bir araya getirerek sanatsal bir ürün ortaya koyma çabasında oldukları vurgulanmaktadır.

Ganotis (2017), sanatçılar ve aktivistlerin denizlerdeki plastik kirliliğine dikkat çekmek amacıyla bu atıkları hem araç hem de malzeme olarak kullanarak sanatsal üretim gerçekleştirdiklerini ifade etmektedir. Estetik açıdan etkileyici olan bu çalışmaların, aynı zamanda çevremizde giderek artan plastik miktarına yönelik eleştirel bir farkındalık oluşturmayı hedeflediği belirtilmektedir.

2.10.5. Monotip

Tek baskı alınabilen, özgün ve spontane üretime olanak tanıyan tekniktir. Cam, pleksi veya metal yüzey üzerine doğrudan mürekkep uygulanarak kağıda aktarılır. Her baskı benzersizdir. Deneysellik, soyut kompozisyonlar ve doğrudan ifade için kullanılır.

Erdoğan ve Ahadova (2022), Picasso ile Braque'ın kolaj çalışmalarında geleneksel sanat üretiminden uzaklaşarak kâğıt, vinil, kumaş, tel ve ip gibi gündelik malzemeleri resim yüzeyine dahil ettiklerini belirtmektedir. Bu yaklaşımın, malzemeye yüklenen anlamı dönüştürerek sanat yapıtını kavramsal bir düzleme taşıdığı ve estetik algıyı genişlettiği ifade edilmektedir. Ayrıca, kolajın iki boyutlu yapısını aşma çabası olarak değerlendirilen asamblaj tekniklerinin, sanatın malzeme kullanımında yeni ifade olanakları sunduğu vurgulanmaktadır.

2.10.6. Karma Baskı

Farklı özgün baskı tekniklerinin bir arada kullanıldığı üretim biçimidir. Yüksek baskı ile monoprint, serigrafi ile kolaj gibi kombinasyonlar yapılabilir. Malzeme çeşitliliği ve katmanlı anlatımı destekler; çağdaş sanat pratiğinde sıklıkla görülür.

Atalay (2002), baskı teknikleri ve sistemlerinin günümüzde çağdaş toplumların vazgeçilmez unsurlarından biri haline geldiğini ve bu tekniklerin insanlar arasındaki iletişimin sürekliliğini sağlayan en yaygın araçlar arasında yer aldığını belirtmektedir.

Kitle iletişimi bağlamında baskının, toplumsal ilişkilerin sürdürülebilirliğinde önemli bir rol üstlendiği ifade edilmektedir.

Kay (2012), trompe l'oeil tekniğinin gerçekliği yeniden üretme amacıyla kullanılan malzemeler aracılığıyla güçlü bir illüzyon yaratabildiğini belirtmektedir. Bu sanat türünün, hem iki hem de üç boyutlu eserlerde uygulandığı ve en eski örneklerinin 1500'lü yıllarda İtalya ile Kuzey Avrupa'da görüldüğü ifade edilmektedir. Derinlik algısının oluşturulmasında doğrusal perspektifin ve sığ resim düzlemlerinin özenle kurgulanmasının önemli bir rol oynadığı vurgulanırken, izleyicinin dikkatini dağıtacak izlerin görünmemesi gerektiği, bu tür eserlerin başarısı açısından kritik bir unsur olarak değerlendirilmektedir. İllüzyonun etkisi, nesnenin izleyiciyi anlık olarak yanıltacak kadar ustalıkla betimlenmesiyle ortaya çıkmaktadır.

2.11. Deneysel Baskı Sanatı

Deneysel baskı sanatı, geleneksel tekniklerin sınırlarını zorlayarak malzeme, süreç ve kavramsal düşünceyi yeniden yapılandıran, çağdaş sanatın disiplinler arası dönüşümüne katkı sağlayan bir ifade biçimidir. Atalay (2002), teknolojinin ilerlemesiyle birlikte baskı tekniklerinin hem sanatsal hem de teknolojik bağlamda önemli işlevler üstlendiğini, buna rağmen bu tekniklerin hak ettikleri değeri yeterince görmediğini ifade etmektedir.

20. yy da meydana gelen teknolojik gelişmeler ve buna bağlı olarak değişen toplumsal bakış açısı, birçok yeniliği ve değişimi beraberinde getirmiştir. Bu değişim, sanat dünyasını da etkisi altına almış ve geleneksel yöntemler sorgulanmaya başlanmıştır. Bilhassa daha keskin kuralları ve sınırları olan baskı sanatları, sanatçılar tarafından sorgulanmış ve söz konusu geleneksel kurallara meydan okumalar başlamıştır. Bu durum modern anlamda baskı sanatlarının oluşmasına sebep olarak, deneysel baskı anlayışının doğmasını sağlamıştır (Aydoğan, 2024: 16).

Dartar ve Gerdan (2024), resim sanatının sanatçının iç dünyasını ve duygusal derinliklerini görsel biçimde ifade etme aracı olarak tarih boyunca toplumların yaşamında önemli bir yer edindiğini vurgulamaktadır. Sanatçının renk, çizim ve biçim gibi görsel unsurları kullanarak izleyicinin hayal gücünü harekete geçirdiği ve farklı bakış açıları geliştirmesine olanak tanıdığı ifade edilmektedir. Bu süreçte ortaya çıkan sanat eserlerinin, sanatçının yaşamsal deneyimlerinin ve gözlemlerinin bir yansıması olarak

değerlendirildiği; böylece sanatçı ile izleyici arasında özgün ve samimi bir bağ kurulduğu belirtilmektedir.

Baskı teknikleri, sanat eğitiminde önemli bir yere sahiptir. Geleneksel ve modern baskı yöntemleri üzerine yapılan çalışmalar, öğrencilerin teknik becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Dartar ve Gerdan (2024), resim sanatının sanatçının içsel dünyasını dışa vurduğu bir ifade biçimi olarak yalnızca görsel değil, aynı zamanda duygusal bir deneyim sunduğunu belirtmektedir. Her bir resmin, izleyicinin kendi yaşamına dair düşünsel ve duygusal sorgulamalara yönelmesine olanak tanıdığı ve bu yönüyle sanatçı ile izleyici arasında anlamlı bir iletişim kurduğu ifade edilmektedir. Resimle yakından ilişkili olan baskıresim tekniklerinin ise sanat eserlerinin çoğaltılabilirliğini ve sürekliliğini sağlayarak hem işlevsel hem de estetik bir üretim biçimi olarak sanatsal süreçte yer aldığı vurgulanmaktadır. Bu tekniklerin zamanla farklı yöntemler ve malzemelerle zenginleşerek özgün sanat üretiminin bir parçası haline geldiği aktarılmaktadır.

Baskı teknikleri, sanatın çoğaltılabilir ve özgün üretim sürecinde kullanılan temel yöntemlerdir. Geleneksel uygulamalar arasında yüksek baskı (linol, ağaç), çukur baskı (gravür, mezzotint), düz baskı (litografi) ve elek baskı (serigrafi) yer alır. Bu teknikler, sanatçının yüzeyde oluşturduğu desenin çeşitli araçlar aracılığıyla kâğıt ya da farklı yüzeylere aktarılmasını sağlar.

Beykal (2012), mukavva, karton gibi kâğıt temelli ya da plastik kökenli, işlemeye uygun malzemelerle hazırlanan şablonlar aracılığıyla uygulanan bir yüksek baskı tekniğinden söz etmektedir. Bu yöntemde, doğada bulunabilen ve baskı sürecine uyum sağlayabilen farklı dokulardaki materyallerin de kullanılabileceği ifade edilmektedir. Tasarım sürecinde, görselin yapısına uygun şablonlar oyularak veya kesilerek hazırlanmakta; ayrıca kompozisyonun çok ince detaylar içermemesi ve leke temelli bir yapıya sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Deneysel baskı ise geleneksel baskı tekniklerinin ötesine geçerek sanatçının malzeme, teknik ve süreçler üzerinde yenilikçi yaklaşımlar geliştirmesine olanak tanır. Monotip baskı gibi teknikler, sanatçının her baskıda farklı sonuçlar elde etmesini sağlayarak özgünlük ve yaratıcılığı ön plana çıkarır. Deneysel baskı, sanatçının farklı yüzeyler, kimyasal reaksiyonlar ve dijital teknolojilerle etkileşim kurarak yeni ifade biçimleri yaratmasını mümkün kılar.

Yavuz (2021), sanatın bir ifade biçimi olarak çocukların kendilerini tanımları ve yaratıcılıklarını geliştirmeleri açısından önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Sanat eğitimi aracılığıyla çevre bilincinin kazandırılmasının, özellikle çocukların resim yapma sürecinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Çalışmada, modern sanatta yaygın olarak kullanılan atık malzemelerin ders müfredatına dahil edilmesinin görsel sanatlar eğitiminin içeriğini zenginleştirdiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, bu tür malzemelerin öğrencilerin yaratıcı süreçlerini destekleyerek heyecanlarını artırabileceği ve çevre kirliliği, tüketim alışkanlıkları ile geri dönüşüm gibi konularda farkındalık kazanmalarına katkı sağlayabileceği dile getirilmektedir.

Beykal (2012), linolyum baskı tekniğinin ilköğretim ikinci kademe öğrencileri tarafından rahatlıkla uygulanabilir nitelikte olduğunu ifade etmektedir. Bu yöntemde, esnek, yumuşak dokulu, doğal renk tonlarına sahip ve dayanıklı linolyum malzemesi tercih edilmektedir. Linolyumun temin edilemediği durumlarda ise oyma işlemlerine uygun yer muşambası veya plastik yer karoları gibi alternatif materyallerin benzer işlevi görebileceği belirtilmektedir.

Deneysel baskı sanatçıları, geleneksel kalıpları aşarak baskı sanatını bir araştırma alanına dönüştürür. Teknik yenilikleri estetik sorgulamayla harmanlayan sanatçıların, sürece dayalı üretim biçimleri ve malzeme ile kurdukları özgün ilişkiler inceleyen sanatçı örnekleri;

Stanley William Hayter (1901–1988), çağdaş deneysel baskı sanatının öncülerindendir. 1927’de Paris’te kurduğu *Atelier 17*, teknik yeniliklerin ve disiplinler arası etkileşimin merkezi hâline gelmiştir. Hayter’in geliştirdiği *viskozite baskı* yöntemi, farklı yoğunluktaki mürekkeplerin aynı plakada kullanımıyla baskıyı resimsel ve düşünsel bir üretim alanına dönüştürmüştür. Bu yaklaşım, geleneksel gravürün sınırlarını aşarak baskı sanatını özgün bir ifade biçimi olarak yeniden tanımlamıştır.

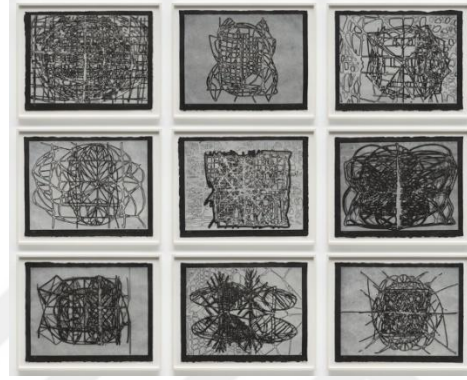
Resim 13: *S.W. Hayter, Anatomy Dersi, 1954/55, Renkli Şablon Baskı ve Derin Oyma 15 1/2" x 11 1/2 5*

Robert Rauschenberg (1925–2008), baskıresmi kolaj, fotoğraf ve dijital tekniklerle bütünleştirerek postmodern deneysel bir düzleme taşımıştır. Özellikle *Stoned Moon* (1969–70) serisi, NASA iş birliğiyle üretilmiş olup, teknolojik görselleri ve kavramsal metinleri bir araya getirerek baskı sanatının hem teknik hem düşünsel sınırlarını zorlamıştır. Rauschenberg'in pratiği, baskıresmi yalnızca çoğaltma aracı değil, çağdaş görsel düşüncenin bir taşıyıcısı olarak yeniden konumlandırır.

Resim 14: *R. Rauschenberg, Sky Garden, 1969, Litografi, Kolaj ve Fotoğraf Transferi, 217 × 100 cm*

Terry Winters (d. 1949), monoprint ve çok katmanlı baskı teknikleri aracılığıyla matematiksel ve biyolojik formları soyut bir görsellik içinde yeniden üretir. Baskı sürecini görsel bilgi üretiminin bir aracı olarak konumlandıran Winters, deneysel baskı sanatına çağdaş ve kavramsal bir yön kazandırır. Çalışmaları, baskıresmin epistemolojik potansiyelini sorgulayan düşünsel bir zemin sunar.

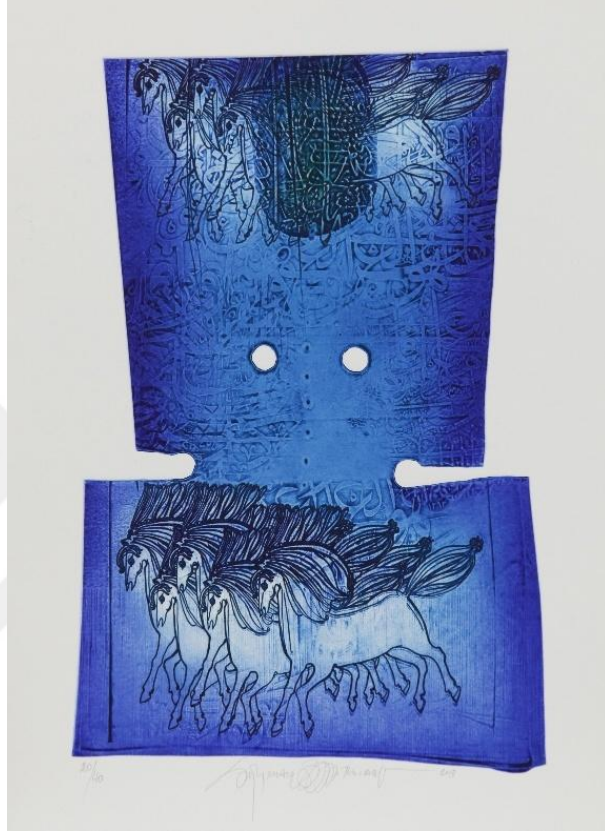
Resim 15: *T. Winters, Graphic Primitives, 1991, Monoprint ve çok katmanlı baskı, 76 × 56 cm*

Kiki Smith (d. 1954), beden, doğa ve mitoloji temalarını gravür, litografi ve dijital baskı tekniklerini harmanlayarak işler. Deneysel baskı pratiğinde materyal ile teknik arasındaki ilişkiyi sürekli yeniden tanımlayan Smith, feminist ve ekolojik söylemleri görselleştirerek baskıresmi eleştirel bir ifade alanına dönüştürür.

Resim 16: *K. Smith, Born, 2002, Litografi ve dijital baskı, 76 × 56 cm*

Süleyman Saim Tekcan (d. 1940), Türkiye’de özgün baskı sanatının kurumsallaşmasına öncülük etmiş, IMOGA’nın kurucusu olarak deneysel baskı tekniklerinin pedagojik ve sanatsal gelişimine katkı sağlamıştır. Eserlerinde geleneksel Türk motiflerini çağdaş baskı teknikleriyle birleştirerek kültürel bir sentez üretmiş; baskıresmi hem teknik hem düşünsel düzeyde yeniden tanımlamıştır.

Resim 17: S. S. Tekcan, *İsimsiz*, 2013, Gravür, 54 × 26 cm

Gülsün Erbil (d. 1948), litografi ve serigrafi tekniklerini deneysel biçimde kullanarak kadın kimliği, doğa ve mitoloji temalarını kavramsal bir derinlikle işler. Baskı sürecini disiplinlerarası bir ifade alanına dönüştüren Erbil, feminist söylemi görsel üretimle bütünleştirerek özgün bir baskı pratiği geliştirmiştir.

Resim 18: *Gülsün Erbil, "Tomar I." "Tomar II." 2000, Bilgisayar Plastiği
Üzerine Baskı. "Tomar II", 2000, Karışık Gereç.*

Resim 19: *Gülsün Erbil, "Su", 1994, Karışık Teknik, (Parafinli Batik ve Baskı).*

Sanatta baskı teknikleri, hem geleneksel hem de çağdaş yaklaşımlarla sanatçının görsel dilini geliştirmesine katkı sağlar. Deneysel baskı, sanatçının kendine özgü bir anlatım biçimi oluşturmaya ve sanatın sınırlarını zorlamasına olanak tanır.

2.12. Özgün Baskı Çalışmaları ve Ambalaj Atıkları

Özgün baskı çalışmaları, sanatsal üretimin teknik ve estetik boyutlarını yeniden düşünmeye olanak tanırken; ambalaj atıklarının bu süreçte yaratıcı biçimde değerlendirilmesi, hem çevresel sürdürülebilirliği hem de materyal odaklı eleştirel pedagojiyi güçlendiren bir yaklaşım sunar. Böcek (2019), sürdürülebilirlik kavramının kökeninin ilk medeniyetlere kadar uzandığını ve tarihsel süreçte gıda üretiminin artmasıyla birlikte toplumların hayati kaynakları tüketmeye başladığını ifade etmektedir. Bu durumun, kaynak yönetimi ve çevresel denge açısından önemli sorunlara yol açtığına dikkat çekilmektedir.

Sağlam ve Enginoğlu (2016), sanat eserinin oluşumunda kullanılan malzemenin yalnızca biçimsel özellikleriyle değil, aynı zamanda taşıdığı anlamla da önemli bir rol üstlendiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, malzemenin hem görsel yapı hem de içerik açısından sanat nesnesinin ayrılmaz bir parçası haline geldiği ifade edilmektedir.

Böcek (2019), küresel ısınmaya yol açan insan faaliyetlerinin temelinde karbon salınımının yer aldığını ifade etmektedir. Özellikle sanayi tipi et üretiminin, hayvanlardan salınan metan gazı ve bu hayvanları beslemek amacıyla tarım arazilerinin dönüştürülmesi gibi süreçlerle iklim değişikliğini tetiklediği belirtilmektedir. Ayrıca, plastik üretimi ve işlenmesi sırasında ortaya çıkan karbon salınımının da bu sürece katkı sağladığına dikkat çekilmektedir.

Demir (2023), insanın tarih boyunca doğanın bir parçası olarak varlık gösterdiğini ve doğanın insanın varlığından çok önce evrende yer aldığını ifade etmektedir. İnsan, sürekli gelişim ve dönüşüm süreci içinde çevresini biçimlendirme çabasıyla doğaya müdahale etmiş; zamanla bu müdahalelerle doğa üzerinde üstünlük kurmaya yönelmiştir. Bu süreçte doğal kaynaklar, teknik bilgi ve sanat gibi araçlardan faydalanarak nesnelere yeni biçimler kazandırmıştır. Sanatın, bireyin duygu ve düşüncelerini ifade etme aracı olarak tarih boyunca varlığını sürdürdüğü; bireyin sosyal ilişkilerini düzenlemesine, üretkenliğini artırmasına ve özgün düşünceler geliştirmesine katkı sunduğu belirtilmektedir. Ayrıca sanatın, çevre kirliliği, kaynakların tükenmesi ve endüstriyel atıkların yol açtığı sorunlara karşı toplumsal farkındalık oluşturma işlevi üstlendiği vurgulanmaktadır.

Özgün baskı çalışmaları, sanat dünyasında önemli bir yere sahiptir. Bu teknik, sanatçının bir tasarım veya deseni bir yüzeye, genellikle kağıt veya kumaş, baskı

yöntemiyle aktardığı süreçtir. Ambalaj atıkları, bu süreçte kullanılacak çeşitli dokular ve yüzeyler sunar. Plastik şişeler, karton kutular, alüminyum kutular gibi malzemeler, baskı teknikleri ile farklı etkiler ve sonuçlar elde etmek için kullanılabilir.

Sharma (2019), plastik malzemenin paketlenme alanında sunduğu kullanım kolaylığı, düşük maliyet ve dayanıklılık gibi avantajlar sayesinde gıda, ilaç, içecek ve ev eşyaları gibi pek çok ürünün ambalajlanmasında yaygın olarak tercih edildiğini belirtmektedir. Plastik ambalajların ürünlerin raf ömrünü uzattığı, nakliye maliyetlerini azalttığı ve geleneksel ambalaj malzemelerine ekonomik bir alternatif sunduğu ifade edilmektedir. Hafifliği, çok yönlülüğü ve bol miktarda bulunabilirliği nedeniyle plastik, birçok endüstri ve üretici tarafından ambalaj malzemesi olarak benimsenmiştir. Ancak bu yaygın kullanımın sonucunda her yıl büyük miktarda plastik atığın oluştuğu ve bu atıkların çoğunun uygun şekilde yönetilmemesi nedeniyle çevre kirliliği ile küresel ısınma gibi ciddi sorunlara yol açtığı vurgulanmaktadır. Üretimin ise bu olumsuz etkilerine rağmen her yıl artış gösterdiği aktarılmaktadır.

Meral (2014), hem dünya genelinde hem de Türkiye’de kâğıt tüketiminin artışına bağlı olarak evsel ve endüstriyel atıklarla birlikte ortaya çıkan kâğıt miktarının da yükseldiğini belirtmektedir. Bu durumun, kâğıdın temel hammaddesi olan orman kaynakları üzerinde ciddi bir tehdit oluşturduğu vurgulanmaktadır.

Örneğin, karton kutuların yüzeyi üzerine yapılan bir baskı, kâğıdın pürüzsüz yüzeyinden farklı bir doku ve estetik sunar. Plastik şişelerin kesilerek yüzeyleri üzerine yapılan baskılar, farklı ışık ve gölge oyunları yaratabilir. Metal kutuların yüzeyi ise, baskının üç boyutlu bir etkisi olmasına imkan tanır. Bu tür yenilikçi yaklaşımlar, hem öğrencilerin hem de sanatçıların yaratıcılıklarını ve teknik becerilerini geliştirmelerine olanak sağlar.

Sanat eğitimi, bireylerin estetik duyarlılıklarını geliştirmelerinin yanı sıra, çevre bilincini artırmada da etkili bir araç olabilir.

Kocaman (2014), ambalajın tarihsel süreçte sürekli bir değişim içinde olduğunu ve bu evrimsel gelişimin kâğıt ile karton kutuların kullanımına yöneldiğini belirtmektedir. Bu süreci takiben plastik ambalajların yaygınlaştığı, günümüzde ise ambalaj sektöründe çok çeşitli malzemelerin kullanıldığı ifade edilmektedir.

Günümüzde çevre kirliliği ve sürdürülebilirlik konuları, küresel çapta önemli bir mesele haline gelmiştir. Özellikle ambalaj atıkları, doğanın kirlenmesine ve kaynakların

tükenmesine ciddi katkılar sağlamaktadır. Bu bağlamda, geri dönüşüm ve atık yönetimi, sadece çevresel değil, aynı zamanda sanatsal açıdan da yeni perspektifler sunmaktadır.

Meral (2014), sanayileşme ve kültürel etkinliklerin artışının, kâğıdın yalnızca basın-yayın alanında değil, aynı zamanda ambalaj sanayisinde de yaygın biçimde kullanılmasına neden olduğunu ve bu durumun kâğıt tüketiminde hızlı bir yükselişe yol açtığını belirtmektedir. Katı atıklarda kâğıt oranının artmasıyla birlikte, hem kâğıt hem de diğer atıkların geri kazanımına yönelik çalışmaların başlatıldığı; ayrıca daha az atık üreten teknolojilerin geliştirilmesi ve tercih edilmesi yönünde çabaların sürdürüldüğü ifade edilmektedir.

2.13. Deneysel Baskı ve Ambalaj Atıkları

Deneysel baskı, sanatın sınırlarını zorlayan, geleneksel tekniklerin ötesine geçen ve sanatçının malzeme ile doğrudan etkileşime girmesine olanak tanıyan bir yaratım sürecidir. Bu yöntem, sanatçının yüzey, renk, doku ve form üzerinde özgürce deney yapmasını sağlayarak her baskıyı benzersiz bir ifade biçimine dönüştürür.

Hür (2019), sanatsal üretimde atık malzeme kullanımının yalnızca çevresel gerekçelere dayanmasa da duyarlılık açısından sembolik bir anlam taşıdığını belirtmektedir. Günümüzde bu tür materyaller, yönetilebilir bir sorun olarak ele alınmakta; özellikle eğitim yoluyla farkındalık oluşturma, endüstriyel geri dönüşüm yatırımları kadar etkili bir rol üstlendiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, üstün ve özel yetenekli çocukların atık malzeme kullanımı ve geri dönüşüm konularında bilinçlendirilmeleri değerli bulunmakta; söz konusu yaklaşımın öğretim programlarına entegre edildiği ifade edilmektedir.

Mamur (2017), sürdürülebilirlik kavramının gelişimle birlikte düşünüldüğünde genellikle olumlu ve ilerici bir değişim beklentisiyle zihinde şekillendiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir gelişimin, yalnızca mevcut kuşakların ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını da gözetken bir kalkınma biçimi olarak tanımlandığı belirtilmektedir. Ayrıca günümüzde sürdürülebilir kalkınmanın; tarım, üretim-tüketim, eğitim, demokratik toplum yapıları ve tasarım gibi çok çeşitli alanları kapsayan geniş bir perspektifle ele alındığı vurgulanmaktadır.

Oduncu (2020), sürdürülebilirlik konusunun daha temiz bir gelecek hedefi doğrultusunda ele alındığı uluslararası toplantı ve kongrelerde, geniş etki alanına sahip

olan ve pazarlama süreçlerinin temel unsurlarından biri olarak değerlendirilen tasarım kavramının da gündeme getirildiğini ifade etmektedir.

Ambalaj atıkları ise, tüketim sonrası ortaya çıkan ve genellikle geri dönüşüm sürecine dahil edilen malzemelerdir. Ancak, sanatçılar için bu atıklar yalnızca bir çevresel sorun değil, aynı zamanda yaratıcı bir fırsattır. Deneysel baskı teknikleriyle birleştiğinde, ambalaj atıkları sanatın sürdürülebilirlik ile buluştuğu bir noktaya dönüşebilir. Karton, plastik, metal ve diğer ambalaj malzemeleri, baskı yüzeyi olarak kullanılarak sanatçının yeni dokular ve görsel efektler keşfetmesine olanak tanır.

Kâğıt üretiminde kullanılan selüloz ve odun hamuru gibi hammaddelerin temini, yüksek miktarda odun tüketimini gerektirmekte; bu durum, artan nüfus ve kişi başına düşen tüketimle birlikte yıllık kâğıt ihtiyacının sürekli yükselmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda, atık kâğıdın geri kazanımı yalnızca orman kaynaklarının korunmasına değil, aynı zamanda üretim sürecinde oluşan çevresel kirliliğin azaltılmasına ve doğal kaynakların daha verimli kullanılmasına katkı sağlamaktadır. Türkiye özelinde, bu sürecin çevre politikaları kapsamında ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır (Meral, 2014).

Bu yaklaşım, hem çevresel farkındalığı artırır hem de sanatın dönüşüm gücünü ortaya koyar. Atık malzemelerin sanatsal üretimde kullanılması, hem ekolojik hem de estetik bir mesaj taşır. Sanatçılar, deneysel baskı teknikleriyle ambalaj atıklarını yeniden değerlendirerek, hem sürdürülebilir sanat anlayışını destekler hem de tüketim kültürüne eleştirel bir bakış sunar.

Sanat ile çevre bilincinin kesiştiği bu tür üretimler, estetik olduğu kadar ekolojik açıdan da anlamlı bir işlev üstlenir. Deneysel baskı, sanatın yalnızca bir ifade biçimi değil; aynı zamanda dönüşüm ve yeniden yaratım süreci olduğunu ortaya koyar. Bu bağlamda sanatçılar, hem malzeme hem de anlam düzeyinde yeni keşifler gerçekleştirerek sanatın sınırlarını genişletme olanağı bulurlar.

2.14. İlgili Araştırmalar

Alanyazın taramasında atık nesnelerle sanat eseri üretim yöntemi üzerine çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Yılmaz (2015) “Atık Nesneden Sanat Yapıtına Malzemenin Dönüşümü” başlıklı çalışmada literatür taraması yöntemini kullanmış ve sanatta kolaj

ile başlayan atık nesne kullanımının asamblaj ve montaj gibi yöntemlerle devam ettiğini günümüzde ise sanatın her alanında atık nesnelerin kullanıldığı sonucuna varmıştır.

Mamur (2017), “Sanat Eğitiminde Sürdürülebilirlik ve Çevre Eğitimi Üzerine Bir Çalışma” başlıklı araştırmasında, 10–11 yaş grubundaki 20 öğrenciyle yürütülen etkinlikler aracılığıyla çocukların kendilerini, toplumsal çevreyi ve doğayı sanat yoluyla keşfetmelerini amaçlamıştır. Sürdürülebilirlik temelli geliştirilen bu etkinliklerin çocuklara katkısı, öz değerlendirme yazıları ve süreç değerlendirme formları yoluyla toplanan veriler üzerinden içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonucunda, sürdürülebilir sanat etkinliklerinin çevreye ilişkin yeni fikir ve değerlerin keşfedilmesinde öğrencilere anlamlı katkılar sunduğu ortaya konmuştur.

Akçay Han (2008), “Ambalaj Atıklarının Yeniden Değerlendirilebilirliği ve Küçükçekmece Örneği” başlıklı çalışmada, ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması ve yeniden kullanılabilirliğine yönelik alternatiflerin, ilgili yönetmelik çerçevesinde belirlenmesini amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında İstanbul-Küçükçekmece’de yerel yönetim tarafından yürütülen pilot geri kazanım uygulamasının çevresel ve ekonomik etkileri değerlendirilmiştir. Pilot bölge olarak seçilen düzenli sitelerde, 100 kişiyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş; 13 soruluk anket aracılığıyla katılımcıların proje hakkındaki görüşleri alınmıştır. Elde edilen bulgular, tüm katılımcıların projeden memnun olduğunu ve site yönetiminin uygulamayı desteklediğini göstermektedir.

Bacaksız (2009) “Özgün Baskı Tekniklerinin İncelenmesi” adlı çalışmada literatür taraması yöntemi ile toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Özgün baskı teknikleri hakkında detaylı bilgileri verilmiştir. Sanatçılar tarafından en çok linol ve gravür baskı tekniklerinin kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

Marsh’ın (2013) “Ortaokulda Gelişen Sanat” başlıklı çalışmada, karmaşıklık düşüncesinin dokuzuncu sınıf Sanat Temelleri II dersine uygulanış biçimi incelenmiştir. Araştırmacı, bu yaklaşımın pedagojik süreçleri ve sanatsal üretim pratiklerini dönüştüren bir çerçeve sunduğunu belirtmektedir. Karmaşıklık düşüncesi, sanat yapma sürecinde evrimi bir metodoloji olarak kullanmaya yöneltmiş; bu doğrultuda öğrencilerin de benzer bir deneyim yaşayabileceği bir müfredat geliştirilmiştir. Sınıf ortamı, ortaya çıkan davranış ve fikirlerin gözlemlenmesine olanak tanıyacak şekilde yeniden düzenlenmiş; ayrıca okul kültürünü etkileyen sanat eserleri üretme çabası öne çıkmıştır. Çalışmada,

sanatçı ve sanat eğitimcisi kimliğinin, sanatın sürekli evrilen doğasında aktif bir katılımcı olarak konumlandığı vurgulanmaktadır.

Arens'in (2023) "Bir Baskı Şirketinde Üretim Atıklarının Analizi" başlıklı çalışması, Eshuis adlı bir şirket incelenerek shrink sleeve ve plastik üretimi sırasında oluşan aşırı üretim israfı incelenerek oluşturulmuştur. Üretim hattında oluşan atıkları analiz etmek için, çeşitli atık türleri ve bunlara karşılık gelen miktarlar hakkında bilgi edinmek amacıyla gözlem verileri kullanılmış. Sonuç olarak atığın özellikle üretim aşamasında çok fazla olduğu kullanılan ruloya göre değiştiği ve atık miktarını azaltmak için farklı makineler kullanılması önerilmiştir.

Kay'ın (2012) "Moda Sanatı" başlıklı Güzel Sanatlar Yüksek Lisans programı final sergisine ilişkin çalışmasında, kil nesneler gerçek bir çanta formunda yeniden kurgulanmış ve moda bağlamına yerleştirilmiştir. Araştırmada, modellerle birlikte kil çantaların kullanıldığı bir moda fotoğraf çekimi gerçekleştirilmiş; böylece sanat objesi ile moda objesi arasında karşılıklı bir diyalog kurulmuştur. Çantaların el değmemiş görünümü, onlara mağaza ortamında yeni üretilmiş bir çanta izlenimi kazandırmış ve bu durum algı ile gerçeklik arasındaki sınırları belirsizleştirmiştir. Malzemenin kalıcılığı ise kültürel zaman çizelgesinde donmuş bir an yaratmış, nesneleri sonsuza dek mükemmel bir durumda muhafaza eden bir estetik anlayışa işaret etmiştir.

Adeyemi (2023), "Lagos'ta Atık Geri Dönüşümü: Sanatsal Bir Strateji" başlıklı çalışmasında, Nijerya'nın Lagos kentindeki gelişigüzel atık depolama sorunlarına karşı sanatsal bir çözüm sunmaktadır. Araştırmada, pahalı ve erişimi sınırlı geleneksel sanat malzemeleri yerine, polistiren gibi geri dönüştürülmüş atıklar doğrudan ifade aracı olarak kullanılmış; bu malzemelerden elde edilen alternatif boyalar aracılığıyla çevresel farkındalık odaklı sanatsal üretim gerçekleştirilmiştir. Atıkların sanatsal malzeme olarak yeniden işlevlendirilmesi, hem ekonomik sürdürülebilirliği sağlamış hem de sıtma, tifo ve kolera gibi hastalıkların kaynağı olan çevresel kirlenmeye dikkat çekmiştir. Bu yaklaşım aynı zamanda Lagos'taki trafik yoğunluğu ve kamu sağlığı sorunlarına dair görsel eleştiri üretmeyi amaçlamaktadır. Kolektif sanat uygulamaları aracılığıyla geliştirilen kampanyalar; geri dönüşüm, yeniden kullanım ve atık malzemelerin değerinin yeniden düşünülmesi üzerine odaklanarak, hem halkı hem de atık yöneticilerini yaratıcı diyalog ve etkileşim süreçlerine dahil etmeyi hedeflemiştir. Bu bağlamda çalışma, sanatı hem çevreyi iyileştirici bir araç hem de alternatif teknik olanaklar sunan bir ifade biçimi

olarak konumlandırmakta; sürdürülebilirlik, sağlık ve estetik arasında bir köprü kurmaktadır.

Yavuz (2021), “Görsel Sanatlar Dersi 11–12 Yaş Grubu Öğrencilerine Çevre Bilinci Kazandırılmasında Atık Malzeme Kullanımının Etkisinin İncelenmesi” başlıklı çalışmasında, atık malzeme kullanımının öğrencilerin çevre bilinci ve yaratıcılık düzeyleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma grubu, 20 kişilik deney ve 23 kişilik kontrol grubundan oluşan toplam 43 öğrenciden meydana gelmiştir. Veriler, Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği ve Yaratıcı Resim Rubriği aracılığıyla toplanmış; SPSS Statistics 25 programı ile analiz edilmiştir. Sonuçlar, deney ve kontrol grupları arasında hem yaratıcılık düzeyleri hem de çevresel tutumlar açısından anlamlı farklar olduğunu ortaya koymuştur.

Dağ (2020), “Görsel Sanatlar Dersinde Atık Nesnelerle İşlevselliği Olan Tasarım Çalışmaları Uygulama Örneği” başlıklı çalışmasında, görsel sanatlar dersinde atık materyallerle işlevsel tasarımlar üretmenin geri dönüşüm olgusu ve çevresel duyarlılık üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma grubu, 6. sınıf düzeyinde öğrenim gören 45 öğrenciden oluşmaktadır. Veriler, öntest-sontest yöntemiyle toplanmış ve SPSS 15 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, öğrencilerin çevre farkındalığı ve geri dönüşüm kavramını anlama düzeylerinde olumlu yönde gelişmeler olduğunu ortaya koymuştur.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, kullanılan veri toplama araçları, bunların uygulanması ile verilerin analizi ve yorumlanması üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, karma araştırma yöntemi temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Karma yöntem, nicel ve nitel veri toplama ve analiz tekniklerinin birlikte kullanılmasıyla araştırma konusuna daha bütüncül bir bakış açısı kazandırmayı amaçlar. Bu yaklaşım sayesinde, elde edilen ölçülebilir veriler ile katılımcıların deneyim ve resimleri karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmiş, araştırma sonuçlarının geçerliliği ve derinliği artırılmıştır.

“... yerli ve yabancı literatürde nicel-nitel ayrımındaki sıkıntıyı fark eden aynı yazarlar, her ikisini bir arada ele alma ihtiyacı içinde ‘karma yöntem’ diye bir arayışa girmiştir” (Karasar, 2023, s. 45).

Karma araştırmalarda değişken belirleme hem nicel hem de nitel araştırmalarda yapılanlara benzemektedir. Nicel ve nitel veriler karma araştırma yönteminde beraber kullanılır. Çünkü her iki veri grubunu beraber kullanma araştırılan konu ile ilgili bize daha fazla bilgi vermektedir. Karma araştırma yaklaşımında verilerin toplanması nicel araçlar, davranış anketi, kayıtlar, mülakatlar, gözlemler, doküman analizi ve işitsel-görsel materyallerden sağlanmaktadır (Metin, 2014, s. 32).

Araştırmanın nicel boyutu, tek gruplu ön-test son-test modeli üzerine kurulmuştur. Nicel yöntemler, gözlemlenebilir ve ölçülebilir veriler aracılığıyla bilimsel çıkarımlar yapmayı hedefler. Bu doğrultuda, öğrencilerin ambalaj atıkları kullanarak gerçekleştirdikleri özgün baskı etkinliklerinin eğitim sürecindeki etkileri sayısal verilerle ölçülmüştür. Ancak, aynı koşulları sağlayacak ikinci bir ortam oluşturulması mümkün olmadığından, çalışmada kontrol grubu kullanılmamıştır.

“Tek grup öntest–sontest modeli: Bu modelde de yine gelişigüzel seçilmiş bir gruba bağımsız değişken uygulanır. Ancak bu kez, hem deney öncesi (öntest) hem de deney sonrası (sontest) ölçümler yapılır....” (Karasar, 2023, s. 131).

Araştırmanın nitel boyut ise betimsel analiz yöntemi ile yürütülmüştür. Betimsel analiz, katılımcıların ifade ve üretimlerini tematik bir çerçevede sistematik biçimde sunarak olguları olduğu gibi tanımlamaya odaklanan bir çözümleme yöntemidir. Bu kapsamda, öğrencilerin sanatsal süreçlerde ortaya koydukları ürünler ve deneyimler, tematik kategoriler altında incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Sonuç olarak, karma yöntem yaklaşımıyla yürütülen bu çalışma, öğrencilerin ambalaj atıkları kullanarak yaptıkları özgün baskı etkinliklerinin eğitimdeki işlevini hem ölçülebilir veriler hem de nitel gözlemler aracılığıyla kapsamlı biçimde ortaya koymuştur.

3.2. Çalışma Grubu/İncelenen Dokümanlar

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 öğretim yılında Tevfik İleri İmam Hatip Ortaokulu’nda 5. sınıfta öğrenim gören 26 kız ve 25 erkek öğrenci oluşturmaktadır. Öğrenci sayısı toplamda 51 kişi olarak belirlenmiştir. Atık ambalajların özgün baskı teknikleriyle sanatsal çalışmalara dönüşümü gözlemlenmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubu Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Cinsiyet	F	%
Kız	26	50.98
Erkek	25	49.02
Toplam	51	100

Tablo 3.2.1’e göre, çalışma grubunda 26 tanesi kız (%50.98), 25 tanesi erkek (%49.02) olmak üzere toplam 51 öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 2: Çalışma Grubu Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Eğitim Düzeyi	F	%
İlkokul Mezunu	10	19.61
Lise Mezunu	25	49.02
Üniversite Mezunu	16	31.37
Toplam	51	100

Tablo 3.2.2'e göre çalışma grubu öğrencilerinin 10'unun (%19.61) annesinin ilkokul mezunu, 25'inin (%49.02) annesinin lise mezunu, 16'sının (%31.37) annesinin ise Üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Çalışma Grubu Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Eğitim Düzeyi	F	%
İlkokul Mezunu	4	7.84
Lise Mezunu	15	29.41
Üniversite Mezunu	32	62.75
Toplam	51	100

Tablo 3.2.3'e göre çalışma grubu öğrencilerinin 4'ünün (%7.84) babasının ilkokul mezunu, 15'inin (%29.41) babasının lise mezunu, 32'sinin (%62.75) babasının ise Üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Çalışma Grubu Anne Meslek Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Meslek	F	%
Memur	7	13.73
İşçi	3	5.88
Ev Hanımı	41	80.39
Toplam	51	100

Tablo 3.2.4'ye göre, çalışma grubu öğrencilerinin 7'sinin (%13.73) annesinin mesleği memur, 3'ünün (%5.88) annesinin mesleği işçi, geriye kalan 41 kişinin (%80.39) annesinin mesleğinin ise, ev hanımı olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Çalışma Grubu Baba Meslek Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Meslek	F	%
Memur	27	52.94
İşçi	2	3.92
Çiftçi	20	39.22
Çalışmıyor yada Emekli	2	3.92
Toplam	51	100

Tablo 3.2.5'ye göre, çalışma grubu öğrencilerinin 27'sinin (%52.94) babasının mesleği memur, 2'sinin (%3.92) babasının mesleği işçi, 20'sinin (%39.22) babasının mesleği çiftçi, geriye kalan 2 kişinin (%3.92) babasının mesleğinin ise, çalışmıyor yada emekli olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği, Çevreye Yönelik Sorumlu Davranış Ölçeği,

İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilen bu ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları incelendiğinde tüm boyutlarda yeterli iç tutarlılık düzeyinin olduğu söylenebilir. Ayrıca doğrulayıcı faktör analizi sonucuna göre de ölçeklerin birer model olarak doğrulandıkları görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmalara bakılarak geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucu çıkmaktadır. Geliştirilen ölçek 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının ölçülmesinde kullanılabilir (Yaşaroğlu, Akdağ, 2013: 269).

Yaratıcı Resim Rubriği,

Araştırmada yaratıcı resim rubriğinin uygulanabilirliğine yönelik çeşitli geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Bunlardan biri de ilk uygulama sonucu öğrencilerle rubriğin eleştirilmesine yönelik tartışma ortamının oluşturulduğu odak grup görüşmesidir. Bu görüşmeden yaratıcı resim rubriğinin; ölçme ve değerlendirme objektifliği sağlaması, öğrencilerin aldıkları notun ne anlama geldiği noktasında geri dönüt sağlaması ve öğrencilerin çalışmalarındaki eksikliği görebilme imkânı sunmasından ötürü avantajlar sağlamakta olduğu anlaşılmaktadır (Baş, Kaptan, 2018: 71).

ve öğrenci çalışmaları teknikleri kullanılmıştır.

Öğrencilerin çevre duyarlılığı ve sanatsal beceri düzeylerini belirlemek amacıyla öntest ve sontest, önresim ve sonresim uygulamaları yapılmıştır. Öntest ve önresim, öğrencilerin çalışma süreci öncesindeki bilgi ve becerilerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Sonda yapılan sontest ve sonresim; bilgilendirme ve sanat çalışmalarından sonra ne kadar bilgi ve beceri kazandıklarını belirlemek için uygulanmıştır. Yapılan test ve resimler SPSS 25 programı bağımlı örneklem t-testi ile analiz edilmiş, yapılan deneysel baskılar ise betimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiş ve elde edilen veriler teze aktarılmıştır.

3.2.1.Nicel Araştırma Yöntemi

Nicel araştırma, belirli bir olgunun ya da uygulamanın sayısal verilerle incelendiği, istatistiksel analizlerle desteklenen sistematik bir araştırma sürecidir. Amaç, gözlemlenen değişimleri ölçmek, karşılaştırmak ve genellemelere ulaşmaktır.

Karasar (2017), nicel araştırma yöntemlerini, nesnel verilerin ölçülebilir biçimde toplanması ve istatistiksel analizler yoluyla değerlendirilmesi süreci olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşımda araştırmacı, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla önceden yapılandırılmış veri toplama araçları kullanır ve elde edilen bulgular genellenebilir sonuçlara ulaşmak için yorumlanır.

Nicel araştırma yöntemi, sanat gibi öznel bir alanı bile nesnel ölçütlerle değerlendirme cesareti gösteren bilimsel bir yaklaşımdır. Bu yöntem, duygularla şekillenen yaratıcı süreçleri, sayılarla konuşan bir dile çevirerek, sanatın etkisini ölçülebilir hale getirir.

3.2.2. Betimsel Analiz Yöntemi

Betimsel analiz, sanat eserlerinin içerik, biçim ve bağlam yönünden sistematik olarak çözümlenmesini amaçlayan nitel bir yaklaşımdır. Bu yöntemde eser, yalnızca estetik bir nesne olarak değil; aynı zamanda anlatı, mesaj ve düşünsel yapı olarak ele alınır. Sanatın sessiz diliyle kurulan iletişim, tematik ve görsel öğeler aracılığıyla yapılandırılır.

Betimsel analiz de amaç görüşme ve gözlem sonucu elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulmasıdır (Karataş,2017: 78).

Betimsel analiz süreci şu aşamalardan oluşur:

1. Görsel Betimleme; renk, çizgi, doku, ışık-gölge ve perspektif gibi plastik öğeler tanımlanır.
2. Biçimsel Düzenleme; odak noktası, görsel denge, ritim ve hareket gibi düzenleyici unsurlar açıklanır.
3. İçeriksel Yorumlama; eserin iletmek istediği duygu, mesaj ve toplumsal bağlam tematik olarak değerlendirilir.
4. Bağlamsal İnceleme; kullanılan materyallerin (örneğin atık ambalajlar) sanatsal anlatıya katkısı ve çevresel bağlamdaki anlamı analiz edilir.

Özgün baskı teknikleriyle geri dönüşüm malzemeleri kullanılarak yapılan öğrenci çalışmaları, bu yöntemin sürdürülebilirlik, çevresel farkındalık ve yaratıcı dönüşüm gibi temaları görünür kılmasını sağlar. Betimsel analiz, öğrencilerin sanatsal kararlarını, tematik tercihlerinin arkasındaki düşünsel yapıyı ve materyal dönüşüm süreçlerini anlamak için etkili bir araçtır.

3.3. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Veri toplama aracı olarak Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği, Çevreye Yönelik Sorumlu Davranış Ölçeği, Yaratıcı Resim Rubriği ve görsel analiz yöntemleri, 2025 yılında Tevfik İleri İmam Hatip Ortaokulu'nda eğitim alan 5. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Bu bölümde, uygulama sürecinde elde edilen nicel veriler SPSS 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiş; öğrencilerin çevresel farkındalık düzeyleri ve sanatsal tutumlarındaki değişim istatistiksel olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler, Karasar'ın (2017) tanımladığı biçimde sistematik olarak analiz edilmiş ve araştırma sorularını yanıtlayacak şekilde yorumlanmıştır. Bu süreçte, analiz teknikleri araştırmanın desenine uygun biçimde seçilmiş ve bulguların geçerliği gözetilmiştir.

Araştırma kapsamında uygulanan “Çevresel Farkındalık ve Sanatsal Tutum Ölçeği”nden elde edilen veriler SPSS ortamına aktarılmış, eksik veriler kontrol edilerek gerekli temizlik işlemleri yapılmıştır. Öğrencilerin ön test ve son test puanlarına ilişkin ortalama, medyan, standart sapma gibi tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır. Son test puanlarının ortalama değerinde anlamlı bir artış gözlemlenmiştir.

Ön test ve son test puanları arasındaki farkı değerlendirmek amacıyla bağımlı örneklem t-testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen p değeri < 0.05 olup, uygulanan özgün baskı çalışmalarının öğrencilerin çevresel farkındalık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir artış sağladığı görülmüştür.

Elde edilen bulgular, görsel sanatlar dersinde atık ambalajlarla yapılan baskı çalışmalarının öğrenciler üzerinde hem estetik hem de çevresel açıdan dönüştürücü bir etki yarattığını ortaya koymaktadır. Sayısal veriler, sanatın yalnızca yaratıcı bir ifade biçimi değil, aynı zamanda çevre eğitimi için etkili bir araç olduğunu göstermektedir.

3.5. Araştırmanın Uygulama Süreci

Araştırma, Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde yer alan Tevfik İleri İmam Hatip Ortaokulu'nda gerçekleştirilmiştir. Okulun seçilme nedeni, araştırmacının söz konusu kurumda Görsel Sanatlar öğretmeni olarak görev yapmasıdır. Eğitim ortamı, farklı sosyo-ekonomik düzeylerden gelen öğrencilerin bir araya geldiği, demografik açıdan homojen bir yapıya sahip olup; okulda genel ortaokul müfredatının yanı sıra dini içerikli dersler de verilmektedir. Kurumda laboratuvar, spor salonu ve atölye gibi çeşitli öğrenme ortamları bulunmakta; Görsel Sanatlar dersleri ise resim atölyesinde yürütülmektedir.

Araştırma sürecine başlanmadan önce gerekli resmi izinler alınmıştır. Bu kapsamda, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden onay sağlanmış, okul müdürlüğünden çalışma izni temin edilmiş ve katılımcı öğrencilerin velilerinden yazılı onam formları toplanmıştır. Çalışma, tek grup modeliyle yürütülmüş olup, Tevfik İleri İmam Hatip Ortaokulu'nun 5. sınıf şubelerinden seçilen 26 kız ve 25 erkek olmak üzere toplam 51 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir.

Uygulama süreci sekiz hafta boyunca sürdürülmüş; öğrenciler ambalaj atıkları, özgün baskı ve deneysel baskı konularında bilgilendirilmiş ve bu doğrultuda on farklı etkinlik ile dört sanatsal uygulama gerçekleştirilmiştir. Haftalık planlanan etkinlikler, "Atık Ambalajlar ile Özgün Baskı Çalışmaları" başlığı altında yürütülmüş; öğrencilerin çevre duyarlılığı geliştirilirken sanatsal becerilerinin pekiştirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın temel sorusu, görsel sanatlar dersinde atık ambalajların kullanımıyla gerçekleştirilen özgün baskı çalışmaları aracılığıyla çevre bilinci ve sanatsal becerilerin öğrencilere nasıl etkili biçimde aktarılabilirliğini incelemektir. Bu doğrultuda, teorik içerik sanat etkinlikleriyle bütünleştirilmiş; öğrencilerin öğrenme sürecine katkısı sanat temelli bir yaklaşımla değerlendirilmiştir.

Araştırmanın başlangıcında literatür taraması yapılmış, ardından öğrencilerin mevcut bilgi düzeylerini ve sanatsal becerilerini belirlemek amacıyla öntest ve önresim uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Sonraki aşamada ambalaj üretimi ve ambalaj atıklarının dönüşüm süreci hakkında sunum yapılmış; Malatya Büyükşehir Belediyesi Atık Yönetimi ekibi davet edilerek öğrencilere bilgilendirme semineri verilmiştir. Ayrıca özgün baskı teknikleri üzerine sunum yapılmış ve öğrenciler belediye bünyesindeki Sanat Sokağı'nda yer alan özgün baskı atölyesine götürülerek uzmanlar tarafından bilgilendirilmiştir.

Öğrenciler, süreç hakkında bilgilendirildikten sonra topladıkları ambalaj atıkları ile okul atölyesinde dört ders süresince özgün ve deneysel baskı çalışmaları gerçekleştirmiştir. Uygulama süreci sonunda sontest ve sonresim uygulamaları yapılmış; elde edilen tüm veriler ve öğrenci ürünleri analiz edilerek araştırmanın bulgularına aktarılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, veri toplama araçları olan ÇTO, ÇSO, YRR ve Öğrenci Çalışmaları vasıtasıyla elde edilen bulguların detaylı analizi sunulmuştur. Araştırma tek grup modeli çerçevesinde yürütülmüş olup, deneysel işlem öncesi ve sonrası uygulanan ölçümler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Elde edilen veriler, SPSS Statistics 25 yazılımı kullanılarak analiz edilmiş; gruba ait ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımlı örneklem t-testi uygulanmıştır. Bu istatistiksel yöntem, tek gruba ait ölçümlerin zaman içerisindeki değişimini ortaya koymak adına uygun bir zemin sağlamıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Ambalaj atıkları kullanılarak yapılan özgün baskı çalışmalarının, öğrencilerin çevre bilincine etkisi nedir?

Araştırmanın bu bölümünde, uygulama öncesi ve sonrası gerçekleştirilen ölçümler doğrultusunda, çevreye yönelik tutumlarda meydana gelen değişimin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tek grup deseni kullanılmış olup, deneysel işlemten etkilenen grubun ön test ve son test puanları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Elde edilen veriler, SPSS Statistics 25 analiz programı aracılığıyla değerlendirilmiş; gruba ait ön test ve son test sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımlı örneklem t-testi uygulanmıştır. Bu analiz, katılımcıların çevresel tutumlarına ilişkin değişimi ölçmede güçlü bir yöntem sunmuştur.

Araştırmanın temel hipotezi, uygulama sürecinin tek grup üzerinde anlamlı bir etki oluşturup oluşturmadığını test etmeye yöneliktir:

Tablo 6: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇTO ve ÇSO Öntest ve Sontest Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi

Değişken	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
ÇTO,ÇSO Öntest	Kız	26	1.86	.23	49	.685	.50
	Erkek	25	1.91	.26			
ÇTO,ÇSO Sontest	Kız	26	1.67	.10	49	1.496	.14
	Erkek	25	1.73	.18			

* $p < .05$

5. Sınıf öğrencilerinin çevre tutum düzeyleri cinsiyete göre; ön test sonuçlarına göre [$t(49) = .685$; $p > .05$] anlamlı bir farklılık göstermemekte, son test sonuçlarına göre de [$t(49) = 1.496$; $p < .05$] anlamlı bir farklılık göstermemektedir. 5. Sınıf kız öğrencilerin çevreye yönelik tutumları ($\bar{x} = 1.86$) erkek öğrencilerle ($\bar{x} = 1.91$) benzer olduğu söylenebilir. Son test sonuçlarına göre de çevreye yönelik tutumlar, kızlar ($\bar{x} = 1.67$) ile erkekler ($\bar{x} = 1.73$) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 7: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇTO Öntest ve Sontest Puanlarının Anne Eğitim Değişkenine Göre Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (SS)	Serbestlik Derecesi (df)	Kareler Ortalaması (MS)	F Değeri	p Değeri (Sig.)
Gruplar Arası	0.062	2	0.031	0.518	0.599
Grup İçi	2.889	48	0.060		
Toplam	2.951	50			

* $p < .05$

CTO değişkenine yönelik yapılan tek yönlü ANOVA analizi, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir ($F(2, 48) = 0.518$, $p = .599$). Hem doğrusal hem de sapma terimleri anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Bu sonuç, anne eğitiminin uygulanan grupların CTO düzeyleri üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Tablo 8: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇSO Öntest ve Sontest Puanlarının Anne Eğitim Değişkenine Göre Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (SS)	Serbestlik Derecesi (df)	Kareler Ortalaması (MS)	F Değeri	p Değeri (Sig.)
Gruplar Arası	0.000	2	0.000	0.006	0.994
Grup İçi	1.025	48	0.021		
Toplam	1.025	50			

* $p < .05$

CSO değişkenine yönelik yapılan tek yönlü ANOVA analizi, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir ($F(2, 48) = 0.006, p = .994$). Doğrusal ve sapma terimleri de anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Bu sonuç, anne eğitiminin uygulanan grupların CSO düzeyleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

Tablo 9: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇTO Öntest ve Sontest Puanlarının Baba Eğitim Değişkenine Göre Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (SS)	Serbestlik Derecesi (df)	Kareler Ortalaması (MS)	F Değeri	p Değeri (Sig.)
Gruplar Arası	0.180	2	0.090	1.558	0.221
Grup İçi	2.771	48	0.058		
Toplam	2.951	50			

* $p < .05$

CTO değişkenine yönelik yapılan tek yönlü ANOVA analizi, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir ($F(2, 48) = 1.558, p = .221$). Doğrusal terim için ağırlıklı analizde $F = 2.396, p = .128$ değeri elde edilmiş, ancak bu da anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Bu sonuç, baba eğitiminin uygulanan grupların CTO düzeyleri üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Tablo 10: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇSO Öntest ve Sontest Puanlarının Baba Eğitim Değişkenine Göre Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı (SS)	Serbestlik Derecesi (df)	Kareler Ortalaması (MS)	F Değeri	p Değeri (Sig.)
Gruplar Arası	0.020	2	0.010	0.467	0.630
Grup İçi	1.005	48	0.021		
Toplam	1.025	50			

* $p < .05$

CSO değişkenine yönelik yapılan tek yönlü ANOVA analizi, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir ($F(2, 48) = 0.467, p = .630$).

Doğrusal terimlerin hem ağırlıklı hem de ağırlıksız analizleri anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Bu sonuç, baba eğitiminin uygulanan grupların CSO düzeyleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

Tablo 11: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇTO,ÇSO Öntest ve Sontest Puanlarının Anne Meslek Değişkenine Göre Analizi

Değişken	H Değeri	df	p Değeri
CTO Ön Test	1.494	2	.474
CTO Son Test	3.193	2	.203
CSO Ön Test	0.216	2	.898
CSO Son Test	3.635	2	.162

* $p < .05$

Kruskal-Wallis testi sonuçları, anne meslek değişkenine göre CTOO, CTOS, CSOO ve CSOS değişkenlerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Tüm değişkenler için elde edilen p değerleri .05 anlamlılık düzeyinin üzerindedir:

- CTO Ön Test: $H(2) = 1.494, p = .474$
- CTO Son Test: $H(2) = 3.193, p = .203$
- CSO Ön Test : $H(2) = 0.216, p = .898$
- CSO Son Test: $H(2) = 3.635, p = .162$

Bu bulgular, katılımcıların çevresel tutum ve davranışlarının annelerinin meslek gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Özellikle CSO Son Test ve CTO Son Test değişkenlerinde H değerleri görece yüksek olsa da, istatistiksel anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Bu durum, çevresel farkındalık üzerinde anne meslek değişkeninin etkisinin sınırlı olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 12: 5. Sınıf Öğrencilerinin ÇTO,ÇSO Öntest ve Sontest Puanlarının Baba Meslek Değişkenine Göre Analizi

Değişken	Kruskal-Wallis H	df	p (Asymp. Sig.)
CTO Ön Test	2.107	3	.551
CTO Son Test	1.570	3	.666
CSO Ön Test	4.028	3	.258
CSO Son Test	3.990	3	.263

* $p < .05$

Baba meslek değişkenine göre yapılan Kruskal-Wallis analizleri, CTO Ön Test, CTO Son Test, CSO Ön test ve CSO Son Test değişkenlerinde gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Bu bulgular, katılımcıların babalarının meslek gruplarının, çocukların çevresel tutum ve davranışları üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını düşündürmektedir.

Özellikle CSO Ön Test ve CSO Son Test değişkenlerinde elde edilen H değerleri görece yüksek olsa da ($H = 4.028$ ve $H = 3.990$), anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır ($p > .05$). Bu durum, meslek gruplarının çevresel duyarlılık üzerindeki etkisinin sınırlı olabileceğini ya da örneklem dağılımının homojenliğini işaret edebilir.

Bu sonuçlar, çevresel tutumların yalnızca sosyoekonomik faktörlerle değil, bireysel deneyim, eğitim ve kültürel etkileşimlerle şekillendiğini destekler niteliktedir. Dolayısıyla, çevresel farkındalık geliştirme süreçlerinde aile mesleği kadar pedagojik yaklaşımların ve okul temelli uygulamaların önemi vurgulanmalıdır.

Tablo 13: Çalışma Grubunun Uygulama Öncesi (Öntest) Ve Uygulama Sonrası (Sontest) Bağımlı Örneklem T-Testi ile ÇTO Değerlerinin Karşılaştırılmalı Sonuçları

Değişken	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
ÇTO öntest	51	1.88	.24	50	55.44	.00
ÇTO Sontest	51	1.69	.14	50	84.71	.00

* $p < .05$

5. Sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutum ölçeği verilerine göre; ön test sonuçlarına göre [$t(50) = 55.44$; $p < .05$] anlamlı bir farklılık göstermekte, son test sonuçlarına göre de [$t(50) = 84.71$; $p < .05$] anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öntest ve sontest verileri karşılaştırıldığında yapılan çalışmamın çalışma grubu üzerinde çevreye yönelik tutumlarında anlamlı bir değişim oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 14: Çalışma Grubunun Uygulama Öncesi (Öntest) Ve Uygulama Sonrası (Sontest) Bağımlı Örneklem T-Testi ile ÇSO Değerlerinin Karşılaştırılmalı Sonuçları

Değişken	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
ÇSO öntest	51	2.22	.61	50	25.90	.00
ÇSO Sontest	51	1.58	.35	50	31.66	.00

* $p < .05$

5. Sınıf öğrencilerinin Çevreye Yönelik Sorumlu Davranış Ölçeği verilerine göre; ön test sonuçlarına göre [$t(50) = 25.90$; $p < .05$] anlamlı bir farklılık göstermekte, son test sonuçlarına göre de [$t(50) = 31.66$; $p < .05$] anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öntest ve sontest verileri karşılaştırıldığında yapılan çalışmamın çalışma gurubu üzerinde çevreye yönelik sorumlu davranışlarında anlamlı bir değişim oluşturduğu görülmektedir.

Yapılan nicel analizler sonucunda, cinsiyet, anne-baba eğitimi ve meslek değişkenlerine göre öğrencilerin çevresel tutum ve davranışlarında anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Ancak, “Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Çevreye Yönelik Sorumlu Davranış Ölçeğine ait öntest ve sontest verileri karşılaştırıldığında, uygulama süreci sonunda öğrencilerin çevreye ilişkin tutumlarında ve sorumlu davranış düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir artış olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, uygulanan özgün baskı temelli sanat eğitiminin çevresel farkındalık ve sorumluluk geliştirme açısından etkili olduğunu göstermektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Ambalaj atıkları kullanılarak yapılan özgün baskı çalışmalarının, öğrencilerin sanatsal yaratıcılıklarına etkisi nedir?

Atık Malzeme Kullanımının Öğrencilerin Resimdeki Yaratıcılık Düzeylerine Etkisi: Bağımlı Örneklem T-Testi Bulguları Bu araştırma kapsamında, görsel sanatlar dersinde atık malzeme kullanımının öğrencilerin resim çalışmalarındaki yaratıcılık düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla önresim ve sonresim uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar sonucunda elde edilen veriler, Yaratıcı Resim Rubriği temel alınarak puanlandırılmıştır. Puanlamanın Güvenirliliğini artırmak amacıyla alanında uzman üç ayrı değerlendiriciye yaratıcı resim rubriğini kullanarak yapılan resimleri değerlendirilmeleri istenmiştir.

Üç ayrı değerlendiricinin puanlamasına Yapılan analizde, sontest puanlarının öntest puanlarına kıyasla anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, görsel sanatlar dersinde atık malzeme kullanımına dayalı uygulamaların öğrencilerin yaratıcı düşünme ve ifade becerilerini geliştirme noktasında etkili olduğunu göstermektedir.

Resim 20: Önresim Örnekleri

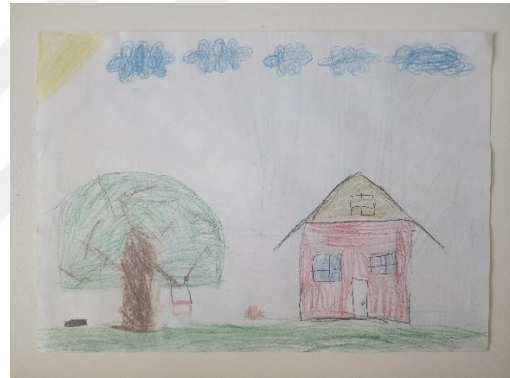
Önresim.1

Ön resim.2

Önresim.3

Önresim.4

Önresim.5

Önresim.6

Önresim.7

Önresim.8

Önresim.9

Önresim.10

Önresim.11

Önresim.12

Önresim.3

Önresim.14

Önresim.15

Önresim.1

Önresim.17

Önresim.18

Önresim.19

Önresim.20

Resim 21: Sonresim Örnekleri

Sonresim.1

Sonresim.2

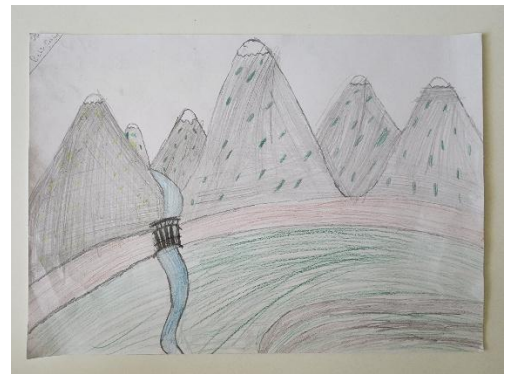
Sonresim.3

Son resim.4

Sonresim.5

Sonresim.6

Sonresim.7

Sonresim.8

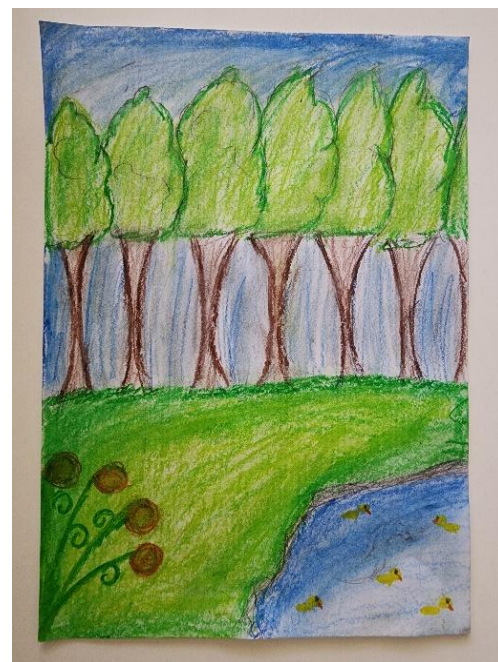
Sonresim.9

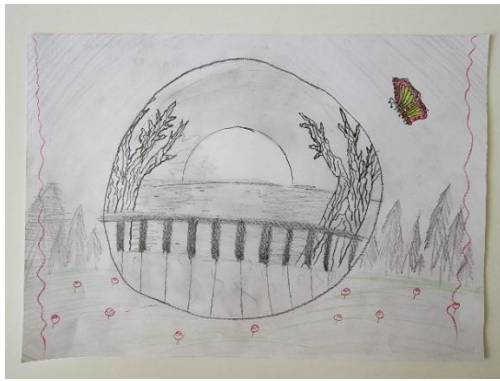
Sonresim.10

Sonresim.11

Sonresim.12

Sonresim.13

Sonresim.14

Sonresim.15

Sonresim.16

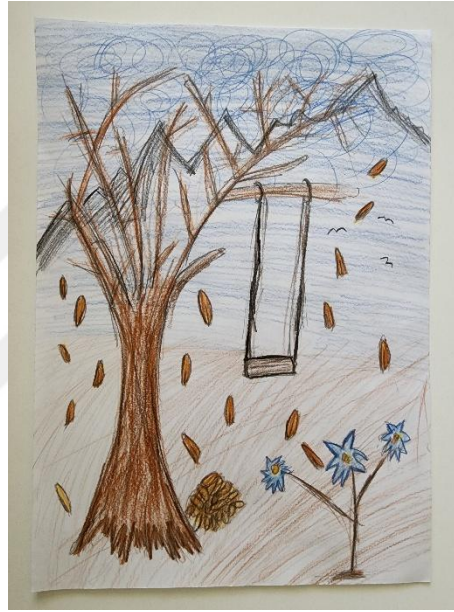
Sonresim.17

Sonresim.18

Sonresim.19

Sonresim.20

Tablo 15: Çalışma Grubunun Yaratıcı Resim Rubriği Değerlendirici 1 Verilerine Göre Uygulama Öncesi (Önresim) Ve Uygulama Sonrası (Sonresim) Bağımlı Örneklem T-Testi ile Karşılaştırılmalı Sonuçları

	Değişken	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
YRR öntest	Biçimsel Yapı	51	5.76	1.19	50	34.50	.00
	Yaratıcılık	51	12.25	2.65	50	32.90	.00
YRR Sontest	Biçimsel Yapı	51	9.01	1.36	50	47.23	.00
	Yaratıcılık	51	17.90	2.59	50	49.28	.00

* $p < .05$

5. Sınıf öğrencilerinin yaratıcı resim rubriği verilerine göre; ön test sonuçlarına göre [$t(50) = 34.50$; $p < .05$], son test sonuçlarına göre de [$t(50) = 47.23$; $p < .05$] son test verilerinde anlamlı bir farklılık oluştuğunu göstermektedir. Birinci değerlendiricinin puanlamasının analizine göre önresimler ve sonresimler arasında anlamlı bir fark oluştuğu görülmüştür.

Tablo 16: Çalışma Grubunun Yaratıcı Resim Rubriği Değerlendirici 2 Verilerine Göre Uygulama Öncesi (Önresim) Ve Uygulama Sonrası (Sonresim) Bağımlı Örneklem T-Testi ile Karşılaştırılmalı Sonuçları

	Değişken	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
YRR Öntest	Biçimsel Yapı	51	6.15	1.36	50	32.28	.00
	Yaratıcılık	51	12.74	2.59	50	35.12	.00
YRR Sontest	Biçimsel Yapı	51	9.05	1.65	50	39.10	.00
	Yaratıcılık	51	18.00	3.01	50	42.65	.00

* $p < .05$

5. Sınıf öğrencilerinin yaratıcı resim rubriği verilerine göre; ön test sonuçlarına göre [$t(50) = 32.28$; $p < .05$], son test sonuçlarına göre de [$t(50) = 39.10$; $p < .05$] son test verilerinde anlamlı bir farklılık oluştuğunu göstermektedir. İkinci değerlendiricinin puanlamasının analizine göre önresimler ve sonresimler arasında anlamlı bir fark oluştuğu görülmüştür.

Tablo 17: Çalışma Grubunun Yaratıcı Resim Rubriği Değerlendirici 3 Verilerine Göre Uygulama Öncesi (Önresim) Ve Uygulama Sonrası (Sonresim) Bağımlı Örneklem T-Testi ile Karşılaştırılmalı Sonuçları

	Değişken	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
YRR Öntest	Biçimsel Yapı	51	6.60	1.47	50	32.08	.00
	Yaratıcılık	51	13.76	2.90	50	33.78	.00
YRR Sontest	Biçimsel Yapı	51	9.11	1.39	50	46.67	.00
	Yaratıcılık	51	18.01	2.50	50	51.27	.00

* $p < .05$

5. Sınıf öğrencilerinin yaratıcı resim rubriği verilerine göre; ön test sonuçlarına göre [$t(50) = 32.08$; $p < .05$], son test sonuçlarına göre de [$t(50) = 46.67$; $p < .05$] son test

verilerinde anlamlı bir farklılık oluştuğunu göstermektedir. Üçüncü değerlendiricinin puanlamasının analizine göre önresimler ve sonresimler arasında anlamlı bir fark oluştuğu görülmüştür.

Tablo 18: Çalışma Grubunun Yaratıcı Resim Rubriği Verilerine Göre Üç Değerlendiricinin Bağımlı Örneklem T-Testi ile Güvenirlilik Karşılaştırılması Sonuçları

Ölçüt	t Değeri	df	p Değeri	Ortalama Fark	%95 Güven Aralığı	Güvenirlilik Yorumu
YRR Öntest	36.403	50	.000	19.10	[18.05, 20.16]	Çok yüksek
YRR Sontest	49.499	50	.000	27.03	[25.93, 28.12]	Çok yüksek

* $p < .05$

Üç bağımsız değerlendirici tarafından yapılan puanlamaların güvenirliliği, tek örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Her iki ölçüt için elde edilen sonuçlar, değerlendiricilerin sıfırdan anlamlı biçimde farklı puanlar verdiğini göstermektedir:

- Rubrik Ön: $t(50) = 36.403, p < .001$, ortalama fark = 19.10
- Rubrik Son: $t(50) = 49.499, p < .001$, ortalama fark = 27.03

Bu bulgular, değerlendiricilerin ölçütleri benzer biçimde yorumladığını ve puanlamada yüksek düzeyde tutarlılık sağladığını göstermektedir. %95 güven aralıklarının sıfırdan oldukça uzak olması, puanlamaların rastlantısal olmadığını ve sistematik bir değerlendirme süreci izlendiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Rubrik Ön ve Rubrik Son ölçütleri üzerinden yapılan değerlendirmelerin güvenirliliği oldukça yüksektir ve çalışmanın metodolojik sağlamlığı açısından güçlü bir temel sunmaktadır.

Deney grubuna yönelik uygulamaların öncesi ve sonrasında gerçekleştirilen t-testi sonuçlarına göre, öğrencilerin resim alanındaki yaratıcılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Bu bulgu, görsel sanatlar dersinde atık malzeme kullanımına dayalı uygulamaların, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri üzerinde olumlu bir etki yarattığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle, bu tür uygulamaların mevcut MEB programına kıyasla yaratıcı ifade gelişimi açısından daha etkili olduğu anlaşılmaktadır.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğrenciler atık ambalajları sanatsal çalışmalarına nasıl yansıtır?

Bu bölümde, atık ambalajları görsel sanatlar dersinde uygulanması sonucu çocukların sanatsal çalışmalarına katkıları incelenmiştir. Bu inceleme, öğrencilerin sanatsal gelişimine katkıda bulunup bulunmadığını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Öğrencilerin sanatsal çalışmalarının listesi Tablo 19’da yer almaktadır.

Tablo 19. Öğrencilerin Atık Ambalajlar İle Yaptığı Sanatsal Çalışmaların Haftalara Göre Dağılımı

Hafta	Kazanım	Yöntem	Sanatsal Çalışma	Araç-Gereç
1	Öğrencinin ön bilgi ve görsel algı düzeyini belirler	Ön test, ön resim uygulaması	Doğa teması ile görsel üretim	Test formu, resim kağıdı, boya
2	Özgün baskı tekniklerini tanır, çevresel farkındalık geliştirir	Atölye gezisi, seminer	Gözlem ve not alma	Gezi formu, seminer materyalleri
3	Özgün baskı sürecine başlar	Uygulamalı atölye çalışması	Atık ambalajlarla baskı	Mürekkep, baskı kağıdı, ambalaj
4	Baskı tekniklerini uygular	Uygulamalı atölye çalışması	Özgün baskı üretimi	Rulo, kalıp, geri dönüştürülmüş malzeme
5	Kompozisyon geliştirerek baskı sürecini sürdürür	Uygulamalı atölye çalışması	Özgün baskı üretimi	Eskiz defteri, ambalaj, mürekkep
6	Baskı çalışmasını tamamlar	Uygulamalı atölye çalışması	Deneysel baskı üretimi	Baskı kağıdı, mürekkep, ambalaj
7	Sanatsal gelişimi değerlendirir	Son test, son resim uygulaması	Doğa teması ile görsel üretim	Test formu, resim kağıdı, boya
8	Süreci akademik olarak analiz eder	Tartışma, öz değerlendirme	Süreç değerlendirme raporu	Değerlendirme formu, öğrenci çalışmaları

Resim 22: Üçüncü Hafta Baskı Çalışması Örnekleri

4.3.1. Üçüncü Hafta Baskı Çalışmalarının Genel Betimsel Analizi

Uygulama sürecinin ilk haftasında öğrenciler, plastik, mukavva ve metal gibi çeşitli atık ambalajları görsel kompozisyonun temel yapıtaşları olarak kullanmıştır. Katlama, yırtma, katmanlama gibi tekniklerle oluşturulan yüzeylerde çizgisel ritim, ton kontrastı ve yüzey derinliği dikkat çekici biçimde ortaya çıkmıştır. Renk kullanımında ise çok fazla karışıma gitmeyip direk kullanmışlardır. Renk düzenlemeleri bilinçli seçimlerle rastlantısallık arasında dengelenmiştir.

Kompozisyon kurgusunda öğrenciler farklı yönelimler sergilemiştir. Bazı çalışmalar merkezden dışa açılan düzenlemelerle yapılandırılırken, bazıları asimetrik ve

serbest biçimli yerleştirmeler tercih etmiştir. Ambalaj malzemelerinin yüzey özellikleri kabartılı, düz, parlak ya da yıpranmış dokusal çeşitliliği artırmış ve görsel algıda derinlik etkisi yaratmıştır. Negatif alan kullanımı ise bazı öğrenciler tarafından bilinçli biçimde değerlendirilmiş; boşluklar ile doluluk arasında görsel bir gerilim kurulmuştur.

Öğrenciler, ambalajları yalnızca fiziksel nesne olarak değil, anlam yüklenen simgesel öğeler olarak değerlendirmeye başlamıştır. Örneğin, Yuvarlak bir nesne ile yapılan baskılar ağaç biçiminde düşünülmüştür. Bazı öğrenciler bu hafta içinde özgün semboller ve metaforlar üretme eğilimi göstermiştir; bu durum, bireysel anlatım düzeylerinin geliştiğini göstermektedir.

Sanatsal üretimler, çevresel sanat pratikleri, Arte Povera akımı ve güncel sürdürülebilir sanat yaklaşımlarıyla ilişkilendirilebilir niteliktedir. Pedagojik açıdan değerlendirildiğinde, öğrencilerin materyalle kurdukları ilişki dönüşmeye başlamış; ambalajın sanatsal potansiyeline yönelik algı gelişimi gözlemlenmiştir. Bu ilk görsel denemeler, çevresel farkındalıkla estetik üretim arasında kurulan bağın temellerini oluşturmuştur.

Resim 23: Dördüncü Hafta Baskı Çalışması Örnekleri

4.3.2. Dördüncü Hafta Baskı Çalışmalarının Genel Betimsel Analizi

Bu hafta gerçekleştirilen uygulamalarda öğrenciler; plastik ambalaj yüzeyleri, alüminyum folyolar ve şişe kapakları gibi geri dönüşümlü materyalleri çeşitli biçimlerde keserek, katlayarak ve yüzeye baskı uygulayarak sanatsal kompozisyonlar üretmiştir. Katmanlama, kolaj ve kabartma gibi yüzey teknikleriyle zengin bir dokusal çeşitlilik elde edilmiştir. Renk kullanımında ise bir önceki haftaya göre tüpten çıktığı gibi değil daha bilinçli tercihler ve karışımlar tercih edilmiş; bazı çalışmalarda malzemenin özgün dokusu görsel ilgi odağı haline gelmiştir.

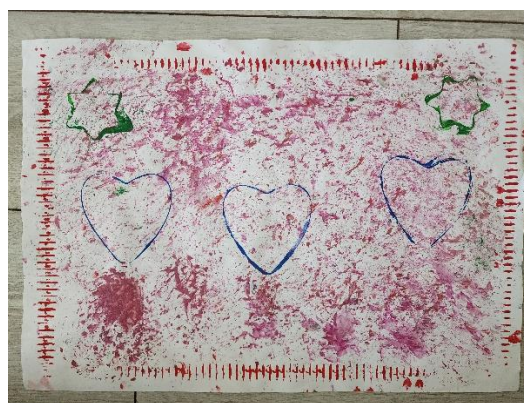
Kompozisyon yapılarında öğrenciler genellikle ritmik yerleştirme stratejileri benimsemiş; parçalar yan yana dizilerek ya da merkezden çevreye yayılan biçimde düzenlenmiştir. Bazı çalışmalarda ise rastlantısallık ön plana çıkarak materyalin doğasına uygun bir görsel özgürlük yakalanmıştır. Parlak plastik yüzeylerle lifli karton gibi zıt dokuların birlikteliği, dikkat çekici bir görsel gerilim yaratmış ve kompozisyonun derinlik etkisini güçlendirmiştir. Negatif alan kullanımı ise bazı öğrenciler tarafından bilinçli biçimde değerlendirilmiş; boşluklar, dokulu alanların etkisini artıracak biçimde konumlandırılmıştır.

Görsel üretimlerde geri dönüştürülmüş nesneler; “iz bırakma”, “dönüşüm” ve “doğal olmayan malzemenin istilası” gibi kavramları çağrıştıran tematik yönelimler sergilemiştir. Bazı öğrenciler plastik şeritleri çiçek biçiminde düzenleyerek çevresel metaforlar üretmiş; kırık karton yüzeyler ise kuraklık gibi ekolojik sorunlara işaret eden semgesel anlatımlara dönüşmüştür. Malzeme seçimi ve yerleşim biçimi üzerinden kişisel yorumlarını ortaya koyan öğrenciler, anlatım gücünü artırarak sanatın kavramsal düzlemine yaklaşmıştır.

Bu haftaki çalışmalar, Arte Povera'nın gündelik ve değersiz materyalleri sanatsal bağlamda dönüştürme yaklaşımıyla; Robert Rauschenberg'in found-object estetiği ve El Anatsui'nin ambalaj malzemeleriyle gerçekleştirdiği dönüşümsel işler ile kavramsal düzeyde ilişkilendirilebilir. Pedagojik açıdan değerlendirildiğinde, öğrencilerin dokusal ve anlatı odaklı üretimleri, sanat eğitiminde materyal temelli problem çözme becerilerinin geliştiğini göstermektedir. Bu süreç, öğrencilerin malzemeye yönelik algısını dönüştürerek, estetik ve çevresel duyarlılık arasında bir bağ kurmalarını sağlamıştır.

Resim 24: Beşinci Hafta Baskı Çalışması Örnekleri

4.3.3. Beşinci Hafta Baskı Çalışmalarının Genel Betimsel Analizi

Bu haftaki uygulamalarda öğrenciler, monoprint, dokusal baskı ve doğrudan transfer tekniklerini kullanarak ambalaj yüzeylerini kâğıt vb. zeminlere aktarmıştır. Plastik kabartılar, oluklu kartonlar ve alüminyum yüzeyler gibi materyallerin baskıda bıraktığı izler, biçimsel olarak ayırt edilebilir niteliktedir. Mürekkep kullanımı öğrenciye göre değişkenlik göstermiş; bazı çalışmalar tek tonla sade bir ifade sunarken, bazıları çok renkli ve kontrastlı baskılarla dinamik bir görsel yapı oluşturmuştur.

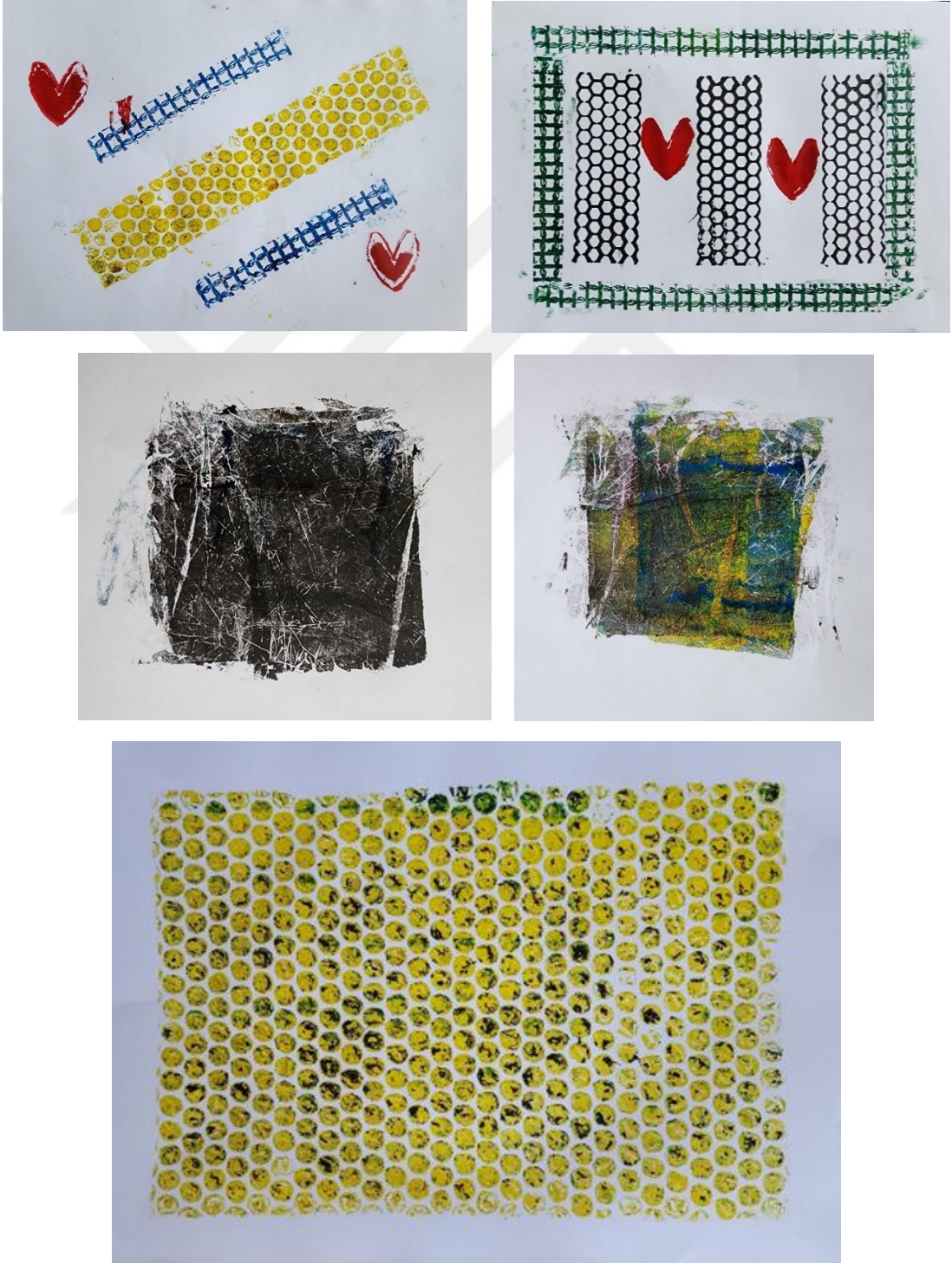
Kompozisyon düzenlemelerinde öğrenciler farklı stratejiler benimsemiştir. Bazı baskılar merkezî ve dengeli bir yapı sergilerken, diğerleri daha spontan ve dağınık biçimde yerleştirilmiştir. Ambalajların yüzeye bıraktığı izler, özgün dokusal etkiler yaratmıştır; örneğin oluklu kartonun çizgisel yapısı ritmik bir görsellik sunarken, plastik yüzeylerin kaygan dokusu yumuşak geçişler sağlamıştır. Negatif alanların bilinçli kullanımı, iz bırakan dokuların görsel etkisini artırarak kompozisyonun derinliğini güçlendirmiştir.

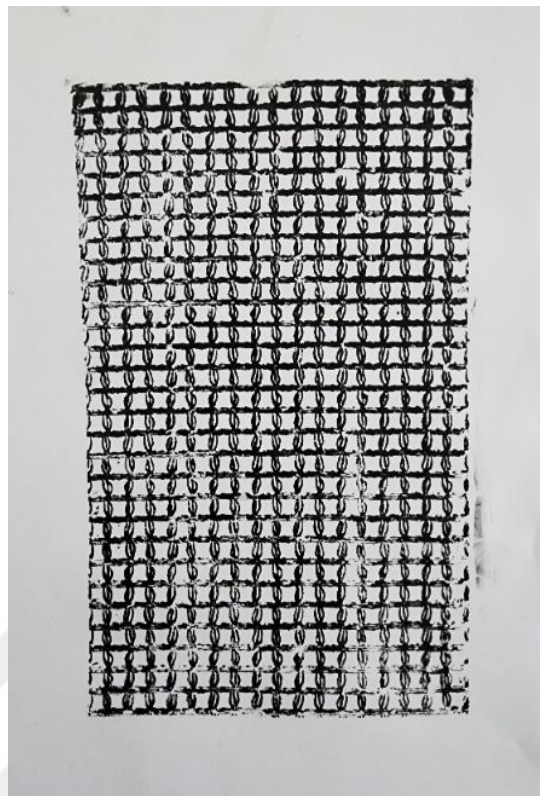
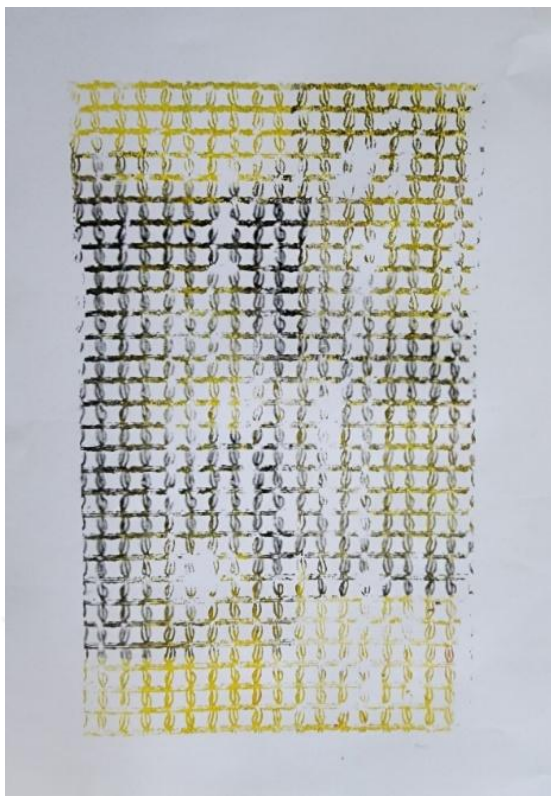
Bazı öğrenciler baskı izlerini yalnızca biçimsel değil, kavramsal düzeyde de yorumlamıştır. Örneğin kırık metal izleri “tahribat”ı, sert karton dokuları ise “kent dokusu”nu çağrıştıran tematik açılımlara dönüşmüştür. Geri dönüşüm ve çevresel duyarlılık, baskıların biçiminden çok, iz bırakan malzemenin seçimiyle iletilmiştir. Daire biçimli plastik izler gibi bazı görsel öğeler, “izlenen yollar” ya da “sonsuz döngü” gibi metaforik anlamlar kazanarak sembolleştirilmiştir.

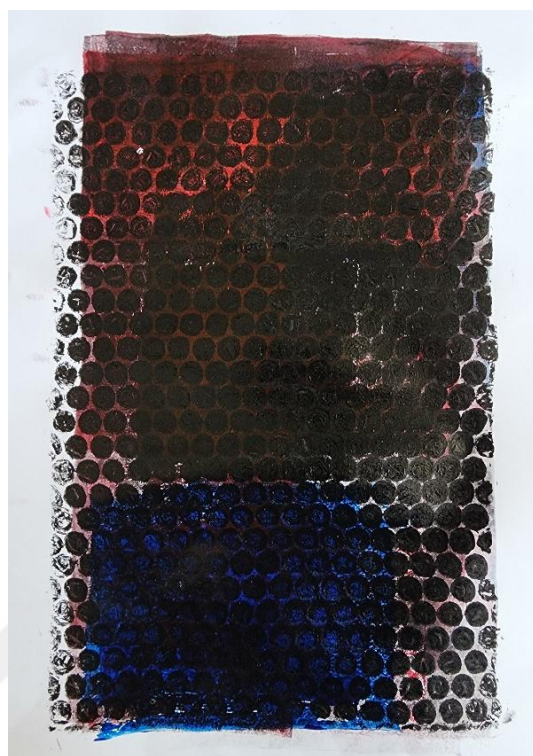
Bu haftanın üretimleri, Ruth Asawa’nın tekstürel yaklaşımı ve El Anatsui’nin ambalaj yüzeylerini sanat objesine dönüştürme pratiğiyle kavramsal düzeyde

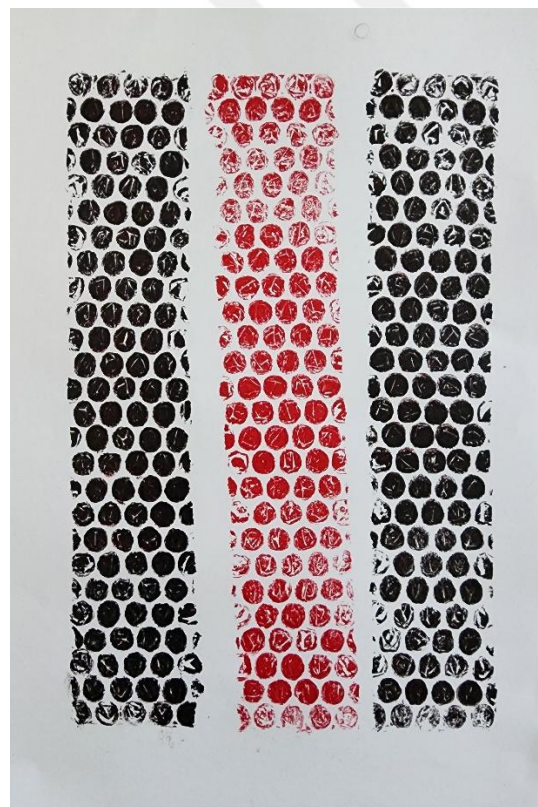
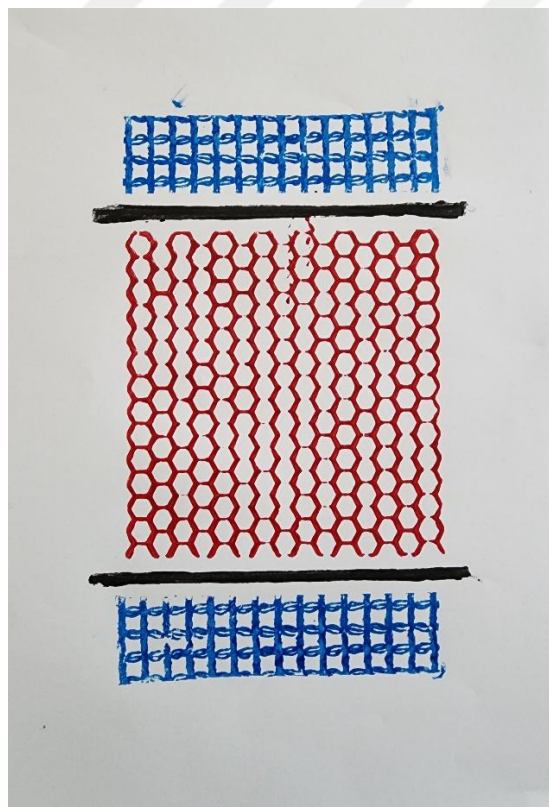
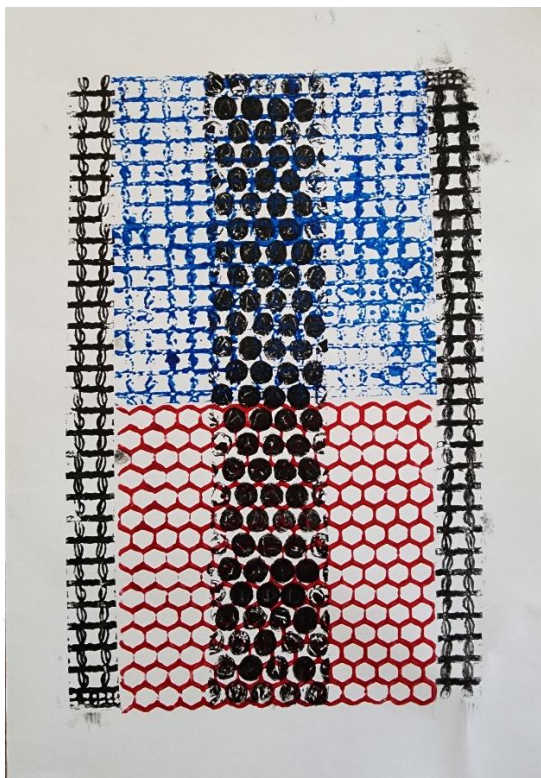
ilişkilendirilebilir. Pedagojik açıdan değerlendirildiğinde, öğrenciler baskı sürecinde kontrol ile rastlantısallık arasında bir denge kurarak hem teknik hem yaratıcı becerilerini geliştirmiştir.

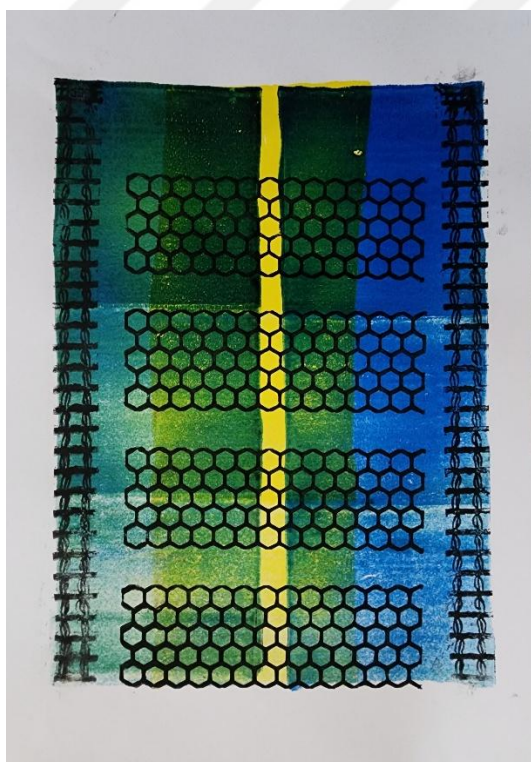
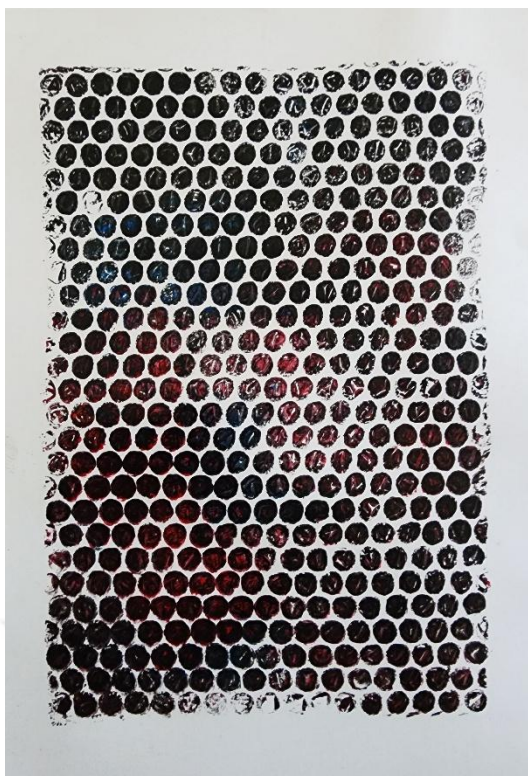
Resim 25: Altıncı Hafta Baskı Çalışması Örnekleri

4.3.4. Altıncı Hafta Baskı Çalışmalarının Genel Betimsel Analizi

Bu haftaki uygulamalarda öğrenciler; katmanlı kartonlar, şeffaf plastik ambalajlar, alüminyum parçalar ve ambalaj etiketleri gibi çeşitli geri dönüşümlü materyalleri kompozisyonun temel öğeleri olarak değerlendirmiştir. Katlama, yapıştırma, üst üste bindirme ve negatif alan bırakma gibi tekniklerle çok katmanlı yüzeyler oluşturulmuştur. Kontrast dokuların bir araya getirilmesiyle yüzeyde dinamik bir görsel hareketlilik sağlanmıştır.

Kompozisyon kurgusunda öğrenciler genellikle dengeli yerleşim stratejileri benimsemiş; odak noktaları oluşturarak görsel yönlendirme sağlamışlardır. Bazı çalışmalar ise anlatı odaklı yerleşimlerle yorum gücünü ön plana çıkarmıştır. Doku tekrarları, yönlendirici çizgiler ve boşluklar arasında kurulan denge, görsel ritim yaratmış; parlak alüminyum yüzeyler veya keskin formlar görsel vurgu noktaları olarak değerlendirilmiştir. Farklı malzemelerin üst üste yerleştirilmesiyle elde edilen çok katmanlı yapı, yüzey derinliği oluşturarak izleyiciyle etkileşim kurmuştur.

Görsel anlatımlarda “ambalajın doğaya bıraktığı iz”, “tüketim sonrası yüzeyler” ve “kent hafızasında iz” gibi tematik kavramlar belirgin biçimde hissedilmiştir. Ambalaj malzemeleri, nesne olmaktan çıkarak çevresel mesaj taşıyıcılarına dönüşmüştür; örneğin plastik şeritler “boğulmuş doğa”yı, sert karton parçaları ise “yıkım”ı simgeleyen görsel öğelere dönüşmüştür. Bazı öğrenciler biçimsel unsurları doğrudan anlatım için kullanarak yorumlayıcı bir görsel dil üretmiştir; örneğin kompozisyonun merkezine yerleştirilen bir ambalaj halkası, “dönüşüm” ya da “kapanış” metaforunu temsil edebilmektedir.

Bu haftanın üretimleri, El Anatsui’nin metal ambalajlarla gerçekleştirdiği kavramsal kolajlara, Joseph Cornell’in tematik kompozisyon kutularına ve Arte Povera’nın nesneye anlam yükleyen yaklaşımına bağlanabilir. Pedagojik açıdan değerlendirildiğinde, öğrenciler yalnızca malzemenin fiziksel özelliklerini tanımakla kalmamış; aynı zamanda görsel anlatım yoluyla düşünsel bir içeriği ifade etme becerisi geliştirmiştir. Bu durum, hem estetik hem kavramsal düzeyde bir ilerleme kaydedildiğini göstermektedir.

Dört haftalık süreç sonunda öğrencilerin sanatsal gelişiminde belirgin bir ilerleme gözlemlenmiştir. Başlangıçta malzeme ile deneysel düzeyde etkileşim kuran öğrenciler,

süreç ilerledikçe görsel dil oluşturma, kompozisyon planlama ve kavramsal düşünme becerilerini geliştirmiştir. Atık ambalajlarla yapılan baskı çalışmaları, öğrencilerin hem çevresel farkındalıklarını artırmış hem de sanatın dönüştürücü gücünü deneyimlemelerine olanak tanımıştır. Özellikle son hafta çalışmalarında, bireysel ifade biçimlerinin güçlendiği ve estetik tercihlerinin bilinçli hale geldiği görülmüştür. Bu gelişim, sanat eğitiminin yapılandırılmış ve tematik süreçlerle desteklendiğinde öğrencilerde hem teknik hem de düşünsel derinlik yaratabileceğini göstermektedir.

Uygulama sürecinde kullanılan ambalaj atıkları, türlerine göre ayrıştırılmış ve yeniden değerlendirilmek üzere eğitim-öğretim materyali olarak atölye ortamına kazandırılmıştır. Bu süreç, hem sürdürülebilir malzeme yönetimi hem de çevre temelli sanat eğitimi açısından pedagojik bir katkı sağlamıştır.

BÖLÜM 5

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar, tartışmalar ve bunlardan hareketle geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma kapsamında yapılan özgün baskı çalışmaları, öğrencilerin çevreye ilişkin algılarını dönüştürmede etkili bir araç olarak öne çıkmıştır. Geri dönüşümlü ambalaj malzemelerinin sanatsal üretimde aktif şekilde kullanılması, öğrencilerin materyal ile ilişki kurma biçimlerini yeniden yapılandırmış; bu sürecin sonunda hem çevresel duyarlılık hem de yaratıcı düşünme becerilerinde belirgin gelişmeler gözlemlenmiştir.

Öğrenciler ambalaj atıklarının sadece “çöp” değil, estetik ve anlatı değeri taşıyan unsurlar olduğunu deneyimlemiş; bu deneyim çevresel sorunlara ilişkin bilgi temelli farkındalığı artırmıştır.

Sanatsal üretim sürecinde malzemeyle birebir etkileşime giren öğrenciler, çevre tahribatı ve tüketim kültürüne karşı daha empatik ve eleştirel bir bakış geliştirmiştir. Görsel anlatımlarında çevresel temaları sembolleştirme eğilimleri bu duygusal dönüşümün sanatsal yansımaları olarak değerlendirilmiştir.

Eğitim sürecinin sonunda birçok öğrencinin günlük yaşamında atık ayrıştırmaya başladığı, sanatsal üretimlerinde geri dönüşüm malzemesi kullanımını sürdürdüğü ve çevresel sorumluluk bilincini görünür kıldığı belirlenmiştir.

Bu çok katmanlı dönüşüm, sanat eğitiminin sürdürülebilirlik ilkeleriyle bütünleştirildiğinde çevresel bilinç oluşturma potansiyelini somut biçimde ortaya koymaktadır. Ambalaj atıklarının baskı sanatı yoluyla yeniden yorumlanması, öğrencilerin hem sanat kavramlarına hem de ekolojik meselelere bütünsel bir perspektiften yaklaşımlarına olanak sağlamıştır.

Çalışmanın sonuçları, literatürde yer alan diğer araştırmalarla paralellik göstermektedir.

Yavuz (2021), 11–12 yaş grubu öğrencilerine yönelik görsel sanatlar dersinde atık malzeme kullanımının çevre bilinci üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma bulguları, öğrencilerin atık materyallerle gerçekleştirdikleri sanatsal etkinlikler aracılığıyla çevresel duyarlılıklarının arttığını ve sürdürülebilirlik kavramına ilişkin farkındalıklarının geliştiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, tez kapsamında yürütülen özgün baskı çalışmaları da benzer biçimde öğrencilerin çevreye ilişkin algılarını güçlendirmekte ve yaratıcı ifade biçimlerini desteklemektedir.

Dağ (2020), görsel sanatlar dersinde atık nesnelerle gerçekleştirilen işlevsel tasarım çalışmalarının, ortaokul öğrencilerinin çevre duyarlılığı ve geri dönüşüm olgusuna ilişkin farkındalıklarını artırdığını ortaya koymuştur. Araştırma kapsamında uygulanan öntest-sontest yöntemiyle, öğrencilerin eğitim süreci öncesi ve sonrası bilgi düzeyleri karşılaştırılmış; atık malzemelerle gerçekleştirilen oyuncak tasarımı etkinliklerinin çevresel bilinç kazanımında etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, tez kapsamında yürütülen özgün baskı çalışmaları da benzer biçimde öğrencilerin çevreye ilişkin algılarını güçlendirmekte ve yaratıcı ifade biçimlerini desteklemektedir.

Durmuş'un (2009) "Görsel sanatlar eğitiminin ilköğretim 1. kademedeki öğrencilerde çevre bilinci düzeylerinin gelişmesine etkisi" başlıklı araştırmasında, öğretim programı sonucunda öğrencilerin doğayı sevmeye, doğaya saygı duymaya ve doğal varlıkları koruma bilinçlerinde belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Bu durum, çevreye yönelik tutumlarında olumlu bir değişim yaratmıştır. Benzer şekilde, bu tez kapsamında görsel sanatlar dersinde atık ambalajlar ile gerçekleştirilen özgün baskı çalışmaları, öğrencilerin çevresel farkındalıklarını artırmakta ve sürdürülebilirlik bilincini pekiştirmektedir. Dolayısıyla Durmuş'un araştırmasından elde edilen bulgular, bu çalışmanın çevre bilincini olumlu yönde etkileme potansiyelini destekler niteliktedir.

Hür'ün (2019) “Üstün-özel yetenekli çocuklara yönelik görsel sanatlar eğitiminde atık malzeme kullanımı” başlıklı araştırmasında, atık malzeme temelli sanat eğitiminin öğrencilerin çevresel farkındalıklarını ve yaratıcı potansiyellerini geliştirme üzerindeki etkileri incelenmiştir. Eylem araştırması desenine dayalı olarak yürütülen çalışmada, 10 haftalık uygulama sürecinde öğrenciler atık malzemelerle çeşitli tasarım çalışmaları gerçekleştirmiştir. Araştırma bulguları, çocukların sürdürülebilir yaşam, temiz çevre ve geri dönüşüm gibi kavramlara yönelik farkındalıklarının arttığını ortaya koymuştur. Ayrıca, atık malzemenin öğretim materyali olarak kullanılması, öğrencilerin yaratıcılık düzeylerini olumlu yönde etkileyerek disiplinlerarası uygulamalara olanak sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, Hür'ün çalışması, bu tezde özgün baskı teknikleri aracılığıyla çevre bilincini geliştirme amacını taşıyan uygulamalarla örtüşmekte; dolayısıyla araştırma bulguları, bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Yiğit'in (2019) “Sürdürülebilir yaşam için geri dönüşüm eğitiminin 8. sınıf öğrencilerinin çevre bilincine etkisi” başlıklı araştırmasında, yarı deneysel desen kullanılarak deney ve kontrol gruplarıyla 5 haftalık bir uygulama süreci yürütülmüştür. Araştırma bulguları, geri dönüşüm temelli çevre eğitiminin öğrencilerin çevre tutumları, bilgileri ve davranışları üzerinde anlamlı düzeyde olumlu etkiler yarattığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda, geri dönüşümün bir parçası olarak atık malzemenin öğretim sürecinde ön plana çıkarılması, öğrencilerin sürdürülebilir yaşam kavramına yönelik farkındalıklarını artırmıştır. Bu tezde özgün baskı teknikleriyle gerçekleştirilen atık temelli sanat uygulamaları da benzer biçimde öğrencilerin çevresel bilinç düzeylerini geliştirmeyi amaçlamakta olup, Yiğit'in çalışmasından elde edilen bulgular bu araştırmanın sonuçlarını dolaylı olarak destekler niteliktedir.

Sonuç olarak, bu tez çalışması ambalaj atıklarının dönüştürücü gücünü yalnızca sanatsal açıdan değil, aynı zamanda çevre eğitimi bağlamında etkili bir pedagojik araç olarak ortaya koymaktadır. Bu bağlamda geliştirilen özgün baskı uygulamaları, çevre bilincini destekleyen yaratıcı süreçlerin eğitimde aktif biçimde kullanılabileceğini göstermektedir.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma kapsamında gerçekleştirilen özgün baskı çalışmaları, öğrencilerin sanatsal yaratıcılık düzeylerinde belirgin bir artışa katkı sağlamıştır. Geri dönüştürülebilir ambalaj malzemelerinin baskı sürecine entegre edilmesi, hem teknik keşiflere olanak tanımış hem de öğrencilerin yaratıcı düşünce biçimlerini malzeme temelli olarak dönüştürmüştür.

Öğrenciler, geleneksel sanat malzemelerinin dışına çıkarak, farklı yüzey dokularına ve deformasyonlara sahip ambalajlarla sanatsal anlatım biçimleri üretmiştir. Bu durum, yaratıcı esneklik ve malzeme duyarlılığı açısından dikkat çekici bir ilerleme olarak değerlendirilmiştir.

Ambalaj atıklarıyla yapılan baskı süreçleri, öğrencilerin kişisel anlam arayışlarını desteklemiş; malzemenin geçmişiyle, çevresel yüküyle ve dokusuyla kurdukları bağ aracılığıyla daha özgün ve bireysel üretimler ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonuçları, çevresel malzeme ile çalışmanın yalnızca teknik deneyim kazandırmakla kalmayıp, öğrencilerin sanatçı gibi düşünme, görsel sembol üretme ve özgün yüzey dili oluşturma yetilerini de somut biçimde geliştirdiğini göstermektedir.

Çalışmanın sonuçları, literatürde yer alan diğer araştırmalarla paralellik göstermektedir. Sağlam ve Enginoğlu'nun (2016) "Atık Nesnelerin Sanat Eğitiminde Kullanılması" başlıklı makalesinde, sanat eğitimi sürecinde atık malzeme kullanımının çocuklar üzerindeki etkileri kuramsal bir çerçevede ele alınmıştır. Makalede, işe yaramayan nesnelerle gerçekleştirilen sanatsal çalışmaların, çocukların bu nesnelere yönelik algılarını dönüştürdüğü ve bu bağlamda atık malzemeye karşı farkındalık geliştirdikleri vurgulanmaktadır. Ayrıca, sanat dışı malzemelerle yapılan uygulamaların çocukların hayal gücü ve yaratıcılık düzeylerini artırdığına dikkat çekilmiştir. Bu bulgular, bu tez kapsamında atık ambalajlarla gerçekleştirilen özgün baskı çalışmalarının hem çevresel bilinç hem de yaratıcı ifade açısından öğrenciler üzerinde olumlu etkiler yarattığını göstermekte; dolayısıyla Sağlam ve Enginoğlu'nun çalışması, bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Yavuzer (2013), çocukların çizdikleri resimlerin onların iç dünyalarını, çevresel algılarını ve bireysel gelişim düzeylerini yansıttığını belirtmektedir. Resim

etkinliklerinin, çocukları tanıma ve duygusal ifadelerini değerlendirme açısından önemli bir araç olduğunu vurgulayan Yavuzer, bu sürecin pedagojik açıdan da anlamlı bir değerlendirme zemini sunduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda, tez kapsamında gerçekleştirilen atık malzeme temelli özgün baskı çalışmaları, çocukların çevreye ilişkin algılarını ve yaratıcı ifade biçimlerini ortaya koymaları açısından benzer bir işlev görmektedir.

Yavuz (2021), 11–12 yaş grubu öğrencilerine yönelik görsel sanatlar dersinde atık malzeme kullanımının çevre bilinci üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma bulguları, öğrencilerin atık materyallerle gerçekleştirdikleri sanatsal etkinlikler aracılığıyla çevresel duyarlılıklarının arttığını ve sürdürülebilirlik kavramına ilişkin farkındalıklarının geliştiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, tez kapsamında yürütülen özgün baskı çalışmaları da benzer biçimde öğrencilerin çevreye ilişkin algılarını güçlendirmekte ve yaratıcı ifade biçimlerini desteklemektedir.

Ahadova ve Özgenç Erdoğan (2022), Yeni Gerçekçilik akımının öncülerinden Arman'ın sanatında atık nesneleri bir ifade aracı olarak nasıl dönüştürdüğünü incelemiştir. Sanatçının gündelik yaşamda işlevini yitirmiş nesneleri bir araya getirerek oluşturduğu kompozisyonlar, hem tüketim kültürüne eleştirel bir yaklaşım sunmakta hem de izleyicide çevresel farkındalık yaratmaktadır. Bu bağlamda, tez kapsamında yürütülen özgün baskı çalışmaları da benzer biçimde atık ambalajları estetik bir bağlamda yeniden değerlendirerek öğrencilerin çevresel duyarlılıklarını ve yaratıcı ifade biçimlerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu bağlamda, ambalaj atıklarıyla yürütülen baskı çalışmaları; sanat eğitimi süreçlerinde yaratıcı problem çözme, çevre temelli kavramsal yaklaşım ve teknik özgürlük ilkelerini destekleyen güçlü bir pedagojik model olarak öne çıkmaktadır.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında yürütülen uygulamalı çalışmalar sonucunda, öğrencilerin atık ambalajları sanatsal üretim sürecine çok yönlü biçimlerde entegre ettikleri gözlemlenmiştir. Sanatsal bakışla yeniden yorumlanan bu materyaller, öğrencilerin hem biçimsel hem de kavramsal ifade gücünü güçlendiren bir araç olarak değerlendirilmiştir.

Öğrenciler ambalajları keserek, katlayarak, dokusal baskıya dönüştürerek yüzeye estetik değer katmıştır. Katmanlama ve yüzey tasarımı yoluyla ambalajın fiziksel özellikleri görsel ritim, denge ve vurgu unsuru olarak kullanılmıştır. Malzemenin doğal dokusu (örneğin oluklu kartonun çizgisel yapısı, alüminyumun parlaklığı) kompozisyonlarda aktif biçimde değerlendirilmiştir.

Ambalajlar sadece teknik malzeme değil; çevresel sembol, toplumsal mesaj taşıyıcı veya kişisel anlatım aracı olarak konumlandırılmıştır. Sürece dahil olan öğrenciler, sıra dışı malzemeyle çalışmanın sınırları zorlayan ve alternatif düşünme biçimlerini tetikleyen bir deneyim olduğunu ifade etmiştir. Görsel sembol üretme, özgün yüzey yaratma ve tematik ifade becerileri gelişmiş; bu durum yaratıcı problem çözme kapasitesine doğrudan yansımıştır. Deneysellik, biçim özgürlüğü ve anlam katmanları bu sürecin yaratıcı potansiyelini güçlendirmiştir.

Çalışmanın sonuçları, literatürde yer alan diğer araştırmalarla paralellik göstermektedir. Güvenilir'in (2018) "Görsel sanatlar eğitiminde bellek eğitimi yöntemi ve afiş tasarımı çalışmalarının öğrencilerin çevre bilinci kazanmalarına ve çalışmalarına etkisi" başlıklı araştırmasında, geleneksel eğitim içeriklerinin dışına çıkarak farklı konu ve yöntemlerle yürütülen sanat eğitiminin, öğrencilerin özgün ve yaratıcı çalışmalar ortaya koymalarını teşvik ettiği vurgulanmaktadır. Araştırma kapsamında uygulanan öğretim programının, öğrencilerin çevreye ve doğaya yönelik farkındalıklarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, bu tezde sürdürülebilirlik temelli özgün baskı çalışmalarıyla öğrencilerin çevresel bilinç düzeylerini geliştirme hedefiyle yürütülen uygulamalarla örtüşmekte; dolayısıyla Güvenilir'in çalışması, bu araştırmanın çevre bilincine katkı sağlama yönündeki bulgularını dolaylı olarak desteklemektedir.

Sağlam ve Enginoğlu (2016), atık nesnelerin sanat eğitimi bağlamında kullanılmasının çocukların yaratıcılıklarını geliştirdiğini ve çevresel farkındalıklarını artırdığını vurgulamaktadır. Sanat eğitimi kapsamında gerçekleştirilen uygulamaların, çocukların atık materyallerle ilişki kurarak yeni ürünler ortaya koymalarına olanak tanıdığı ve bu süreçte çevreye karşı duyarlılıklarının pekiştiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, tez kapsamında yürütülen özgün baskı çalışmaları, çocukların hem sanatsal üretim süreçlerine aktif katılımını sağlamakta hem de çevre bilinci kazanmalarına katkı sunmaktadır.

Yavuzer (1992), çocukların çizdikleri resimlerin onların iç dünyalarını, çevresel algılarını ve bireysel gelişim düzeylerini yansıttığını belirtmektedir. Resim etkinliğinin, çocukların sözsüz iletişim kurma becerilerini geliştirdiği ve pedagojik açıdan tanılayıcı bir araç olarak değerlendirilebileceği ifade edilmektedir. Bu bağlamda, çocukların çevre temalı sanatsal üretimleri, hem duygusal hem de bilişsel gelişimlerine katkı sunmakta; çevresel farkındalıklarını görsel anlatım yoluyla ifade etmelerine olanak tanımaktadır. Tez kapsamında yürütülen özgün baskı çalışmaları da benzer biçimde çocukların çevreye ilişkin duyarlılıklarını ve yaratıcı ifade biçimlerini ortaya koymaları açısından anlamlı bir araç işlevi görmektedir.

Yılmaz (2016), sanat yapım sürecinde malzemenin dönüşümünü ele alarak, atık nesnelerin estetik bir bağlamda yeniden işlevlendirilmesini incelemiştir. Sanatçının malzemeye yüklediği anlam, yalnızca biçimsel değil, aynı zamanda toplumsal ve çevresel bir söylem üretmektedir. Bu dönüşüm süreci, öğrencilerin sanat yoluyla çevresel farkındalık geliştirmelerine olanak tanıyan pedagojik yaklaşımlar için de ilham vericidir.

Bu sonuçlar, sanatsal eğitim ortamlarında çevresel temelli malzemelerin kullanımıyla yaratıcı düşünmenin ve bireysel ifade biçimlerinin etkin biçimde desteklenebileceğini ortaya koymaktadır. Atık ambalajın sanat nesnesine dönüşümü, öğrencilerin hem sanatçı gibi düşünmesine hem de çevreyle eleştirel ilişki kurmasına olanak tanımıştır. Eğitimsel bağlamda, bu süreç çevresel estetik farkındalığı artıran, dönüşüm temelli yaratıcı deneyimlerle zenginleştirilmiş örnek bir pedagojik model sunmaktadır.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırmacılar İçin Öneriler

Bu çalışma ambalaj atıkları üzerinden yürütülen özgün baskı uygulamalarının çevre bilinci ve sanatsal yaratıcılık üzerindeki etkilerini ortaya koymakla birlikte, gelecekteki araştırmalar için genişletilebilir birçok potansiyel alan barındırmaktadır. Aşağıda, bu potansiyeller doğrultusunda geliştirilen öneriler yer almaktadır:

- Çalışma ambalaj atıklarını temel alarak yürütülmüş olsa da, yerel kültürel malzemelerin, geleneksel sanat unsurlarının ya da UNESCO listesinde yer alan kültürel miras öğelerinin sanat eğitime entegrasyonu da araştırma konusu olabilir. Öğrencilerin hem çevresel hem kültürel farkındalıklarının gelişimine katkı sağlayacaktır.
- Bu araştırma belirli bir yaş grubuyla sınırlandırılmıştır. Ancak ilkokul, lise ve yetişkin düzeyinde gerçekleştirilecek özgün baskı çalışmaları, yaşa bağlı yaratıcılık ve çevresel tutumların karşılaştırmalı olarak incelenmesine olanak tanır. Özellikle üst yaş gruplarındaki tematik derinlik ve kavramsal yorumlar, baskı sanatlarının pedagojik etkisini genişletici nitelikte olabilir.
- Araştırma Görsel Sanatlar dersiyle sınırlı tutulmuştur. Ancak Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Türkçe veya Tarih gibi derslerde çevresel temalı yaratıcı uygulamaların kullanılması, disiplinler arası eğitim modelleri açısından verimli sonuçlar sağlayabilir. Ambalaj atıklarının bilimsel, toplumsal ve edebi açılardan değerlendirilmesi, hem çok yönlü düşünmeyi hem de estetik duyarlılığı geliştirecektir.
- Bu çalışma Malatya Büyükşehir Belediyesi ile yapılan seminer ve Sanat Sokağı'nda gerçekleştirilen atölye gibi kurum destekli uygulamalar içermektedir. Gelecek araştırmalarda STK'lar, belediyeler, üniversiteler ve çevre platformları ile sürdürülebilir iş birlikleri kurularak uygulama alanları genişletilebilir.
- Gelecekteki çalışmalar, öğrencilerin malzeme seçimlerindeki bilinç düzeyini çevresel, kültürel ve estetik bağlamda inceleyebilir. Atık malzemenin geçmişiyle kurulan anlam ilişkisi, öğrencilerin kavramsal düşünme becerilerini analiz etmek açısından önemli bir yöntem sunmaktadır.

5.2.2. Özgün Baskı Sanatçıları İçin Öneriler

Araştırma bulguları doğrultusunda, özgün baskı sanatçılarına çevresel duyarlılığı önceliklendiren, malzeme temelli ve kavramsal yaklaşımı geliştiren öneriler sunulmaktadır:

- Sanatçılar, üretim süreçlerinde geri dönüştürülebilir veya yerel kaynaklı malzemelere yönelerek hem ekolojik farkındalığı hem de özgünlük düzeyini artırabilirler.
- Ambalaj gibi gündelik malzemelerin estetik değerinin yanı sıra çevresel, toplumsal ve tarihsel bağlamlarını dikkate alarak tematik anlatımı güçlendirmek önerilmektedir.
- Sanatçılar, atölye çalışmaları ve uygulamalı eğitimlerle öğrenci ve toplumla etkileşim kurarak özgün baskının sosyal ve çevresel etkisini genişletebilir.
- Görsel sanatlar dışında çevre bilimi, antropoloji veya kent çalışmaları gibi alanlarla iş birliği içinde üretim yapmak, baskı sanatının anlam katmanlarını zenginleştirebilir.

5.2.3. Kurumlar İçin Öneriler

Araştırma bulguları doğrultusunda, özellikle Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), belediyeler, çevre ajansları ve sanat kurumlarına yönelik aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Görsel sanatlar ders içeriklerine çevre temelli özgün baskı uygulamaları entegre edilmeli; bu yaklaşım öğrenciye hem sanatsal ifade hem çevre bilinci kazandıracak yaratıcı öğrenme modelleri sunmaktadır.
- Belediyeler, okullara yönelik sürdürülebilirlik temalı sanat atölyeleri, sergi destekleri ve sıfır atık bilgilendirme seminerleri düzenleyerek eğitim ortamını zenginleştirebilir.
- Güzel sanatlar liseleri, atölye merkezleri ve sergi alanları; geri dönüştürülebilir malzemelerle yapılan baskı çalışmalarını destekleyerek öğrencilerin toplumsal ve çevresel farkındalıklarını görünür kılabilir.
- Ambalaj atıklarının sanat yoluyla dönüştürülmesi için sanat öğretmenleriyle iş birliği yapılmalı; çevre temalı projelerde estetik ve eğitsel bileşenler bütünsel şekilde ele alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar Büyükpehlivan, G., İşgören, A. N., Öznaz, D., Zelzele, Ö. B., vd. (2018). Bilim ve Sanatın İşbirliği: Güneş Baskı. *Uluslararası Kültürel Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(Special Issue 3), 94-108.
- Adeyemi, F. (2023). Waste recycling in Lagos: an artistic strategy (Doctoral dissertation, Loughborough University).
- Ahadova, N. Ö. E. S. Arman'ın Sanatında Bir İfade Aracı Olarak Atık Nesne.
- Akçay Han, G. S. (2008). *Ambalaj atıklarının yeniden değerlendirilebilirliği ve Küçükçekmece örneği* (Master's thesis, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Akdeniz Üniversitesi Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi. (2019). *Akdeniz Üniversitesi Çevre Hizmet Ödülleri-2019*.
- Arens, B. G. J. (2023). *Analysing the production waste at a printing company* (Bachelor's thesis, University of Twente).
- Artut, K. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri* (3. baskı). Anı Yayıncılık.
- Atalay, N. (2002). *Özgün baskıresimde Teknolojinin Rolü ve Baskı Tekniklerinin Gelişimi* (Master's thesis, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Aydoğan, Y. (2024). Deneysel Baskıresim Üzerine Bir Eylem Araştırması. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 14(30), 15-32.
- Aykut, A. (2006). Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(21), 33-42.
- Bacaksız, E. (2009). *Özgün baskı tekniklerinin incelenmesi* (Master's thesis, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Baş, Ş., & Kaptan, A. Y. (2018). Resim çalışmalarında yaratıcılığın değerlendirilmesine yönelik bir analitik rubrik çalışması.
- Başbuğ, F., & Başbuğ, Z. (2016). Görsel Sanatlar Eğitimi Üzerine Notlar. Akdeniz Sanat, 9(18).
- Bilir, A. (2014). Plastik Sanatlar Eğitiminde Çevresel Sanat Uygulamaları. Sanat Ve Tasarım Dergisi, 6(6), 20-41.
- Böcek, B. M. (2019). *Ambalaj tasarımı ve sürdürülebilirlik* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Bulut, E., & Çavuldur, L. (2017). Geri Dönüşümlü Kağıt Hamurunun Yaratım Malzemesi Olarak Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanımının Öğrencilerde Kağıdın Geri Dönüşümü Hakkında Bilgi Ve Alışkanlık Kazanımına Yönelik Etkileri. Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi, 2(4), 187-209.

- Celant, G. (1969). *Arte Povera*. Milan: Mazzotta.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2024). *2022 yılı atık istatistik bülteni*. Ankara: Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü.
- Dağ, M. (2020). *Görsel sanatlar dersinde atık nesnelerle işlevselliği olan tasarım çalışmaları uygulama örneği* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Dartar, S., & Ünal Gerdan, S. (2024). Sanatta Deneysel Yaklaşım ve Yaratıcılık Bakımından Monotip Baskı Tekniği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 10(2), 191-211.
- Demir, C. K. (2023). *Görsel sanatlar öğretmenlerinin sürdürülebilirlik kavramını kazandırmaya yönelik görüşleri* (Master's thesis, Bursa Uludağ University (Turkey)).
- Demirel, U. (2021). Özgün Baskı Resim Eğitiminde Edebiyatın Rolü: Neruda Ve O'meara Örneği. *Akdeniz Sanat*, 15(27), 133-152.
- Dikici, A. (2006). Art Education and the Creativity Level of the Students. *Education and Science*, 31(139).
- Dinçeli, D. (2020). Yaratıcılık Ve Sanat. *Sed-Sanat Eğitimi Dergisi*, 8(1), 43-55.
- Durmuş, N. (2009). Görsel sanatlar eğitiminin ilköğretim I. kademedeki öğrencilerde çevre bilinci düzeylerinin gelişmesine katkısı (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. Yale University Press.
- Erat, M. (2019). *Kişisel yaşantı ve atık malzeme ilişkisi* (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ferahoğlu, N. S., Tepecik, A., & Kalyoncu, R. (2014). İlköğretim Okulları 8. Sınıflarda Tokat Yazma Motiflerinin Özgün Baskı Çalışmalarında Uygulama Etkililiği Üzerine Bir Araştırma. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 182-192.
- Francis, B. A. (2012). *Mapping creativity: An a/r/tographic look at the artistic process of high school students*. Brigham Young University.
- Ganotis, J. (2017). Ocean plastic waste as art material.
- Gombrich, E. H. (2007). *Sanatın öyküsü* (Çev. Hayriye Ünal). Remzi Kitabevi. (Orijinal eser 1950 yılında yayımlanmıştır)
- Gurrey, P. J. (2024). *Contemporary Painting: Autopoietic Improvisation and a Relational Ecology* (Doctoral dissertation, The University of Western Ontario (Canada)).
- Gürler, Z., Doyran, E. Y., & Yılmaz, B. (2019). Özgün Baskı Resim Sanatı Üzerine Bir Araştırma. *Tykhé Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 4(6), 408-429.

- Güvenilir, T. (2018). *Güzel sanatlar eğitiminde bellek eğitimi yöntemi ve afiş tasarımı çalışmalarının öğrencilerin çevre bilinci kazanımına ve çalışmalarına etkisi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hür, C. (2019). *Üstün-özel yetenekli çocuklara yönelik görsel sanatlar eğitiminde atık malzeme kullanımı (Manisa ili Bilsem örneği)* (Master's thesis, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Karasar, N. (2017). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler (32. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karasar, N. (2023). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler (İkinci Yazım, 38. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 67–86.
- Kalyoncuoğlu, F. R. (2019). *Çağdaş Sanatta hazır Nesne kullanımının Resim-iş eğitimi Anabilim dalı Resim atölyesi çalışmalarındaki Durumunun değerlendirilmesi* (Master's thesis, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Kay, L. (2012). *Fashionable Art*. Brigham Young University.
- Kıran, H. (2017). Çağdaş Baskı Resim Sanatına Bir Bakış. *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 10.
- Kocaman, Ş. (2014). *Türkiye’de ambalaj tasarımında baskı teknikleri ve yeni oluşumlar* (Master's thesis, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Lara, S. U. U. (2019). *Collaborative Listening and Cultural Difference in Contemporary art* (Doctoral dissertation, The University of Western Ontario (Canada)).
- Lowenfeld, V., & Brittain, W. L. (1987). *Creative and mental growth* (8th ed.). Pearson.
- Mamur, N. (2017). Ekolojik Sanat: Çevre Eğitimi İle Sanatın Kesişme Noktası. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 1000-1016.
- Mamur, N. (2017). Sanat eğitiminde sürdürülebilirlik ve çevre eğitimi üzerine bir çalışma. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 774-794.
- Mamur, N., & Tosun, D. (2025). Özgün Baskı Atölye Eğitiminde Sürdürülebilir Odaklı Yaratıcılığın Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 85-108.
- Marsh, R. C. (2013). *Evolving Art in Junior High*. Brigham Young University.
- Meral, Ü. (2014). *Ambalaj atıkları içerisinde atık kâğıtların Türkiyede değerlendirilmesi (Erzurum il örneği)* (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Metin, H. H., Karadeniz, M. N., & Kızılırmak Çekinmez, B. (2024). Student Opinions on the Sustainable Art Practice of Printmaking Papers Converted from Waste Paper. *İçtimaiyat(Türk Eğitim Sisteminde Değişimler ve Yeni Eğilimler)*, 186-200.

- Metin, M. (2014). Kuramdan uygulamaya Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri (1. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Oduncu, S. (2020). Grafik tasarımın sürdürülebilirlik içerisindeki rolü ve bioposter tasarımı. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 9(70), 2321–2332.
- Onur, A., Çağlar, A., & Salman, M. (2016). 5 Yaş okul öncesi çocuklarda atık kâğıtların değerlendirilmesi ve çevre bilincinin kazandırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2457–2468.
- Orhun, F. B. (2012). İlköğretim İkinci Kademedeki Görsel Sanatlar Dersinde Özgün Baskıresim Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(31), 189-201.
- Oxborrow, M. L. A. (2012). *Interactive Web Technology in the Art Classroom: Problems and Possibilities*. Brigham Young University.
- Palmer, C. A. (2009). *Beauty, Ugliness, and Meaning: A Study of Difficult Beauty*. Brigham Young University.
- Sağlam, F., & Enginoğlu, T. (2016). Atık Nesnelerin Sanat Eğitiminde Kullanılması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(14), 45-58.
- Sharma, S. (2019). *Plastic Packaging: Principles of design for Recycling*.
- Şimşir, E. (2022). Giyilebilir Sanat Yaklaşımında Atık Malzeme ve Özgün Tasarım Önerileri.
- Şişman, A. (2011). *Sanat ve sanat kavramlarına giriş* (1. baskı). Literatür Yayınları.
- Türkcan, B. (2011). Görsel Sanatlar Öğretimi Dersindeki Uygulamaların Meslek Yaşamında Kullanılabilirliğine İlişkin Sınıf Öğretmeni Adaylarının Görüşleri. *Education Sciences*, 6(1), 91-105.
- Uysal, N., & Ceylan Dadakoğlu, S. (2024). Türkiye’de Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanabilirliğinin Alan Öğretmenleri Tarafından Değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(2), 1349-1383.
- Varış, F. (1988). Eğitimde program geliştirme teori ve teknikler (4. Baskı). *Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları*, 157.
- Whitham, G., & Pooke, G. (2013). *Çağdaş sanatı anlamak* (T. Göbekçin, Çev.; 1. baskı). Optimist Yayınları.
- Wilkinson, K., & Petrich, M. (2018). *Deneyap sanatı* (1. baskı). TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Yaşaroğlu, C., & Akdağ, M. (2013). İlköğretim Birinci Kademe İçin Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(13), 253-275.

Yavuz, G. (2021). *Görsel sanatlar dersi 11-12 yaş grubu öğrencilerine çevre bilinci kazandırılmasında atık malzeme kullanımının etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Marmara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi.

Yavuzer, H. (1992). *Resimleriyle Çocuk*. (1.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2013). *Resimleriyle Çocuk*. (17. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yılmaz, B. (2016). Atık Nesneden Sanat Yapıtına Malzemenin Dönüşümü. *Art-E Sanat Dergisi*, 8(15), 185-197.

Yiğit, K. (2019). *Sürdürülebilir yaşam için geri dönüşüm eğitiminin 8. sınıf öğrencilerinin çevre bilincine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.

Görsel Kaynakça

Resim 1, *Michelle Reader, The Mugridge Family* (2002).

Erişim adresi: <https://www.michelle-reader.co.uk/archive/mugridge-family.html> (Erişim Tarihi: 18.10.2025).

Resim 2, *Jane Perkins, Einstein Portresi* (2013).

Erişim adresi: <https://janeperkins.co.uk/portraits-2/> (Erişim Tarihi: 18.10.2025).

Resim 3, *Deniz Sağdıç, Ready ReMade Series Denim waste* (2023).

Erişim adresi: <https://www.instagram.com/p/C0rHzJSsHhI/> (Erişim Tarihi: 18.10.2025).

Resim 4, *Albrecht Dürer, Şövalye Ölüm ve Şeytan* (1513).

Erişim adresi: <https://www.istanbulsanatevi.com/resimler/albrecht-durer-sovalye-olum-ve-seytan/> (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

Resim 5, *Katsushika Hokusai, Kanagawa'nın Büyük Dalgası* (1831).

Erişim adresi: [https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/Katsushika-Hokusai/276285/Kanagawa'da-Dalga-Alt%C4%B1nda,-1831-34-\(renkli-tahta-bask%C4%B1\).html](https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/Katsushika-Hokusai/276285/Kanagawa'da-Dalga-Alt%C4%B1nda,-1831-34-(renkli-tahta-bask%C4%B1).html) (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

Resim 6, *Francisco Goya, Aklın Uykusu Canavarlar Yaradır* (1799).

Erişim adresi: [https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Francisco_Jos%C3%A9_de_Goya_y_Lucientes_The_sleep_of_reason_produces_monsters_\(No._43\),_from_Los_Caprichos_-_Google_Art_Project.jpg](https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Francisco_Jos%C3%A9_de_Goya_y_Lucientes_The_sleep_of_reason_produces_monsters_(No._43),_from_Los_Caprichos_-_Google_Art_Project.jpg) (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

Resim 7, *Mary Cassatt, Banyo Yapan Kadın* (1890).

Erişim adresi: <https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/Mary-Cassatt/821099/Banyo-yapan-kad%C4%B1n,-1890-91.html> (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

Resim 8, *Pablo Picasso, Matador* (1950).

Erişim adresi: <https://www.nisantasimuzayede.com/urun/4845740/pablo-picasso-1881-1973-matador-kagit-uzerine-baski-muze-baskisi-39x49cm> (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

Resim 9, *Mustafa Aslier, Efeler* (2005).

Erişim adresi: <https://www.artsurem.com/art/artwork/mustafa-asler/563/> (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

Resim 10, *Sabri Berkel, Soyut kompozisyon* (1907-1993).

Erişim adresi: <https://www.nisantasimuzayede.com/urun/3043418/sabri-berkel-d-1907-o-1993-soyut-kompozisyon-haliyle-ozgun-baski-29-x-42-cm> (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

Resim 11, *Aliye Berger, Otoportre* (1903-1974).

Erişim adresi: <https://www.artiummodern.com/en/product/3998312/aliye-berger-1903-1974-otoportre-ab-kaseli-gravur-41-x-31-cm-ailesi-teraf> (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

Resim 12, *Bedri Rahmi Eyüboğlu, Ana ve Çocuk* (1911-1975).

Erişim adresi: <https://www.artiummodern.com/en/product/3833991/bedri-rahmi-eyuboglu-serigrafi-baski-ana-ve-cocuk-44-5-x-27-5-cm> (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

Resim 13, *S.W. Hayter, Anatomi Dersi* (1954/55).

Erişim adresi: <https://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1573030899.pdf> (Erişim Tarihi: 07.10.2025).

Resim 14, *R. Rauschenberg, Sky Garden* (1969).

Erişim adresi: <https://ifacontemporary.wordpress.com/2015/03/03/rauschenbergs-stoned-moon-lithographs-nothing-will-already-be-the-same/> (Erişim Tarihi: 07.10.2025).

Resim 15, *T. Winters, Graphic Primitives* (1991).

Erişim adresi: <https://www.artsy.net/artwork/terry-winters-graphic-primitives-1> (Erişim Tarihi: 07.10.2025).

Resim 16, *K. Smith, Born* (2002).

Erişim adresi: <https://www.mutualart.com/Artwork/Born/FE194F6816D3B77B>
(Erişim Tarihi: 07.10.2025).

Resim 17, *S. S. Tekcan, İsimsiz* (2013).

Erişim adresi: <https://www.sanatgezgini.com/suleyman-saim-tekcan-ozgun-baski-gravur-isimsiz-30482> (Erişim Tarihi: 07.10.2025).

Resim 18, *Gölsün Erbil, Tomar I. Tomar II* (2000).

Erişim adresi: <https://openaccess.mku.edu.tr/items/092c0254-bdb3-4596-90f4-050d5730bc60> (Erişim Tarihi: 07.10.2025).

Resim 19, *Gölsün Erbil, Su* (1994).

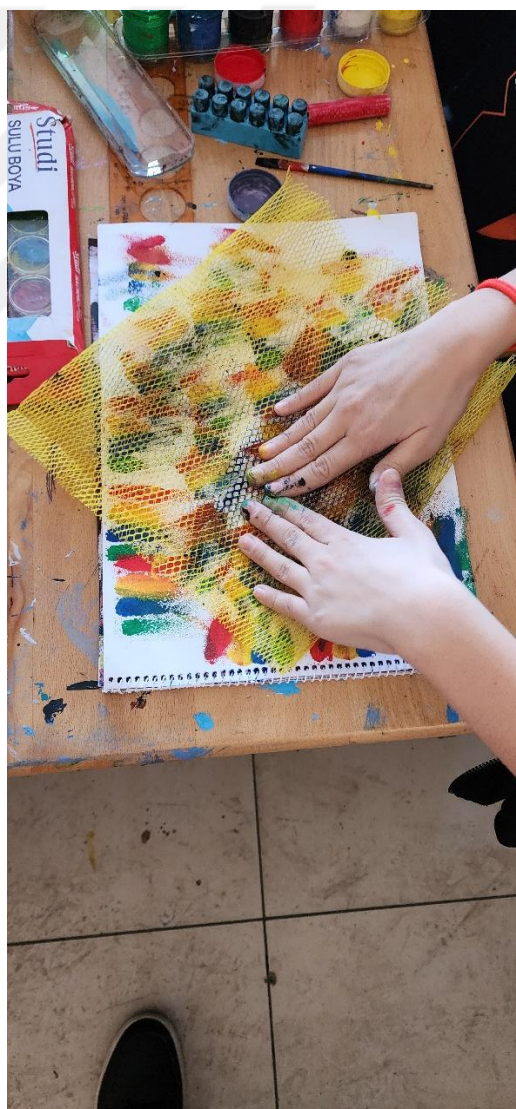
Erişim adresi: <https://openaccess.mku.edu.tr/items/092c0254-bdb3-4596-90f4-050d5730bc60> (Erişim Tarihi: 07.10.2025).

EKLER

Ek 1. Atölyeden Görüntüler

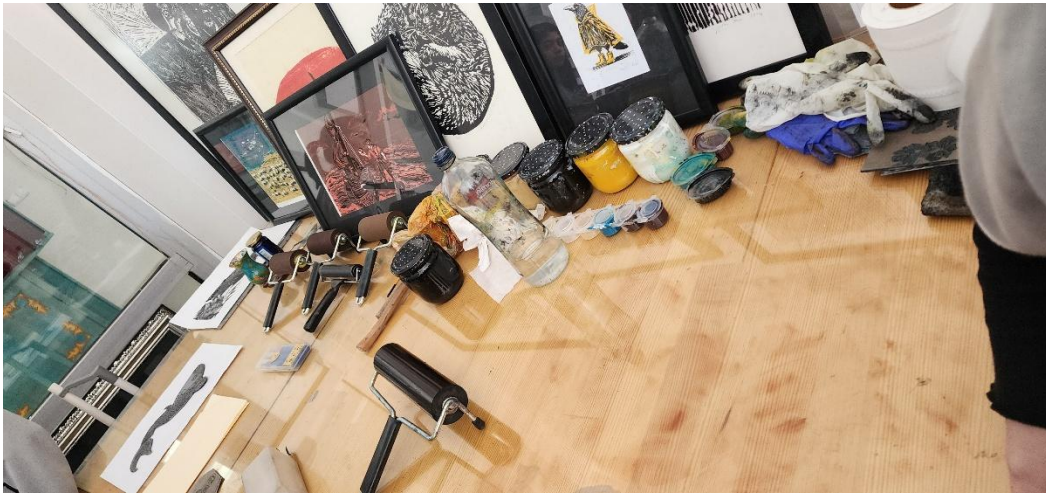

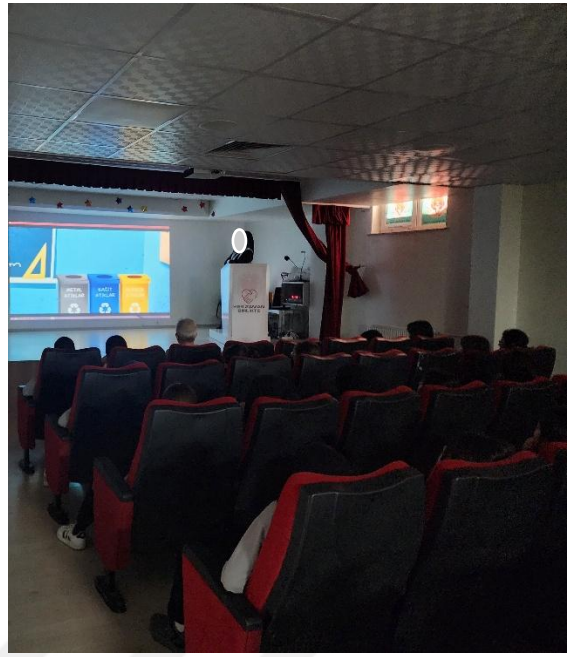
Ek 2. Malatya Sanat Sokağı Özgün Baskı Atölyesi Gezisi

Ek 3. Malatya Büyükşehir Belediyesi Sıfır Atık Ve Geri Dönüşüm Semineri

Ek 4. Etik Kurul İzin Belgesi

E-İmza: 2024-16 Sayısı: 05/11/2024-E.510989

Etik Kurul Otomasyonu

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

Oturma Tarihi : 10-10-2024

Oturma Sayısı : 17

Karar Sayısı : 26

Etik Açidan Uygun

Çalışma Adı

GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE AMBALAJ ATIKLARI İLE ÖZGÜN BASKI ÇALIŞMALARI UYGULAMA ÖRNEĞİ

Araştırmacılar

Yükseklisans Öğrencisi Ömer VAROL (Yürütücü)

Başkan

Kurul Üyeleri

EK-5 MEB Araştırma İzin Belgesi

Tevfik İleri İmam Hatip Ortaokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.005911

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 760558

neği

Araştırmacının Örneklem / Çalışma Grubu: Öğrenci

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Tevfik İleri İmam Hatip Ortaokulu

Uygulama Yapılacak Birim: İmam Hatip Ortaokulu

Uygulama Yapılacak İl: MALATYA

Veri Toplama Aracının Başlığı: İLKÖĞRETİM 4. ve 5. SINIF ÖĞRENCİLERİ İÇİN ÇEVREYE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ, GÖRSEL SANAT ESERLERİNİN YARATICILIK VE SANATSAL BAŞARI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRME RUBRİĞİ

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 19.11.2024

Araştırmacının Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 19.11.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni MALATYA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* B

EK-6 Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Görsel Sanatlar Dersinde Ambalaj Atıkları ile Özgün Baskı Çalışmaları Uygulama Örneği” adıyla, Kasım 2024 – Mart 2025 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu araştırmanın amacı, Ortaokul Görsel Sanatlar dersinde Ambalaj Atıkları ile Özgün Baskı çalışmalarının öğrenciler üzerindeki etkisini belirlemektir.

Araştırma Uygulaması: Öğrenci uygulamaları / Ön Test-Son Test / Görüşme / Gözlem şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı tamamen sizin isteğinize bağlıdır, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

*Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi
.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin
veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).*

..../..../.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK-7 Resim Rubriği

GÖRSEL SANAT ESERLERİNİN YARATICILIK VE SANATSAL BAŞARI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRME RUBRİĞİ							
BOYUTLAR		DÜZEYLER				PUAN	
		Çok İyi (4)	İyi(3)	Geliştirilebilir(2)	Zayıf(1)		
BİÇİMSEL YAPI	Eleman ve İlkelerin Niteliği	Tüm eleman ve ilkeler birbirleriyle ilişkili ve göze tam bir uyum içinde yansımaya yetkinlikte kullanıldı.	Eleman ve ilkeler ağırlıklı olarak birbirleriyle ilişkili ve göze uyum içinde yansımaya yetkinlikte kullanıldı.	Eleman ve ilkelerin sadece bir ikisi birbirleriyle ilişkili ve göze uyum içinde yansımaya yetkinlikte kullanıldı.	Eleman ve ilkelerin hiçbirini birbirleriyle ilişkili değil ve göze uyum içinde yansımıyor.		
	Biçimsel Yapının Estetik Etkisi	Eser kendi sanatsal üslup bağlamında(geleneksel, modern, çağdaş vs) tümüyle estetik duygular uyandırıcı ve ilgi çekici bir şekilde düzenlendi.	Eser kendi sanatsal üslup bağlamında(geleneksel, modern, çağdaş vs) ağırlıklı olarak estetik duygular uyandırıcı ve ilgi çekici bir şekilde düzenlendi.	Eser kendi sanatsal üslup bağlamında(geleneksel, modern, çağdaş vs) tek aşadan estetik duygular uyandırıcı ve ilgi çekici bir şekilde düzenlendi.	Eser kendi sanatsal üslup bağlamında(geleneksel, modern, çağdaş vs) estetik duygular uyandırıyor ve ilgi çekici değil.		
	Biçimsel Yapı ve Anlam Uyumu	Biçimsel yapı ve anlam uyumu tümüyle sağlandı.	Biçimsel yapı ve anlam uyumu çoğunlukla sağlandı.	Biçimsel yapı ve anlam uyumu tek aşadan sağlandı.	Biçimsel yapı ve anlam uyumu sağlanmadı.		
Biçimsel Yapı Puanı							
YARATICILIK	Biçimsel Yapı	Özgünlük	Eser tümüyle orijinal bir görsel tasarım kurgusuyla oluşturuldu. Eleman ve ilkelerin kendileri ve birbirleri arasında tümüyle özgün ilişkiler kuruldu.	Eser ağırlıklı olarak orijinal bir görsel tasarım kurgusuyla oluşturuldu. Eleman ve ilkelerin kendileri ve birbirleri arasında çoğunlukla özgün ilişkiler kuruldu.	Eser ağırlıklı olarak özgün olmayan ve bilindik-olası bir görsel tasarım kurgusuyla oluşturuldu. Eleman ve ilkelerin kendileri ve birbirleri arasında çoğunlukla bilindik-olası ilişkiler kuruldu.	Eser tümüyle kopya bir görsel tasarım kurgusuyla oluşturuldu.	
		Akıcılık	Eleman ve ilkeler çok çeşitli ve zengin kullanıldı. Çok çeşitli ve zengin imge-göstergeler kullanıldı.	Eleman ve ilkeler ağırlıklı olarak çeşitlendirilerek kullanıldı. Çeşitli imge-göstergeler kullanıldı.	Ağırlık bir iki eleman ve ilkeye verildi. Sınırlı sayıda imge-göstergeler kullanıldı.	Sadece tek bir eleman ya da ilkeye ağırlık verildi. Tek imge-göstergeler kullanıldı.	
		Esneklik	Eleman ve ilkeler tümüyle geleneğin dışında ve esnek kullanıldı. Tesadüf ve hatalarla esere tümüyle yenilikçi katkılar sağlandı.	Eleman ve ilkeler ağırlıklı olarak geleneğin dışında ve esnek kullanıldı. Tesadüf ve hatalarla esere çoğunlukla yenilikçi katkılar sağlandı.	Eleman ve ilkeler ağırlıklı olarak geleneksel kullanıldı. Tesadüf ve hatalarla esere çoğunlukla bir katkı sağlanmadı.	Eleman ya da ilkeler sabit ve katı sınırlar içinde kullanıldı. Tesadüf ve hatalarla hiçbir şekilde yer verilmedi ya da katkı sağlanmadı.	
	Anlamsal Yapı	Özgünlük	Anlamsal yapı tümüyle özgün ve orijinal fikir bağlantılarıyla ile kuruldu. Tümüyle özgün analogik ve ya metafizik ifadelerle yer verildi.	Anlamsal yapı ağırlıklı olarak özgün ve orijinal fikir bağlantılarıyla kuruldu. Çoğunlukla özgün analogik ve ya metafizik ifadelerle yer verildi.	Anlamsal yapı ağırlıklı olarak özgün değildir ve bilindik-olası fikir bağlantılarıyla kuruldu. Bilindik-olası analogik ve ya metafizik ifadelerle yer verildi.	Anlamsal yapı hiçbir şekilde özgün değildir ve herhangi bir fikir bağlantıları kurmadı. Analogik ve ya metafizik ifadelerle yer verilmedi.	
		Akıcılık	Eserde birden fazla ve tümüyle sürükleyici anlamsal ifadeler yer verildi. Birden fazla ifadeyi birden fazla bakış açısına ağırlık verildi.	Eserde birden fazla ve ağırlıklı olarak sürükleyici anlamsal ifadeler yer verildi. Birden fazla ifadeyi birden fazla bakış açısı oluşturuldu.	Eserde tek ve ağırlıklı olarak sürükleyici anlamsal ifadeye yer verildi. Tek ifadeyi birden fazla ama sürükleyici bir bakış açısı oluşturuldu.	Eserde tek ve sürükleyici olmayan anlamsal ifadeler yer verildi. Tek ifadeyi, sürükleyici olmayan tek bakış açısı oluşturuldu.	
		Esneklik	Tümüyle geleneğin dışında alternatif fikir ve anlam(lar)ı sunuldu. Tümüyle sıradışı ve esnek anlamsal ilişkiler kuruldu.	Ağırlıklı olarak geleneğin dışında alternatif fikir ve anlam(lar)ı sunuldu. Çoğunlukla sıra dışı ve esnek anlamsal ilişkiler kuruldu.	Ağırlıklı olarak geleneksel fikir ve anlam(lar)ı sunuldu. Çoğunlukla sınırlı ve katı anlamsal ilişkiler kuruldu.	Tümüyle geleneksel-sabit fikir ve anlam(lar)ı sunuldu. Anlamsal ilişkiler kurulmadı.	
Yaratıcılık Puanı							
Toplamda Yaratıcı ve Sanatsal Başarı Puanı							

EK-8 Çevreye Yönelik Tutum Ve Sorumluluk Ölçeği

İLKÖĞRETİM 4. ve 5. SINIF ÖĞRENCİLERİ İÇİN

ÇEVREYE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ

İlköğretim 4.ve 5. sınıf öğrencilerinin içinde yaşadığımız çevreye karşı tavır ve davranışlarının nasıl olduğunu belirlemek amacıyla bir çalışma yapılmaktadır. Aşağıda, sizin bu konudaki görüş ve düşüncelerinizi belirlemeye yönelik ifadeler bulunmaktadır. Sizden bunları dikkatlice okuyup, samimi bir şekilde cevap vermeniz istenmektedir. Vereceğiniz cevaplar başkasına gösterilmeyecektir. Ayrıca bu bir sınav olmadığından isim yazmanıza gerek yoktur. Çalışmaya katılarak verdiğiniz destekten dolayı çok teşekkür ederim.

BÖLÜM I: KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet:	Erkek	Kız
Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf
Okulun Adı:		
Anne Eğitim Durumu:		
	Okuma yazma bilmiyor	İlkokul mezunu
	Lise mezunu	Üniversite mezunu
Baba Eğitim Durumu		
	Okuma yazma bilmiyor	İlkokul mezunu
	Lise mezunu	Üniversite mezunu
Baba Mesleği		
Memur	İşçi	Çiftçi
	Serbest Meslek ya da esnaf	
Çalışmıyor	Emekli	
Anne Mesleği		
Memur	İşçi	Ev Hanımı
	Emekli	

BÖLÜM II

ÇEVREYE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıda çevre ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeler ile ilgili düşüncelerinizi altında bulunan kutucuklara (X ile) işaretleyiniz.

1. Yaşadığımız çevre canlılar için önemlidir.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
2. Çevreyi koruma ve güzelleştirme çalışmaları, sadece görevli kişilerin sorumluluğundadır.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
3. Dünyada diğer canlıların değil, sadece insanların yaşama hakları vardır.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
4. Su kaynakları şimdilik çok ama gün gelip bu su kaynaklar tükenebilir.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
5. Bazı yerlerde, çöp kovasının yanına geri dönüşüm kutuları da bırakılmalıdır.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
6. Kitap, dergi ya da gazetelerde yer alan çevre ile ilgili yazılar ve konular çok can sıkıcı.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
7. Çevre kirliliği, canlıların yaşamlarını olumsuz etkileyen bir sorundur.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
8. Hayvanlarla karşılaştığım zaman, içimden onları sevmek gelir.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
9. Evleri dolaşarak suyun tasarruflu kullanılması gerektiğini anlatmak bana zor gelir.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
10. Su tasarrufunun önemi herkese anlatılmalıdır.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
11. Enerji kaynaklarının gün gelip tükeneyeceği düşüncesi beni korkutuyor.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
12. Elektrik enerjisi hayatımızı kolaylaştıran bir enerji türüdür.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
13. Birilerinin bir hayvana eziyet ettiğini görürsem üzülürüm.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
14. Suyu gerektiğinden fazla kullandığım zaman kendimi suçlu hissedirim.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
15. Kullanılmış kâğıtları toplanmalı ve kâğıt üretmek için tekrar kullanmalıyız.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
16. Enerji tasarrufu ile ilgili etkinliklere katılmak can sıkıcıdır.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
17. Çevremizde ağaç dikme etkinliği olsa, ağaç dikenlere yardımcı olmak isterim.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
18. Yaşadığımız çevreye en çok zarar veren canlılar insanlardır.
Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum

19. Sokakta yaşayan hayvanlar için barınaklar yapılmasını isterim.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
20. Okulumuzda geri dönüşüm ile ilgili hazırlanacak bir projede yer almak istemem.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
21. Gündüz içerisi aydınlık olduğu halde elektrik lambalarını açık bırakanları uyarmalıyız.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
22. Çevremizdeki bitkilere zarar veren birilerini görünce üzülürüm.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
23. Çevre ile ilgili toplantı ya da etkinliklere katılmak sıkıcı olur.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
24. Boş zamanlarımda hayvanlarla ilgilenmek isterim.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
25. Gerekli olmadığı zamanlarda musluk suları kapatılmalıdır.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
26. Okulumuza geri dönüşüm kutularının konulması için müdürle konuşmak isterim.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
27. Bitki ve ağaçların olmadığı bir yerde yaşamak isterim.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
28. Enerji tasarrufu için tasarruflu ampul kullanmalıyız.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
29. Çevre kirliliğinin azalması için yapılacak bir etkinlikte bana görev verilse kabul ederim.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
30. Okulumuzda “hayvanları koruma derneği” kurulmasını isterim.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
31. Evimize en yakın geri dönüşüm kutusunun nerede olduğu beni ilgilendirmez.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum
32. Evin tüm odalarında ışık yakmak yerine sadece gerekli olan odaların ışığını yakmalıyız.
 Evet Katılıyorum Biraz Katılıyorum Hayır Katılmıyorum

ÇEVREYE YÖNELİK SORUMLU DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ (ÇYSDÖ)

Aşağıda yer alan davranışları hangi sıklıkta yaparsınız? Vereceğiniz doğru ve samimi cevaplar bu çalışmanın sonucu için çok önemlidir. Lütfen gerçek hayatta bu davranışları hangi sıklıkta yaptığınızı uygun kutucuğa işaretleyiniz.

Çevre İlgisi

1. Kitap dergi ya da gazetelerde yer alan çevre ile ilgili yazıları okurum.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

2. Çevre ile ilgili toplantılara, etkinliklere katılırım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

3. Çevre kirliliğinin azalması için birileri ile konuşurum.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

4. Enerji tasarrufu ile ilgili etkinlik veya toplantılara katılırım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

5. Enerji tasarrufunun önemli olduğunu birilerine anlatırım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

6. Çevredeki bitki ve ağaçlara zarar verenleri uyarırım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

7. Geri dönüşümün önemini çevremdekilere anlatırım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

8. Geri dönüşümlü maddeleri geri dönüşüm kutusuna atarım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

9. Okulumuza geri dönüşüm kutusu konulması için öğretmenim ile konuşurum.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

10. İçme suyu ile tarla ya da bahçe sulayan birilerini uyarırım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

11. Çevremizdeki bitkilere zarar vermememiz gerektiğini başkalarına anlatırım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

Temizlik Ve Tasarruf

12. Odadan çıkan son kişi ben isem, ışıkları söndürür öyle çıkarım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

13. Boşa akan bir musluk görsem, gider ve musluğu kapatırım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

14. Banyo yaparken suyu fazla kullanmamaya gayret gösteririm.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

15. Çöplerimi çöp kovalına atarım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

16. Başkası tarafından yere atılmış olan çöpleri yerden alır çöp kovalına atarım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

17. Sıra ve masamı temiz tutarım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

18. Piknikten sonra çöplerimi toplar ve en yakın çöp kovalına atarım.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

Hayvan Sevgisi

19. Hayvanlarla zaman geçiririm.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

20. Aç olan hayvanlara yiyecek şeyler veririm.

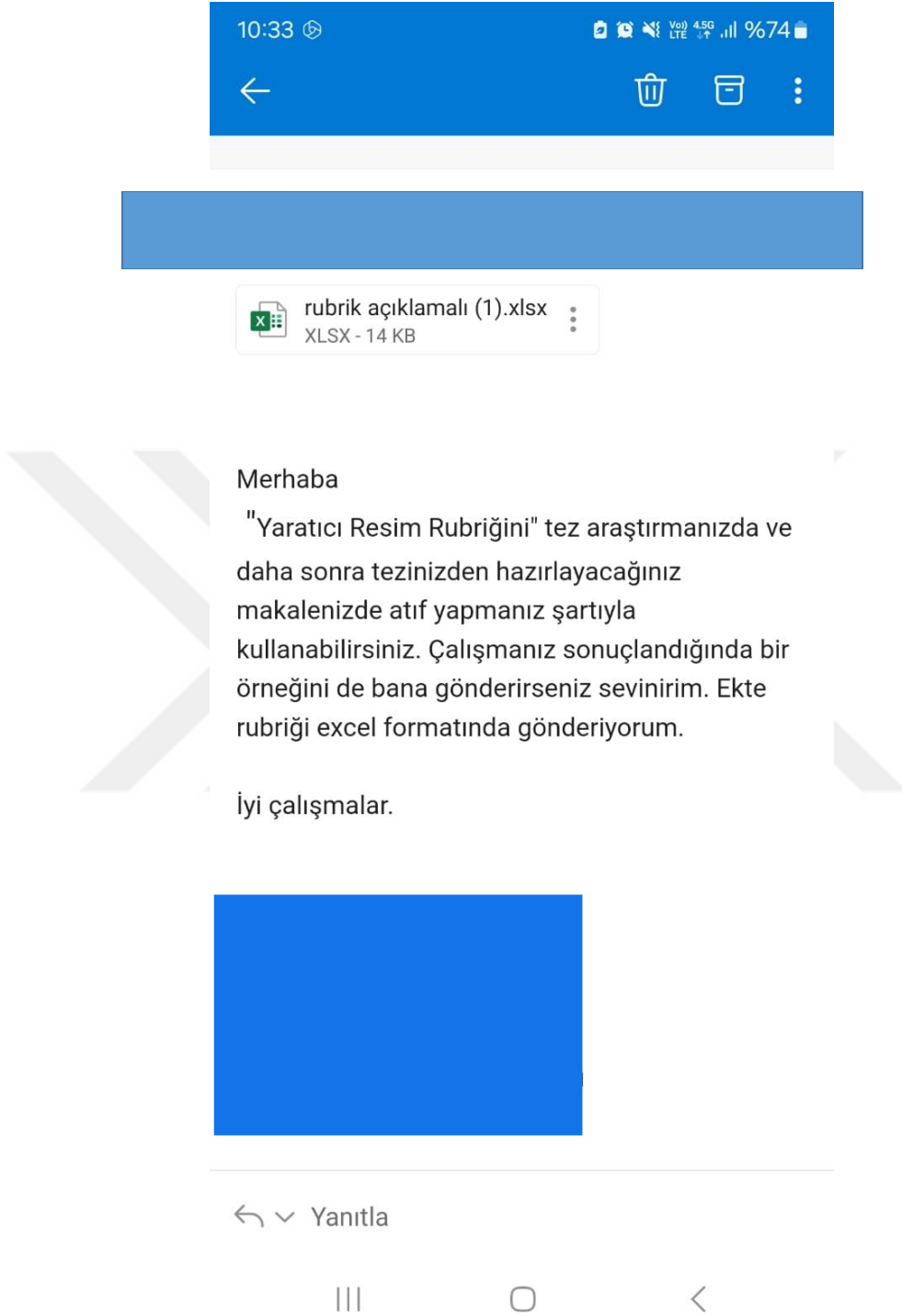
Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

21. Hayvan yaşamları ile ilgili belgesel izlerim.

Her zaman yaparım Sık sık yaparım Ara sıra yaparım Çok az yaparım Hiç yapmam

EK-9 Resim Rubriği Kullanım İzni

EK-10 Çevreye Yönelik Tutum Ve Sorumluluk Ölçeği Kullanım İzni

İyi günler sayın hocam. Ben; Malatya İnönü Üniversitesi, güzel sanatlar eğitimi, resim bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. İsmim [REDACTED] Tez çalışmamda sizin çevreye yönelik tutum ölçeğinizi kullanmak istiyorum. İzin verirsiniz ve ölçeği bana gönderirseniz çok sevinirim, şimdiden teşekkür ederim.

ÇYTÖ ve ÇYSDÖ.pdf
PDF - 155 KB

Merhaba Ömer Bey,
Ölçeği ekte gönderiyorum. İyi çalışmalar dilerim.

Sal, 18:07 tarihinde şunu yazdı:

İyi günler sayın hocam. Ben; Malatya İnönü Üniversitesi, güzel sanatlar eğitimi, resim bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. İsmim [REDACTED]

«» ✓ Tümünü yanıtla

